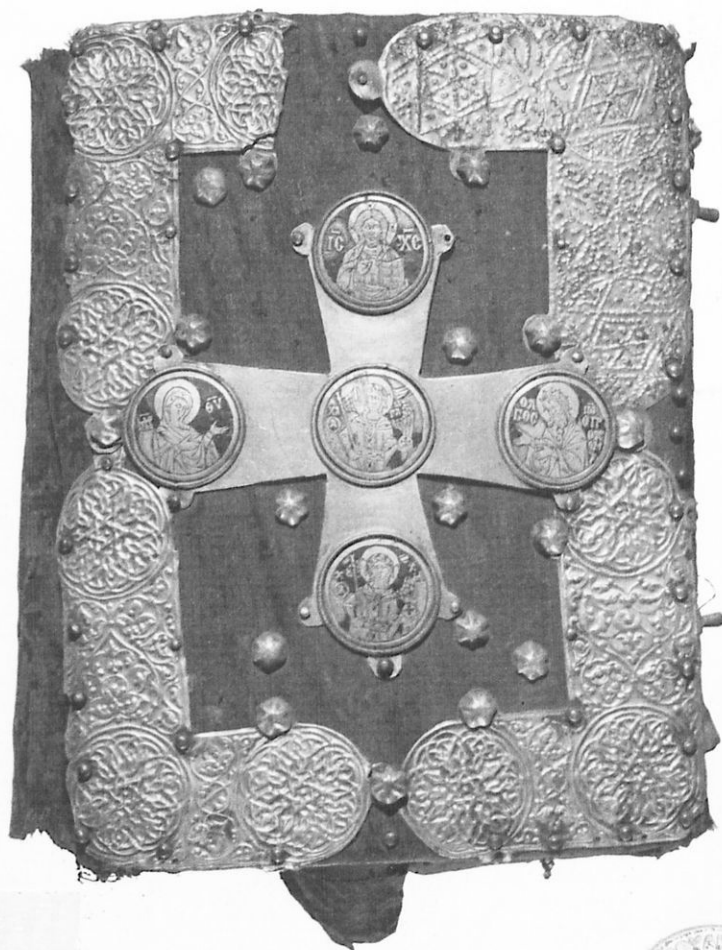

ΜΑΤΘΑΙΟ ΜΟΝΤΕ

ΟΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΤ/Δ 94

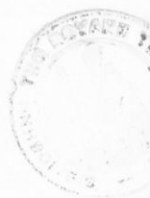

Κ
Α
Τ
Η
Χ
Η
Σ

Λ
Ε
Ι
Τ
Υ
Ρ
Γ
Κ
Η
Σ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
275

ΕΛΛΗΜΟΤΙΚΑ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΔΩΡΕΑΝ

ΚΑΤΗΧΗΝ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΔΩΡΕΑΝ

ΣΤ 89 ΣΧΒ
ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΟΥΝΤΕ

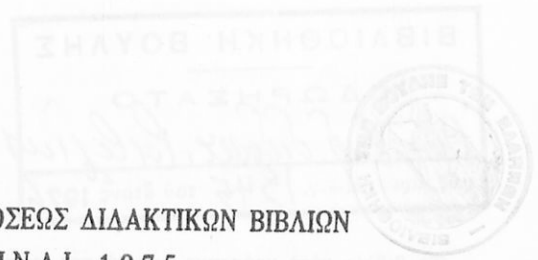
Μουντές, Ματθαίος

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Α ΚΑΤΗΧΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1975

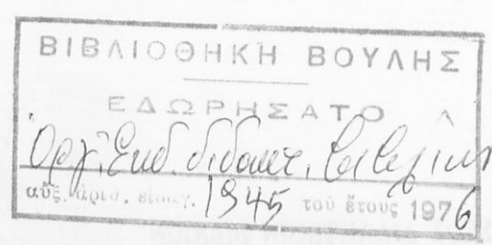
A rectangular library stamp from the National Library of Athens (Εθνική Βιβλιοθήκη Αθηνών) is visible in the background. It contains the text 'ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ' and 'ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ'. To the right of the stamp is a circular seal of the Ministry of Education and Religious Affairs (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων).

002
KNS
ΣΤ2Α
275

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΟΥΝΤΕ

ΚΑΤΗΧΗΝ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΤΟΥΤΟΜΟΝΗ ΗΤΕ ΝΗΤ ΑΓΓ

Τò βιβλίο αυτό γράφτηκε άρχικά στη σειρά εκδόσεων «Σχολής Μωραΐτη».

Α' ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

Όταν λέμε «κατήχηση», εννοούμε την προσπάθεια της Εκκλησίας από τα πρώτα χρόνια να βοηθήσει τον πιστό με μια τέτοια μέθοδο της πίστης.

Το πρώτο βήμα σε τέτοια συγκείμενα και διαδικασίες της Εκκλησίας του χριστιανισμού, όπως διαμορφώθηκαν με το πέρασμα των αιώνων από την Πίστη της Εκκλησίας.

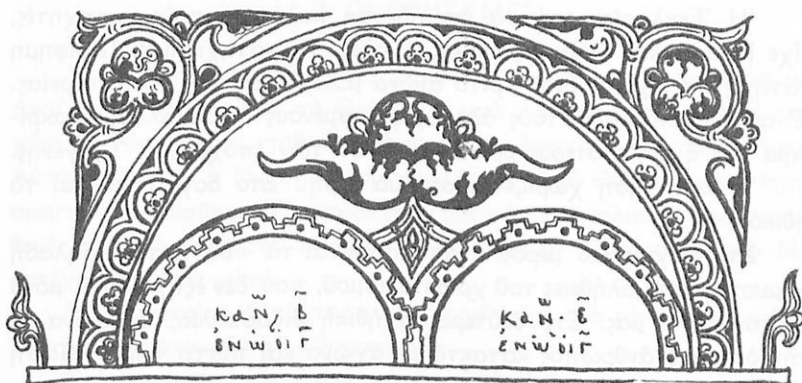
Το πρώτο βήμα είναι η ίδρυση του χριστιανικού σχολείου από την Εκκλησία. Εκείνη είναι η βάση του σχολείου και είναι η βάση της βάσης της Εκκλησίας του χριστιανισμού.

Τους προηγούμενους αιώνες οι άνθρωποι μαρτυρούσαν με μεγάλη πίστη. Έτσι, στο σχολείο που μαθαίνει ότι η πίστη του μαθητή, ξεκινάει από πίστη, διακρίνεται σε διακρίσεις - της αγωγής - με διακρίσεις της αγωγής της πίστης.

Η πίστη από την Εκκλησία είναι η βάση, διακρίνεται από την Εκκλησία.

ΗΣΗΧΗΤΑ Α

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ι. Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

Όταν λέμε «κατήχηση», έννοοῦμε τήν προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τὰ πρῶτα χρόνια νά βοηθήσῃ τόν πιστό νά βρῇ τὸ δρόμο τῆς πίστεως.

Τοῦ προσφέρει μὲ τρόπο συγκεκριμένο καὶ εὐκολονόητο τὶς ἀλήθειες τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅπως διαμορφώθηκαν μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὡστε κατήχησις εἶναι ἡ ἔκθεσις τῶν χριστιανικῶν διδασκαλιῶν ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνη Ἐκκλησία στοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζητοῦν νά μάθουν τὴ βαθύτερη οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ.

Στοὺς πρωτοχριστιανικοὺς αἰῶνες οἱ ἄνθρωποι βαπτίζονταν σὲ μεγάλη ἡλικία. Ἔτσι, στὸ διάστημα ποὺ μεσολαβοῦσε ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ μυστηρίου, δέχονταν ἀπὸ εἰδικούς ἐκκλησιαστικοὺς διδασκάλους — τοὺς κατηχητὲς — μιὰ διδασκαλία τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως.

Ἡ τάξις αὐτὴ τῶν διδασκομένων τὴν πίστιν, ὀνομάστηκε τάξις τῶν κατηχουμένων.

Ἡ Ἐκκλησία, γιὰ νὰ ἐκπαιδεύσῃ καλύτερα τοὺς κατηχητές, εἶχε ἰδρύσει καὶ διάφορες εἰδικές σχολές, τὶς κατηχητικές. Περίφημη κατηχητική σχολή (τὸν τρίτο αἰῶνα μ.Χ.) ἦταν τῆς Ἀλεξανδρείας. Σ' αὐτὴν, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους φημισμένους διδασκάλους, διακρίθηκε καὶ ὁ μεγαλύτερος θεολόγος ὅλων τῶν ἐποχῶν, ὁ Ὡριγένης.

Ἡ κατήχηση χωρίζεται σὲ δύο μέρη: Στὸ δογματικὸ καὶ τὸ ἠθικό.

Στὸ δογματικὸ μέρος ἀναπτύσσονται τὰ «δόγματα», δηλαδὴ οἱ μυστηριακὲς ἀλήθειες τοῦ χριστιανισμοῦ, ποὺ δὲν ἐξηγοῦνται μόνο μὲ τὸ μυαλὸ μας. Στὸ δεύτερο, ἡ ἠθικὴ διδασκαλία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος κατακτᾷ μὲ ἀγώνα καὶ πίστη τὴν τελείωση τῆς προσωπικότητάς του.

Ἡ κατηχητικὴ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἄγρυπνη ἀπὸ τὰ πρῶτα τῆς βήματα ὡς τὰ σήμερα.

Ὁ σημερινὸς χριστιανὸς ἔχει μιὰ πολύτιμη κληρονομία πνευματικῶν ἀληθειῶν, ποὺ βρίσκονται σπαρμένες στὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων καὶ συγγραφέων τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι χρέος ὅλων τῶν ἀνθρώπων νὰ σκύψουν σ' αὐτὲς τὶς ἀστέρευτες πηγές τῆς ἀλήθειας.

Τὸ κέρδος τους θὰ ᾖ μεγάλο.

2. ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Ὁ ἄνθρωπος νιώθει βαθιὰ μέσα του μιὰ ἀκατανίκητη ὁρμή νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ βρῇ τὸ Θεό. Εἶναι μιὰ πανάρχαια δίψα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρώπου κάθε ἐποχῆς καὶ κάθε τόπου. Αὐτὴ ἡ ὁρμή κι ἡ δίψα γιὰ τὴν ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ, λέγεται θρησκευτικὸ συναίσθημα. Τὸ χαρακτηρίζομε σὰν « καθολικὸ », ἀφοῦ πούθεν ἀ στὴ γῆ καὶ στὴν ἱστορία δὲ θὰ βροῦμε ἀνθρώπους ποὺ δὲν κατέχονταν ἀπὸ αὐτό.

Ἡ δίψα καὶ ἡ ἀναζήτηση τῆς ψυχῆς μας γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ Θεό, ὀνομάζεται « θρησκεία ».

Στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπάρχει ἓνας μεγάλος ποταμὸς μὲ γεγονότα, πρόσωπα καὶ ἰδέες γύρω ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα.

Αὐτὸς ὁ ἰδιαιτερός κλάδος τῆς παγκόσμιας ἱστορίας λέγεται « ἱστορία τῶν θρησκειῶν ». Σ' αὐτὴν βλέπομε θρησκείες ποὺ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ χιλιάδες χρόνια καὶ τώρα πιά ἔχουν σβῆσῃ (νεκρὲς θρησκείες), θρησκείες ποὺ ἔδω καὶ χιλιάδες χρόνια προσπαθοῦν ν' ἀνοίξουν στὸν ἄνθρωπο δρόμους γιὰ τὸ πῶς θὰ κερδίσῃ τὴ λύτρωση (ζωντανὲς θρησκείες).

Βλέπομε ἀκόμα τὶς ἀμέτρητες θρησκείες μὲ χαμηλὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο, ποὺ προσφέρουν στοὺς ἀνθρώπους μιὰ « παιδική », θὰ ἔλεγε κανεὶς, ἀντίληψη γιὰ τὸ Θεό. Εἶναι οἱ θρησκείες τῆς εἰδωλολατρείας, ἐκεῖνες δηλαδή, ποὺ θεοποιοῦν τὰ κτίσματα κι ὄχι τὸ δημιουργὸ (πολυθεϊστικές).

Καὶ εἶναι τέλος οἱ θρησκείες μὲ τὴν ἀνώτερη ἀντίληψη γιὰ τὸ Θεό, τὴν πνευματικότερη, ποὺ διδάσκουν τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνον ἀληθινοῦ Θεοῦ (μονοθεϊστικές).

3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ δοῦμε μερικὲς ἀπὸ τὶς πιὸ ζωντανὲς καὶ μεγάλες σημερινὲς θρησκείες, ποὺ προσπαθοῦν νὰ σβήσουν τὴ δίψα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Ἀπὸ τὶς σημερινὲς, « ζωντανὲς » θρησκείες, μεγάλη ἱστορικὴ καὶ

πνευματική σημασία έχουν οι ανατολικές θρησκείες, που σ' αυτές πιστεύουν ακόμα εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι.

“Ας δοῦμε τις κυριότερες από αυτές :

Α' 'Ινδοϊσμός

‘Η άρχέγονη και παλιά θρησκεία που αναπτύχθηκε στη χερσόνησο των 'Ινδιών και που άπλώθηκε σ' όλόκληρη την 'Απω 'Ανατολή, είτε αυτούσια, είτε ανακατεύτηκε με τις άλλες ντόπιες και παλιές ανατολικές θρησκείες. (Αυτό το φαινόμενο στην θρησκευολογία λέγεται « συγκρητισμός »).

‘Ο ινδοϊσμός έχει τρία εξελικτικά στάδια. Το βεδισμό, το βραχμανισμό και το βουδισμό.

1. Βεδισμός : Πήρε τ' όνομά του αυτός ο κλάδος του ινδοϊσμού από τις « βέδες », τὰ ιερά του βιβλία. Οι « βέδες », πανάρχαια λειτουργικά κείμενα, είναι τέσσερεις. Οι πιο σπουδαίες είναι ή Ριγκ - Βέδα, τὸ βιβλίο τῶν ψαλμῶν (με χίλιους ὕμνους, φυσιολατρικούς κυρίως), και ή 'Αττάρβα - Βέδα, τὸ βιβλίο τῶν 'Εξορκισμῶν.

2. Βραχμανισμός : 'Εξέλιξη τοῦ βεδισμοῦ είναι ὁ βραχμανισμός. Πήρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὴν διδασκαλία γιὰ τὸ « Βράχμα », πὺν εἶναι ἡ ἀνώτερη πνευματικὴ κατάκτηση, ἡ παγκόσμια ψυχή. Πρὸς αὐτὴν πρέπει νὰ κατατείνῃ ἡ ἀνθρώπινη ψυχή. Μόνον ὅταν ὁ νοῦς και τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου — τὸ « ἄτμαν » — φθάσουν στὸ « Βράχμα » και ἐνωθοῦν μαζί του και διαλυθοῦν μέσα σ' αὐτόν, μόνο τότε ὁ ἀνθρωπος νιώθει εὐτυχισμένος (κατάσταση τοῦ « Βραχμανάτμαν »).

Οἱ ἱερεῖς τῆς θρησκείας αὐτῆς, πὺν ὑπηρετοῦν τὴν ἰδέα τοῦ « Βράχμα », ὀνομάστηκαν βραχμάνες.

3. Βουδισμός : Εἶναι ἡ ἀνώτερη βαθμίδα τοῦ ινδοϊσμοῦ. 'Ιδρυτὴς του ἦταν ὁ πρίγκηπας Σιντάρτα Γκοτάμα (ἔκτος αἰῶνας π.Χ.) πὺν ἐπονομάστηκε Βούδας, δηλαδὴ φωτισμένος. "Ενας σημαντικὸς ἀνθρωπος, πὺν πολὺ νέος ἐνίωσε μιὰ βαθιὰ πίκρα ἀπὸ τὴν ματαιότητα τῆς ζωῆς, ἐγκατέλειπε τὸ παλάτι του, τὴ γυναίκα του, τὸ νεογέννητο γιό του κι ἦρθε μέσα στὰ δάση τῶν « μπαμποῦ » νὰ

ἀναζητήση τὴ λύτρωση. Χρόνια πολλὰ μὲ ἀγωνία ἀσκήθηκε στὴ μοναξιά καὶ τὴ σιωπῇ. Μιὰ μέρα ποὺ ἦταν καθισμένος κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο τῆς γνώσης («Βόδι»), φωτίστηκε καὶ ἀνακάλυψε μέσα του τὴν ἀλήθεια: Γιὰ νὰ λυτρωθῇ κανεὶς, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ ὅλα καὶ νὰ περάσῃ στὸ χῶρο τῆς ἀνυπαρξίας, στὸ «Νιρβάνα». Γύρισε ὁλόκληρη τὴν Ἰνδικὴ χερσόνησο ζητιανεύοντας καὶ διδάσκοντας τὴ θεωρία τοῦ Νιρβάνα. Ἑκατομμύρια ἄνθρωποι πίστεψαν τότε καὶ πιστεύουν ἀκόμα καὶ σήμερα στὸ κήρυγμα τοῦ Σιντάρτα Γκοτάμα.

Β' Ἡ Θρησκεία τῆς Κίνας

Χωρίζεται σὲ δυὸ κλάδους: στὸν κομφουκιανισμό καὶ στὸν ταοϊσμό. Τὸ πρῶτο κλαδί, ὁ κομφουκιανισμός (πῆρε τ' ὄνομά του ἀπὸ τὸ φιλόσοφο Κομφούκιο, ἔκτος αἰῶνας π.Χ.) εἶναι περισσότερο μιὰ «πρακτικὴ» θρησκεία, ποὺ θέλει νὰ ἐφαρμόσῃ στὴν πράξη τὴ διδασκαλία.

Ὁ ταοϊσμός, ἀντίθετα, (ἰδρυτὴς του ὁ περίφημος ποιητὴς Λάο-Τσού, σύγχρονος τοῦ Κομφουκίου) ἐνδιαφέρεται κυρίως γιὰ μιὰ πνευματικὴ κατάκτηση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Πρεσβεύει πὼς ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἀνυψωθῇ πρὸς τὸ Τάο, ποὺ εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς, τὸ παγκόσμιο πνεῦμα, ἡ παγκόσμια ψυχὴ.

Γ' Ἡ Θρησκεία τῶν Ἰαπώνων

Ὁνομάζεται «σιντοϊσμός», ἀπὸ τὸ «Σιντό», ποὺ εἶναι ἡ ἀνώτερη ἀρχή, ὁ δρόμος τῶν θεῶν. Ὁ σιντοϊσμός εἶναι μιὰ θρησκεία ἐθνική, προγονολατρική, φυσιολατρική.

Γιὰ πολλοὺς αἰῶνες — ὡς τὴν λήξη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου — οἱ Ἰάπωνες πίστευαν, ὅτι ὁ αὐτοκράτοράς τους ἦταν ἀπόγονος τῆς θεᾶς τοῦ Ἥλιου, τῆς Ἀματερασού.

Αὐτὴ ἡ θεότητα, ἡ Ἀματερασού, βρίσκεται στὴν κορυφὴ ὅλων τῶν θεῶν. Μέσα στοὺς πολυάριθμους ναοὺς τοῦ σιντοϊσμοῦ ὑπάρχει πάντα πάνω στὸ ἱερὸ τραπέζι ἓνας καθρέφτης, ποὺ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς Ἀματερασού.

Τόσο στο σιντοϊσμό, όσο και στον ταοϊσμό, βρίσκομε πολλές βουδιστικές επιρροές.

Δ' Ζωροαστρισμός

Ἡ θρησκεία τῶν ἀρχαίων Περσῶν. Ἄλλη ὀνομασία του : « παρσισμός ». Κύριος διαμορφωτής της ἦταν ὁ Ζαρατούστρα ἡ Ζωροάστρης (ἔκτος αἰώνας π.Χ.). Μέσα στοῦ ἱερὸ βιβλίῳ τῆς θρησκείας αὐτῆς, τὴν « Ἀβέστα », βρίσκομε τὴν κεντρικὴ διδασκαλίαν τοῦ δυϊσμοῦ. Δηλαδή ὅτι τὸν κόσμον τὸν κυβερνοῦν δυὸ δυνάμεις. Τὸ καλὸ καὶ τὸ κακόν. Ὁ Ἀχούρα Μάσδα (ἡ Ὁρμάσδης) εἶναι ὁ φωτεινὸς θεὸς τοῦ καλοῦ καὶ ὁ Ἀριμάν, ὁ σκοτεινὸς θεὸς τοῦ κακοῦ. Ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὲς δυνάμεις καὶ τοὺς δυὸ θεοὺς, ὑπάρχει ἓνας ἀδιάκοπος πόλεμος. Στὸ τέλος θὰ ἐπιβληθῇ τὸ καλόν.

Ὁ Ζωροαστρισμὸς ἀριθμεῖ λίγους πιά ὁπαδούς, γιατί οἱ αὐτοκράτορες τῆς Περσίας, ἐδῶ καὶ πολλοὺς αἰῶνες, ἐπιβάλανε βίαια τὸ μωαμεθανισμόν.

Ε' Μωαμεθανισμός

Ἰδρυτὴς του εἶναι ὁ Μωάμεθ. Γεννήθηκε στὴ Μέκκα (570 μ.Χ.). Φύση θρησκευτικὴ, κατόρθωσε νὰ δώσῃ στὶς διασκορπισμένους ἀραβικὰς φυλὰς τῆς ἐποχῆς του μιὰ κοινὴ θρησκείαν, ποὺ θὰ τοὺς ἔνωεν. Ἔτσι πῆρε στοιχεῖα ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμό καὶ τὸ χριστιανισμό, τὰ ἔσμιξε μὲ τοπικὰς δοξασεῖς καὶ παράδωκε στοὺς συμπατριῶτες του τὸ « Κοράνιον », τὸ ἱερὸ βιβλίον τοῦ μωαμεθανισμοῦ.

Ἀντιμετώπισε πολλὰς δυσκολίας στὴν πατρίδα του ὁ Μωάμεθ γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ. Τὸ 622 οἱ κάτοικοι τῆς Μέκκας τὸν κυνήγησαν ἄγρια καὶ ἀναγκάστηκε νὰ καταφύγῃ στὴν ἄλλην σημαντικὴ πόλιν τῆς Ἀραβίας, Μεδίνα. Ἡ φυγὴ του αὐτὴ ὀνομάστηκε « Ἑγείρα » καὶ ἀπὸ τὴ χρονιά αὐτὴ ἀρχίζει ἡ χρονολογία τῶν μωαμεθανῶν.

Τὸ Κοράνιον ἔχει ὡς κεντρικὴ διδασκαλίαν πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας καὶ προφήτης του ὁ Μωάμεθ.

Ὑπάρχει ἡ ἀντίληψη γιὰ ἓναν παράδεισον μὲ ὑλικάς ἀπολαύσεις, ὅπου θὰ πάρουν μέρος ὅσοι ὑπῆρξαν στὴ ζωὴ τοὺς καλοὶ μωαμεθανοὶ καὶ κυρίως ὅσοι πολέμησαν « διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου » γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ ὁ μωαμεθανισμός.

Με μιὰ σειρά ἀγρίων πολέμων, ὁ μωαμεθανισμὸς ἀπλώθηκε σὲ πολλές χῶρες τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς (Ἀραβία, Τουρκία, Αἴγυπτος, Μαρόκο, Ἀλγέριο, Περσία, Πακιστάν κι ἄλλοῦ).

Βασικὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα γιὰ ἓναν ὁπαδὸ τῆς θρησκείας αὐτῆς εἶναι ἡ ἀφοσίωση («μουσλίμ») στὸ Θεὸ («Ἀλλάχ»). Γι' αὐτὸ καὶ ὁ μωαμεθανισμὸς λέγεται καὶ μουσουλμανισμὸς.

Στ' Ἰουδαϊσμὸς

Μιὰ πολὺ ἀρχαία θρησκεία μονοθεϊστική, πολὺ σημαντική γιὰ τὴν πνευματική κληρονομία τῆς ἀνθρωπότητας, ἀφοῦ προετοίμασε τὸ ἔδαφος γιὰ νὰ ῥθῃ ὁ χριστιανισμὸς.

Ὁ γενάρχης τῶν Ἑβραίων (ἡ Ἰουδαίων) Ἀβραάμ ἔφερε στὰ παράλια τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου τὸ μονοθεϊσμὸ ἀπὸ τὰ βάρθη τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἔτσι ἡ λατρεία τοῦ ἑνὸς Θεοῦ περνᾷ μὲ ἐπίσημο τρόπο στὴν ἱστορία.

Μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, τὸ βιβλίο τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, σώζεται ἡ παμπάλαιη ἀνάμνηση τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὡς τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ.

Μιὰ σειρά ἀπὸ πατριάρχες καὶ προφῆτες δίνουν στὸν Ἰουδαϊκὸ λαὸ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν προετοιμάζουν γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία - Λυτρωτῆ.

Ὁ Μωϋσῆς προσφέρει ἓναν περίφημο νόμο στοὺς συμπατριῶτες του, ποὺ ἀποτελεῖ ἓνα μεγάλο ἠθικὸ θησαυρὸ γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα.

Τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἐπίσημο βιβλίο τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, χρησιμοποιοῖ μαζί μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ Ἐκκλησία μας, γιὰ νὰ ἀντλήσῃ τὴ θεολογική της διδασκαλία καὶ νὰ διδάξῃ τοὺς πιστοὺς. Κι αὐτό, γιατί ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὄργωσε τὸ χωράφι τῆς ἱστορίας γιὰ νὰ ῥθῃ ὁ Χριστὸς καὶ νὰ σπείρῃ τὸ θεϊκό Του λόγο.

4. Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ο χριστιανισμός απλώνεται σήμερα σ' ολόκληρη τη γῆ. Λαοί από κάθε χρώμα, άνθρωποι σ' όλα τὰ μήκη και τὰ πλάτη τῆς ὑδρογείου, βαπτίστηκαν στο ὄνομα τοῦ Χριστοῦ και τὸν ὁμολογοῦν ὡς Θεὸ και Σωτῆρα τους.

Ἡ διδασκαλία τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατέρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων, δίνει τὸν κόσμο μὲ μιὰ μυστική ψυχική σχέση. Κι ἀκόμα ἡ πνευματική ἄποψη, ἡ πιὸ συγκινητική πίστη ποὺ γεννήθηκε ποτὲ μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, κάνει και τὶς πιὸ δύσκολες ὥρες τῆς ἀνθρωπότητας νὰ φωτίζονται ἀπὸ μιὰ βέβαιη ἐλπίδα εἰρήνης και δικαιοσύνης.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπλώνει τὴ δραστηριότητά της σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Χωρισμένη σὲ τρεῖς μεγάλες «ὁμολογίες», προσπαθεῖ μέσα ἀπὸ πολὺν δύσκολες, πολὺν συχνά, συνθήκες, νὰ φέρη τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ στοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ τρεῖς μεγάλες «ὁμολογίες» τῆς σημερινῆς Ἐκκλησίας, ποὺ παλιά, στοὺς πρώτους ὀκτῶ αἰῶνες τοῦ χριστιανισμοῦ ἦταν μιὰ και ἐνωμένη, εἶναι : ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία και ἡ Ἐκκλησία τῶν διαμαρτυρομένων.

Κοντὰ στὴν ἀρχέγονη ἀλήθεια τοῦ χριστιανισμοῦ βρίσκεται πιὸ πολὺν ἀπ' ὅλες τὶς Ἐκκλησίες ἡ δική μας, ἡ ἀνατολική, ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, γιατί τὴ διδασκαλία της τὴ στηρίζει πάνω στὴν Ἀγία Γραφή και στὴν Ἱερὰ Παράδοση τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων, ποὺ ὅπως εἶπαμε, ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἐνωμένη.

Τὴ διδασκαλία τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι και τὸ περιεχόμενο τῆς «κατηχήσεως», θὰ παρακολουθήσωμε στὰ ἐπόμενα κεφάλαια.

5. ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

Ἐχομε τὸνίσει πῶς ἡ κατήχηση δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴ συστηματικὴ ἐκθεση τῶν ἀληθειῶν τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ ἀλήθειες αὐτὲς διασώζονται στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας και κληρονομοῦνται ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ μὲ τὴν Ἀγία Γραφή και τὴν Ἱερὰ Παράδοση.

Α' Ἀγία Γραφή εἶναι τὸ σύνολο τῶν θεόπνευστων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, στὰ ὁποῖα βρίσκομε διατυπωμένο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προετοιμάζει, ὅπως εἴπαμε, τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη περιγράφει αὐτὸν τὸν ἐρχομὸ καὶ τὴν ἴδρυσή τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἔχει 49 βιβλία, πού τὰ χωρίζομε, ἀνάλογα μὲ τὸ περιεχόμενό τους, σὲ τρεῖς ομάδες: α) ἱστορικά, β) διδακτικά ἢ ποιητικά καὶ γ) προφητικά.

Στὰ ἱστορικὰ βιβλία κατατάσσονται: ἡ Πεντάτευχος, οἱ Κριτές, τὰ βιβλία τῶν Βασιλειῶν κ.ἄ.

Στὰ διδακτικὰ ἢ ποιητικά οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ, οἱ Παροιμίαι, ὁ Ἰώβ, τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, ὁ Ἐκκλησιαστής κ.ἄ.

Στὰ προφητικὰ τέλος βιβλία κατατάσσομε τὰ βιβλία τῶν δώδεκα «Μικρῶν», ὅπως λέγονται, Προφητῶν καὶ τῶν τεσσάρων «Μεγάλων», τοῦ Ἡσαΐα, τοῦ Ἰερεμίου, τοῦ Ἰεζεκιήλ καὶ τοῦ Δανιήλ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη. Καὶ τὰ 27 βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης γράφτηκαν στὴν ἑλληνικὴ («κοινὴ» = δημοτικὴ) γλῶσσα τῆς ἐποχῆς τοῦ Κυρίου. Ἀναφέρονται στὴ ζωὴ, τὰ θαύματα καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ δραστηριότητα τῶν Ἀποστόλων. Χωρίζονται καὶ τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως καὶ τῆς Παλαιᾶς, σέ: ἱστορικά, διδακτικά καὶ προφητικά.

Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι: Τὰ τέσσερα Εὐαγγέλια (Μάρκου, Ματθαίου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννη) καὶ οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (συγγραφέας τους ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς).

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι: Οἱ Ἐπιστολὲς τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου καὶ οἱ ἑπτὰ «Καθολικὲς» τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰακώβου. Ὀνομάστηκαν «καθολικὲς», γιατί ἀντίθετα μὲ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου, πού ἀπευθύνονται πρὸς ὀρισμένα πρόσωπα ἢ στοὺς κατοίκους μιᾶς πόλης ἢ περιοχῆς, αὐτὲς οἱ ἑπτὰ ἐπιστολὲς ἀπευθύνονται πρὸς ὅλοκληρο τὸ «πλήρωμα» τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ προφητικὸ βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἡ «Ἀποκάλυψις» τοῦ Ἰωάννη. Γράφτηκε ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ τῆς ἀγά-

της στήν Πάτμο, όπου είχε εξοριστεί στα τέλη του πρώτου αιώνα μ.Χ. ο μεγάλος Ἀπόστολος.

Μὲ δυνατὲς εἰκόνες καὶ μεγαλειώδεις παρομοιώσεις καὶ μεταφορές, ὁ Ἰωάννης βλέπει μέσα στὸ σκοτεινὸ μέλλον τὶς ἀγωνίες, τοὺς ἀγῶνες, τὶς θυσίες ἀλλὰ καὶ τὸ θρίαμβο τοῦ χριστιανισμοῦ.

Πρὶν νὰ κλείσωμε τὸ λόγο γιὰ τὰ βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, πρέπει νὰ τονίσωμε τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ «θεοπνευστία» τους. «Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος», δίδαξε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ ἡ Ἐκκλησία πάντοτε ὑποστήριξε πῶς ὁ Θεὸς φώτισε τοὺς ἀπλοὺς καὶ ἀγράμματος πολλὰς φορές συγγραφεῖς τῶν βιβλίων, νὰ γράψουν καὶ νὰ ἀναλύσουν ιδέες καὶ ἐννοίες ποὺ ἦταν πάνω ἀπὸ τὴ δύναμή τους.

Β' Ἱερὰ Παράδοση. Ὄταν λέμε Ἱερὰ Παράδοση, ἐννοοῦμε τὴ διδασκαλία τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅπως τὴν πίστεψε ὁ μ ὁ φ ω ν α καὶ τὴν ἔζησε ἡ Ἐκκλησία. Δηλαδή, τὶς ἀλήθειες ἐκεῖνες τοῦ χριστιανισμοῦ ποὺ τὶς ἀποδέχτηκαν ὅλοι οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπάρχει ἓνας πολὺ ὠραῖος καὶ ἀρχαῖος ὁρισμὸς ποὺ λέει: «Ἱερὰ Παράδοσις εἶναι ὅ,τι πάντοτε, πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη». Τὴν κοινὴ αὐτὴ ἀποδοχὴ τῶν ἀληθειῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴ βρίσκουμε μέσα στὸ σύμβολο τῆς πίστεως (σύμβολο Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως), στὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ στὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Πολλὰς φορές οἱ ἀλήθειες αὐτὲς περιγράφονται πολὺ ἀμυδρὰ στὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Γι' αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ἀνάπτυξή τους, δημιουργήθηκαν πολὺ συχνὰ ἀντίθετες γνώμες. Ἄλλες φορές πάλι ὁρισμένοι ἄνθρωποι προσπάθησαν νὰ ἐξηγήσουν μὲ δικὸν τους τρόπο ὁρισμένες χριστιανικὲς ἀλήθειες καὶ ἔπεσαν σὲ πλάνη. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ὀνομάστηκαν αἰρετικοί.

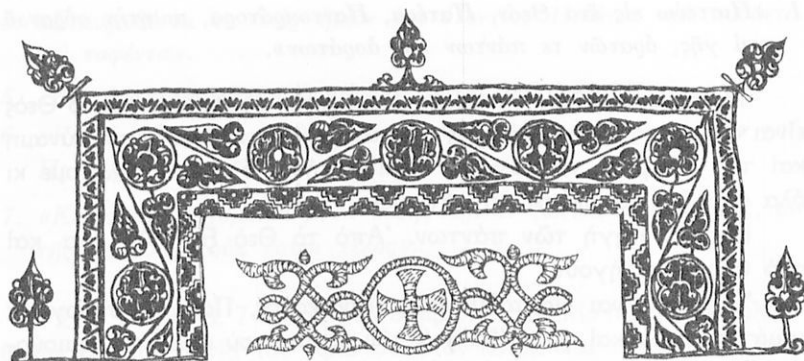

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΤΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Όπως είδαμε στην ἐκκλησιαστική ἱστορία, ἡ πρώτη καὶ ἡ δεύτερη Οἰκουμενικὲς σύνοδοι (325 καὶ 381 μ.Χ.) διατυπώσανε μέσα σὲ δώδεκα «ἄρθρα», τὴ διδασκαλίᾳ τοῦ χριστιανισμοῦ, γιὰ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ (Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιο Πνεῦμα), γιὰ τὸ Μυστήριον τῆς Σωτηρίας, γιὰ τὴν Ἐκκλησίᾳ καὶ τὴ μέλλουσα ζωή.

Αὐτὴ ἡ περιληπτικὴ ὁμολογία ὀνομάστηκε «σύμβολο τῆς πίστεως». Μᾶς δίνει ὅλο τὸ μυστηριακὸ περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, πού μόνο μὲ τὴν πίστη μπορούμε νὰ νιώσωμε.

Ἡ πίστη, αὐτὸ τὸ μυστικὸ μονοπάτι πού βρίσκει ἡ ψυχὴ μας γιὰ νὰ φτάσῃ στοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ δύναμη πού μᾶς φέρνει κοντὰ στὶς μεγάλες καὶ πάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ ἀλήθειες τοῦ χριστιανισμοῦ. Μόνο μὲ τὴν πίστη πᾶμε κοντὰ στοῦ μυστήριον καὶ γευόμαστε τὴ συγκίνησή του. Χωρὶς τὴν πίστη καὶ μόνο μὲ τὴ γνώση, εἶναι ἀδύνατον νὰ μᾶς «ἀποκαλυφθοῦν» οἱ κρυμμένες, μυστηριακὲς ἀλήθειες τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἀλλὰ ὥς ἔρθωμε νὰ δοῦμε ἓνα - ἓνα τὰ «ἄρθρα» τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, πού ἀποτελοῦν βασικὰ «δόγματα» τῆς Ἐκκλησίας μας :

1. *«Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων».*

Τὸ σύμβολο τῆς πίστεως ἀρχίζει μὲ τὴν ὁμολογία, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Παντοδύναμος Πατέρας τῶν ἀνθρώπων κι ἔχει μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴν πατρικὴ του ἀγάπη δημιουργήσει ὅλα ὅσα βλέπομε κι ὅλα ὅσα δὲν τὰ βλέπει τὸ μάτι μας.

Εἶναι ἡ πηγὴ τῶν πάντων. Ἀπὸ τὸ Θεὸ ξεκινοῦν ὅλα καὶ στὸ Θεὸ καταλήγουν.

Ὁ Θεὸς εἶναι Παντοδύναμος, Πανάγαθος, Πατέρας στοργικὸς γεμάτος σοφία καὶ φροντίδα γιὰ τὸν κόσμον ποὺ εἶναι τὸ δημιούργημα του. Δημιούργησε τὸν κόσμον ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἀπὸ τότε τὸν παρακολουθεῖ, προνοεῖ καὶ φροντίζει γι' αὐτόν, γιὰ τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα! Τὰ γήινα καὶ τὰ πνευματικά. Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἀγγέλους.

Σὲ μιὰ προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας λέμε πῶς ὁ Θεὸς εἶναι «ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός».

2. *«Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο».*

Μὲ τὸ δεύτερο ἄρθρο ὁμολογοῦμε τὴν πίστη μας στὸ Χριστό, ποὺ εἶναι τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος. Εἶναι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ποὺ γεννήθηκε πρὶν γίνουν οἱ αἰῶνες. Εἶναι φῶς ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Εἶναι «ὁμοούσιος» μὲ τὸν Πατέρα Του, δηλαδὴ ἔχουν μιὰ οὐσία. Δὲν πλάστηκε ὅπως δημιουργήθηκαν τὰ ἄλλα πλάσματα τῆς Δημιουργίας, ἀλλὰ γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα Του, σὰ φῶς ἀπὸ τὸ φῶς Του. Μὲ τὸ Χριστό, τὸ Λόγο Του, ὁ Θεὸς Πατέρας καὶ Δημιουργὸς δημιούργησε τὰ πάντα. Μὲ τὸ Λόγο εἶπε κι ἐγιναν, διάταξε καὶ πλάστηκαν, ὅπως λέει ὁ ποιητὴς καὶ προφῆτης Δαβὶδ.

3. *«Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα».*

4. «Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα».
5. «Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς».
6. «Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς».
7. «Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος».

Στὰ 3, 4, 5, 6, 7 ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως παρακολουθοῦμε τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον καὶ τὴ σημασία ποὺ ἔχει ἡ θυσία Του γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Κατεβαίνει στὴ γῆ καὶ γίνεται ἄνθρωπος ἀπὸ μιὰ ἀγνή κόρη, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ.

Γιὰ τὴ λύτρωσή μας ὑποφέρει καὶ βασανίζεται σὰν ἄνθρωπος στὸν καιρὸ τοῦ Ποντίου Πιλάτου, καταδικάζεται στὸν ἀτιμωτικὸ σταυρικὸ θάνατον καὶ πεθαίνει στὸ Γολγοθᾶ γιὰ μᾶς, σὰν ἄνθρωπος. Ἀλλὰ τὴν τρίτη ἡμέρα θὰ ἀναστηθῇ, θὰ ἀναληφθῇ στοὺς οὐρανοὺς καὶ θὰ καθίσῃ στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα Του. Θὰ ξανάρθῃ, ὄχι ταπεινὸς καὶ καταφρονημένος ὅπως τὴν πρώτη φορά, ἀλλὰ μὲ δόξα καὶ δύναμη, γιὰ νὰ κρίνῃ τοὺς ζωντανούς καὶ τοὺς πεθαμένους· καὶ ἡ βασιλεία Του δὲ θὰ τελειώσῃ ποτέ.

2. ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ

Στὸ ὄγδοο ἄρθρο τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως διατυπώνεται ἡ πίστη μας στὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

8. «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν».

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τὸ τρίτο ἰσότιμο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Δὲν εἶναι χτίσμα τοῦ Πατέρα, ὅπως δίδασκε ὁ αἵρετικὸς

Μακεδόνιος, αλλά κυρίαρχο, πηγή θεϊκής ζωής. Ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα «διὰ τοῦ Υἱοῦ» καὶ συμπροσκυνεῖται μαζί τους ἀπὸ τοὺς πιστοὺς.

Ἐκεῖνο φώτισε τὰ πνεύματα τῶν προφητῶν καὶ τῶν διδασκάλων, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἀποκάλυψε στοὺς ἀνθρώπους τὸ θέλημά Του. Τὴν ἡμέρα μάλιστα τῆς Πεντηκοστῆς, ποὺ εἶναι ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὰ γλώσσες φωτιᾶς, ἔκαψε καὶ ἐξαφάνισε τὸ φόβο τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀναψε στὶς ψυχές τους τὴν πυρκαγιά τῆς χριστιανικῆς ἱεραποστολῆς.

9. *«Εἰς μίαν ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».*

Μὲ τὸ ἄρθρο αὐτὸ ὁμολογοῦμε τὴν πίστη μας καὶ τὴν ἀφοσίωσή μας στὴν Ἐκκλησία, ποὺ εἶναι «θεοσύστατη» γιατί τὴν ἱδρυσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται Μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολική. Ἔχει γιὰ σκοπὸ τῆς ν' ἀπλώσει σ' ὅλοκληρο τὸν κόσμο τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ συνεχίσῃ ἔτσι τὸ ἀπολυτρωτικὸ του ἔργο.

Μία εἶναι ἡ Ἐκκλησία γιατί ἓνας εἶναι ὁ ἱδρυτὴς της, ὁ Χριστός, ἓνα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ τὴν ἐμπνέει καὶ μιὰ ἡ πίστη της. Ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ σχίσματος ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἐνωμένη καὶ ἀδιαίρετη. Ὑστερα ὁμως χωρίστηκε, ὅπως εἶδαμε στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

Ἀγία ὀνομάζεται ἡ Ἐκκλησία, γιατί ἀντλεῖ τὴν ἀγιότητά της ἀπὸ τὸν Ἅγιο Θεὸ καὶ τὴ μεταδίδει στοὺς πιστοὺς. Καθολικὴ, γιατί ἐπιδιώκει νὰ φέρῃ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Σταυροῦ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ἰησοῦς στέλνει τοὺς ἀποστόλους πρὸς ὅλα τὰ ἔθνη, δηλαδὴ τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Οἱ ἀπόστολοι πορεύτηκαν παντοῦ καὶ κήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιο. Δίκαια λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται καὶ ἀποστολική. Τοὺς ἀποστόλους διεδέχτηκαν οἱ κληρικοί, ποὺ πῆραν τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ποὺ συνεχίζουν τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μέχρι σήμερα.

10. *«Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».*

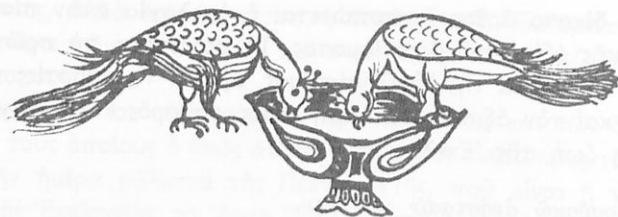
Στὸ δέκατο ἄρθρο διατυπώνεται ἡ ὁμολογία στὴν πίστη τῆς λυτρωτικῆς ἀξίας τοῦ βαπτίσματος. Τὸ βάπτισμα, τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, σβήνει τὶς ἁμαρτίες τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἀξιώνει νὰ λάβῃ μέρος, καθαρὸς καὶ ξαναγεννημένος, στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

11. «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν».

12. «Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν».

Μὲ τὰ δύο αὐτὰ τελευταῖα ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ὁμολογοῦμε τὴν πίστη μας στὴ ζωὴ, ποὺ εἶναι πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν τάφο καὶ τὴν προσδοκία τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Εἶναι μιὰ παλιὰ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διδασκαλία γιὰ τὴ μέλλουσα ζωὴ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διατυπώνει μὲ πολὺ ὠραῖο τρόπο τὴν προσδοκία τῆς αἰωνιότητος. «Δὲν ἔχομε ἐδῶ πολιτεία — πατρίδα ποὺ νὰ μένῃ σταθερὴ καὶ παντοτινὴ, μὰ ἀποζητοῦμε τὴ μελλοντικὴ καὶ αἰώνια πολιτεία — πατρίδα». Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ δυναμώνει τὴν πίστη μας σὲ μιὰ μελλοντικὴ αἰώνια ζωὴ, μέσα σ' ἓνα καινούριο κόσμος, χωρὶς ἴσκιους καὶ ἀτέλειες, ποὺ πάνω του θὰ λάμπῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα. Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ τοῦ κόσμου θὰ γίνῃ μὲ τὴ φοβερὴ καὶ ἔνδοξη Δευτέρα Παρουσία, ποὺ θὰ ῥθῃ ξαφνικὰ σ' ἓναν μυστικὸ χρόνο, ποὺ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ὑπολογίση.

3. ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ

Ἡ λέξη «μυστήριον» προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα «μύω», ποὺ σημαίνει κλείνω τὸ στόμα μου καὶ τὰ μάτια, γιὰ νὰ μὴ δῶ ἢ νὰ μὴν πῶ κάτι ποὺ εἶναι μυστικό.

Ἡ λέξη «μυστήριον» ἔχει δύο σημασίες. Στὴν πρώτη μὲ τὴ λέξη «μυστήριον» ἐννοοῦμε ὅλες τὶς βαθιὲς καὶ πάνω ἀπὸ τὴ στενὴ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀλήθειες, ποὺ μόνο μὲ τὴν πίστη μας, ὅπως εἶπαμε, μποροῦμε νὰ γνωρίσωμε. Στὴ δεύτερη μὲ τὴ λέξη «Μυστήριον» ἐννοοῦμε τὶς τελετὲς τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἔχουν ἰδρυθῆ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ στὶς ὁποῖες τελετὲς μεταδίδεται μὲ ὑπερφυσικὸ τρόπο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Στὴν πρώτη περίπτωσι χαρακτηριστικὰ «μυστήρια» εἶναι τὰ δόγματα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ ἐνανθρώπησι τοῦ Θεοῦ, ἡ Σταύρωσι καὶ ἡ Ἀνάστασις Του καὶ ἡ μέλλουσα ζωὴ καὶ κρίσις.

Κυρίως ὅμως ὅταν λέμε «μυστήρια» ἐννοοῦμε τὶς ἱερὲς τελετὲς, ποὺ προσφέρουν στοὺς Χριστιανοὺς τὴ θεία χάρις. Τὰ μυστήρια

είναι έπτά: Τò βάπτισμα, τò χρίσμα, ή εξομολόγηση, ή Θεία Εύχαριστία, ό γάμος, τò εύχέλαιο και ή ιεροσύνη.

Τά μυστήρια χωρίζονται σέ δύο κατηγορίες. Στα ύποχρεωτικά και στα προαιρετικά και αυτά πάλι σέ έπαναλαμβανόμενα και μή έπαναλαμβανόμενα. Ύποχρεωτικά είναι τά μυστήρια εκείνα, στα όποια πρέπει νά συμμετέχη κάθε χριστιανός κι αυτά είναι τò βάπτισμα, τò χρίσμα, ή εξομολόγηση και ή Εύχαριστία.

Προαιρετικά είναι εκείνα, πού έπιτρέπουν στον πιστό νά τά διαλέξει και είναι ή ιεροσύνη, ό γάμος και τò εύχέλαιο.

Τά έπαναλαμβανόμενα μυστήρια λέγονται έτσι, γιατί μπορεί κανείς νά πάρη μέρος σ' αυτά περισσότερες φορές και είναι: ή μετάνοια, ή Θεία Εύχαριστία, ό γάμος και τò εύχέλαιο.

Τά υπόλοιπα λέγονται μή έπαναλαμβανόμενα, γιατί μόνο μία φορά έπιτρέπεται ή συμμετοχή του πιστού σ' αυτά.

Σέ κάθε μυστήριο υπάρχουν δύο στοιχεία: τò όρατό και τò άόρατο. Όρατό στοιχείο είναι ό φανερός τρόπος τελετής, εύχες κλπ. Άόρατο στοιχείο είναι ό μυστικός τρόπος με τον όποιο μεταδίδεται στους πιστούς ή θεία χάρη.

4. ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Όπως είπαμε κι άλλοι, τò βάπτισμα είναι τò μυστήριο πού σβήνει τίς άμαρτίες του ανθρώπου και τον αξιώνει νά λάβη μέρος καθαρός και « ξαναγεννημένος » στη ζωή τής Έκκλησίας. Με τò όρατό στοιχείο τής τριπλής καταδύσεως και ανάδύσεως του πιστού στο άγιασμένο νερό, εξαλείφεται τò προπατορικό άμάρτημα και κάθε άλλη άμαρτία του.

Τò βάπτισμα τò ίδρυσε ό ίδιος ό Χριστός με τή φράση του πρòς τους άποστόλους: « Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις τò όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος ». Και ό ίδιος ό Κύριος, παρ' όλο πού ήταν άναμάρτητος, βαπτίστηκε άπό τον Ίωάννη, για νά μς δώση ένα υπόδειγμα.

Στά πρώτα χρόνια του χριστιανισμού οι άνθρωποι βαπτίζονταν σέ μεγάλη ηλικία, άφου πρώτα περνούσαν άπό τò στάδιο τής

κατηχήσεως (κατήχούμενοι). Ἀργότερα καθιερώθηκε ὁ νηπιοβαπτισμός. Ὁ ἄνθρωπος μπαίνει στή χριστιανική κοινωνία μέ τὸ βάπτισμα, ὅταν ἀκόμα εἶναι νήπιο. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖ τὴν τριπλὴ κατάδυση καὶ ἀνάδυση τοῦ πιστοῦ στὸ νερό, ἐνῶ ἡ καθολικὴ καὶ τῶν διαμαρτυρουμένων τὸ τελοῦν μέ τὸ ράντισμα.

5. ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ

Ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμα στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τελεῖται καὶ τὸ μυστήριο τοῦ χρίσματος. Μὲ τὸ μυστήριο αὐτὸ μεταδίδεται στὸ νεοφώτιστο πιστὸ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιὰ νὰ ἐνισχύση καὶ νὰ τελειοποιήσῃ μ' αὐτὴν τὴ ζωὴ του. Ἀπὸ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἔχομε τὴν πληροφορία ὅτι οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου μετέδιδαν τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θέτοντας τὸ χερί τους πάνω στὸ κεφάλι τῶν πιστῶν.

Ἀργότερα αὐτὴ ἡ «ἐπίθεσις τῶν χειρῶν» ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸ χρίσμα μέ τὸ Ἅγιο Μύρο. Τὸ Ἅγιο Μύρο εἶναι ἓνα μείγμα ἀπὸ σαράντα περίπου ἀρωματικὲς οὐσίες, μέ τὶς ὁποῖες ὁ ἱερέας ἢ ὁ ἐπίσκοπος ἀλείφει τὰ διάφορα μέλη τοῦ σώματος τοῦ πιστοῦ. Σὲ κάθε «χρῖση» λέει τὴ φράση: «*σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου, Ἀμήν*». Χρίονται τὰ πόδια τοῦ πιστοῦ, γιὰ νὰ τὸν ὀδηγοῦν σὲ δρόμους δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης. Τὰ χέρια του, γιὰ νὰ κάνουν μόνο τὸ καλὸ. Τὸ κεφάλι του, γιὰ νὰ σκέπτεται πάντα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τὸ στῆθος του, γιὰ νὰ γεμίση αἰσθήματα χριστιανικά. Τ' αὐτιά του, γιὰ ν' ἀκοῦνε μόνο ἀγαθὰ λόγια καὶ τὸ στόμα, γιὰ νὰ βγαίνουν ἀπ' αὐτὸ μονάχα δοξολογίες γιὰ τὸ Θεὸ καὶ λόγια ἀγάπης καὶ καλοσύνης γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ Ἐκκλησίες παρασκευάζουν τὸ Ἅγιο Μύρο κάθε Μεγάλῃ Πέμπτῃ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας γιὰ νὰ δείξῃ τὴν τιμὴ καὶ τὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως προμηθεύεται ἀπὸ ἐκεῖ ἕτοιμο τὸ Ἅγιο Μύρο.

6. Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἓνας ἀγώνας γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν τήρηση τοῦ θεοῦ νόμου. Σ' αὐτὸν τὸν ἀγώνα,

πολύ συχνά, ὁ ἄνθρωπος λυγίζει καὶ πέφτει. Αὐτὸ δὲν πρέπει ὅμως νὰ τὸν ἀποκαρδιώσῃ. Ἡ πτώση τότε εἶναι τραγικὴ γιὰ ἓναν ἄνθρωπο, ὅταν μέσα στὸν ἄνθρωπο αὐτὸ δὲ λειτουργήσῃ τὸ συναίσθημα τῆς μεταμέλειας καὶ ἡ λαχτάρα νὰ ξανακερδίσῃ τὸ ἀγαθό. Σ' αὐτὸ τὸ δύσκολο ἀγῶνα ἡ Ἐκκλησία προσφέρει, σὰν πολύτιμο στήριγμα, τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας. Ὅσο μεγάλη κι ἂν εἶναι ἡ ἁμαρτία ἐνὸς ἀνθρώπου, πιὸ μεγάλη καὶ ἀποτελεσματικὴ εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συγγνώμη τοῦ Θεοῦ. *«Ὅπου ὑπερεπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις»*, λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Δηλαδή, ὅπου πληθύνει ἀπελπιστικὰ τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας, ἐκεῖ ἦρθε κι ἔλαμψε ἐκθαμβωτικὰ τὸ φῶς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χάρις τοῦ Θεοῦ.

Στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα τῶν ἀνθρώπων ἡ Ἐκκλησία συμπαράσταθηκε μὲ ὀρισμένους κληρικούς, πού εἶχαν μιὰ ἰδιαίτερη ἱκανότητα νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς κουρασμένους ψυχικὰ χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς ἐνισχύουν. Αὐτοὶ οἱ κληρικοί, μὲ μόρφωση, ψυχολογικὴ πείρα καὶ ἀπέραντη κατανόηση, λέγονται «πνευματικοί». Μὲ τρόπο μυστικὸ ἀνοίγουν τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὶς ἀλαφρώνουν ἀπὸ τὸ βάρος τους. Ὁ ἄνθρωπος ξεκλειδώνει τὴν ψυχὴ του, ἀκουμπᾷ τὸ φορτίο τῆς στοῦ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ πνευματικὸς διοχετεύει στὴν ψυχὴ τοῦ πιστοῦ τὸ ἔλεος καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

7. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Καὶ τὸ μυστήριον αὐτὸ ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ στὸ ὑπερῶο τῆς Σιών (Ἱερουσαλὴμ) τὴν τραγικὴ ἡμέρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Ἦταν ἡ τελευταία φορὰ πού ὁ Κύριος ἔτρωγε μὲ τοὺς μαθητὲς Του. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν βαριὰ ἀπὸ τὰ προμηνύματα τοῦ θανάτου. Ὁ Χριστὸς ἀγκαλιάζει στοργικὰ μὲ τὸ βλέμμα Του τοὺς μαθητὲς Του, εὐλογεῖ τὸ ψωμί, τοὺς τὸ μοιράζει καὶ λέει: *«Λάβετε φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν»*. Ὑστερα εὐλογεῖ τὸ κρασί καί, προσφέροντάς το νὰ πιοῦν, τοὺς λέει: *«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν»*. Καὶ ὕστερα, ἀφοῦ τοὺς ξανακοίταξε ὅλους ἓναν ἓνα, τοὺς εἶπε: *«Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν»*, δηλαδή αὐτὸ

νά τὸ ἐπαναλαμβάνετε πάντα γιὰ νὰ μὲ θυμᾶστε. Ἀπὸ τότε καθιερώθηκε τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν κεντρικὸ πυρήνα τῆς λειτουργίας. Τὴν ὥρα τῆς μετουσιώσεως, ποὺ εἶναι ἡ πιὸ φοβερὴ στιγμή τῆς θείας λειτουργίας, ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μετατρέπονται σὲ ἀληθινὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὸ μυστήριον αὐτό, ποὺ λέγεται καὶ Θεία Μετάληψη καὶ Θεία Κοινωνία, ὁ Χριστιανὸς συμμετέχει στὴ λύτρωση καὶ ἐνώνεται καὶ γίνεται ἓνα μὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μυστήριον αὐτὸ λέγεται ἀκόμα καὶ «Εὐχαριστία» γιατί ὁ Χριστὸς πρὶν νὰ μοιράσῃ τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο στοὺς μαθητὲς του ἐκείνη τὴ δραματικὴ ὥρα τοῦ «Μυστικοῦ Δείπνου», ὕψωσε τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ καὶ εὐχαρίστησε τὸν Πατέρα Του.

Τὸ μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας μᾶς ἀξιώνει νὰ ζοῦμε μέσα στὴ χάρη καὶ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ.

8. Η ΙΕΡΟΣΥΝΗ

Μ' αὐτὸ τὸ μυστήριον συνεχίζεται ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ στοὺς κληρικοὺς τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ εἰδικὴ τελετὴ ὁ ἐπίσκοπος ἐπιθέτει τὸ χέρι του πάνω στὸ κεφάλι τοῦ ὑποψήφιου κληρικοῦ καὶ τοῦ μεταδίδει τὴ θεία χάρη, ποὺ συμπληρώνει καὶ διορθώνει τὶς ἀνθρώπινες ἀτέλειες καὶ δυναμώνει τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία στὸ δύσκολο ἔργο ποὺ εἶναι τὸ νὰ καθοδηγῇ ψυχές.

Ἡ ἐπίθεσις τοῦ χεριοῦ τοῦ ἐπισκόπου πάνω στὸ κεφάλι τοῦ πιστοῦ λέγεται «χειροτονία» κι ἔρχεται ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς ἰδρύσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅταν οἱ ἀπόστολοι οἱ ἴδιοι ὀρίζανε στοὺς διάφορους τόπους τοὺς ἀντιπροσώπους τους.

Τρεῖς εἶναι βαθμοὶ τῆς ἱεροσύνης: Ὁ διάκονος, ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ ἐπίσκοπος.

Ὁ διάκονος στέκεται στὴν πρώτη βαθμίδα τῆς ἱεροσύνης, δὲν μπορεῖ νὰ τελέσῃ κανένα μυστήριον καὶ ἔχει σὰν ἀποστολὴ νὰ βοηθῇ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἐπισκόπους στὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔργο.

Ὁ πρεσβύτερος κατέχει τὴ δεύτερη βαθμίδα τῆς ἱεροσύνης. Διοικεῖ τὴν Ἑνορίαν, ἓνα μικρὸ μέρος τῶν χριστιανῶν κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ ἐπισκόπου τῆς περιοχῆς. Ὁ πρεσβύτερος τελεῖ ὅλα τὰ μυστήρια ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χειροτονία.

Ὁ ἐπίσκοπος εἶναι ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τῆς ἱεροσύνης, κρατεῖ στὰ χέρια του τὴν πνευματικὴ ἐξουσία καὶ φροντίζει ἀκοίμητος γιὰ τὸ ποίμνιο ποὺ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός. Μαζί μὲ τοὺς ἐπισκόπους ὅλης τῆς Ἐκκλησίας παίρνει μέρος στὴ διοίκηση, μετέχοντας δημοκρατικὰ στὸ σύνολο τῆς Ἱεραρχίας.

Μὲ τὸ μυστήριό τῆς ἱεροσύνης ἡ Ἐκκλησία μας ἀποκτᾷ τοὺς κληρικούς της, ποὺ ἔχουν χρέος νὰ ἀγρυπνοῦν γιὰ τὸ πνευματικὸ τους ποίμνιο.

9. Ο ΓΑΜΟΣ

Μὲ τὴ συμμετοχὴ καὶ τὸ θαῦμα στὸ γάμο τῆς Κανᾶ, ποὺ ἀναφέρεται στὰ Εὐαγγέλια, ὁ Χριστὸς ἐγκρίνει καὶ εὐλογεῖ τὸ μυστήριό τοῦ γάμου. Ἀπὸ τότε ἡ Ἐκκλησία προσφέρει, σ' ἐκείνους ποὺ πρόκειται νὰ ἐνώσουν τὴ ζωὴ τους, τὴ χάρι τῆς Θεοῦ, ποὺ θὰ τοὺς ἐνισχύσει στὴν κοινὴ καὶ τόσο δύσκολη ζωὴ. Μὲ τὸ Μυστήριό αὐτὸ τοῦ γάμου ἀγιάζεται ἓνας φυσικὸς ἀνθρώπινος δεσμός, ποὺ θὰ γίνη ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ θεμέλιο γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς οἰκογένειας.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος νοθεύει τοὺς χριστιανούς ποὺ πρόκειται νὰ συνδεθοῦν καί, ἀναπτύσσοντας τὴν ἀξία τοῦ Μυστηρίου, τὸ χαρακτηρίζει «μέγα». Ἀκριβῶς γι' αὐτὴ τὴ σοβαρότητα καὶ σπουδαιότητα τοῦ Μυστηρίου ἡ Ἐκκλησία μὲ μεγάλη δυσκολία ἐπιτρέπει τὴ διάλυση τοῦ γάμου.

10. ΤΟ ΕΥΧΕΛΑΙΟ

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων ὑπῆρχε ἡ συνήθεια ν' ἀλείφουν τοὺς ἀρρώστους μὲ ἁγιασμένο λάδι. Ὁ ἀδελφὸς Ἰάκωβος στὴν ἐπιστολὴ του συμβουλεύει τοὺς πιστούς: «*Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβύτερους τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος...*» (Ἰακ. 5, 14 - 16). Δηλαδή, εἶναι κάποιος ἀρρωστος ἀνάμεσά σας; ἂς καλέσει τοὺς πρεσβύτερους τῆς Ἐκκλησίας, κι ἀφοῦ προσευχηθοῦν γιὰ κείνον, ἂς τὸν ἀλείψουν μὲ λάδι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως αὐτῆς θὰ σώσει

τὸν κουρασμένο καὶ ἀρρωστημένο ἄνθρωπο καὶ θά γίνη καλὰ μὲ τὴν δύναμη τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν περιορίζει τὸ εὐχέλαιο μόνο στοὺς ἀρρώστους, τονίζει τὴν σημασία του καὶ γιὰ τοὺς ὑγιεῖς. Μὲ τὸ ἁγιασμένο λάδι ὁ πιστὸς ἐνισχύεται ἐσωτερικὰ καὶ καθαρίζεται ψυχικὰ. Ἡ ὀρθοδοξία ἔχει συνδέσει τὸ εὐχέλαιο μὲ τὰ Μυστήρια τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Μάλιστα ὑπάρχει ἓνα ἔθιμο κάθε Μεγάλη Τετάρτη ἀπόγευμα νὰ τελεῖται τὸ Μυστήριο τοῦ εὐχελαίου στοὺς ναοὺς καὶ νὰ προετοιμάζωνται ἔτσι καλύτερα οἱ χριστιανοί, πού, σύμφωνα πάλι μὲ ἀρχαία συνήθεια, κοινωνοῦν τὴ Μεγάλη Πέμπτη σὲ ἀνάμνηση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου.

Τὰ ὁρατὰ στοιχεῖα τοῦ εὐχελαίου εἶναι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ ἀποσπάσματα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, πού διαβάζονται κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελετῆς, καὶ τὸ ἁγιασμένο λάδι, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ἱερέας χρίει τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ χριστιανοῦ σὲ σχῆμα σταυροῦ.

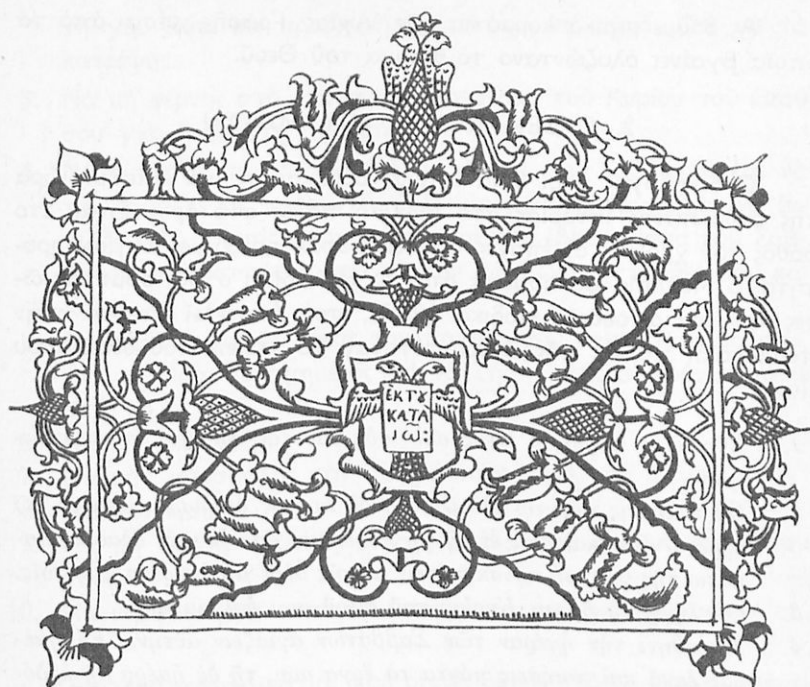

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΤΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

ΗΘΙΚΟ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. ΓΕΝΙΚΑ

Ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἡ τελειότερη θρησκεία, ποὺ φάνηκε ποτὲ στὴ γῆ. Τὴν ἀποκάλυψε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς σὲ πρῶτο στάδιο μὲ τὸ Μωυσῆ καὶ τοὺς προφῆτες καὶ τελειωτικὰ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ἡ ὁλοκλήρωση τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως βρίσκεται στὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ Θεὸς κατέβηκε, ὅταν ἦρθε τὸ πλῆρωμα τοῦ χρόνου, στὴ γῆ, γιὰ νὰ σώσῃ ὁ ἴδιος τοὺς ἀνθρώπους. Περιμένει ἀπ' ὅλους ν' ἀκούσουν τὸ κάλεσμά Του, ποὺ βγαίνει καθαρὸ καὶ ὁλοζώντανο μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἡ Ἐκκλησία παρουσιάζει καθημερινὰ μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους τὸ μήνυμα αὐτό, ποὺ τοὺς καλεῖ νὰ τὸ ἐφαρμόσουν στὴ ζωὴ τους. Βέβαια, ὁλόκληρη ἡ Ἀγία Γραφή περιέχει αὐτὸ τὸ ἠθικὸ διδάγμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ σὲ μερικὰ κείμενά της τὸ βρίσκομε νὰ διατυπώνεται μὲ περισσότερη ἀκρίβεια καὶ ζωντάνια.

Ἄς δοῦμε μερικά κομμάτια τῆς Ἀγίας Γραφῆς, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα βγαίνει ὁλοζώντανο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

2. Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ

Ὁ δεκάλογος ἢ οἱ δέκα ἐντολές δόθηκαν σὲ μιὰ ἐπίσημη ὥρα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας στὸ Μωυσῆ πάνω στὸ ὄρος Σινά. Στὸ βάθος τοῦ χρόνου, σὲ ἐποχές ποὺ τὴν χαρακτηρίζει μεγάλη σκληρότητα, ὁ Μωυσῆς, φωτισμένος ἀπὸ τὸ Θεό, δίνει στοὺς συμπατριῶτες του ἕνα σπουδαῖο κώδικα ἠθικῆς, ποὺ ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴν πνευματικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητας. Τὸ κείμενο τοῦ δεκαλόγου εἶναι :

1. «Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.
2. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς, οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσῃς αὐτοῖς.
3. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.
4. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἑργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.
5. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.
6. Οὐ φονεύσεις.
7. Οὐ μοιχεύσεις.
8. Οὐ κλέψεις.
9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῇ.
10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν».

(Ἔξοδ. Κ' 2 - 17)

Ἑρμηνεῖα τοῦ δεκαλόγου :

1. Ἐγὼ εἰμαι ὁ Κύριος καὶ Θεός σου καὶ νὰ μὴν ὑπάρξουν ποτὲ πιά γιὰ σένα ἄλλοι θεοὶ ἐκτὸς ἀπὸ ἐμένα.
2. Νὰ μὴν κατασκευάσῃς γιὰ λατρευτικὴ χρῆσιν σου κανένα εἰδωλο οὔτε καμιὰ ἀπεικόνιση ἀπὸ κάθε τι ποὺ εἶναι πάνω στὸν οὐρανὸ ἢ κάτω στὴ γῇ ἢ μέσα στὰ νερά, ποὺ νὰ καὶ κάτω ἀπ'

τῇ γῇ. Οὔτε νὰ προσκυνήσης τίποτα ἀπ' αὐτὰ οὔτε νὰ τὰ λατρέψης.

3. Νὰ μὴ φέρνης στὸ στόμα σου τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου γιὰ ἀσήμαντη ἀφορμή.
4. Νὰ θυμᾶσαι πάντα τὴν ἑβδομὴ ἡμέρα τοῦ Σαββάτου καὶ νὰ τὴν ἀγιάζης μὲ προσευχή. Ἐξὶ μέρες νὰ δουλεύης καὶ νὰ ἐκτελῇς ὅλες σου τὶς ὑποχρεώσεις καὶ τὴν ἑβδομὴ μέρα τοῦ Σαββάτου νὰ ἀναπαύεσαι καὶ νὰ τὴν ἀφιερῶνῃς στὸ Θεό σου καὶ Κύριο.
5. Νὰ σέβῃσαι καὶ νὰ τιμᾷς τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου, γιὰ νὰ εἶσαι εὐλογημένος καὶ νὰ ζήσης πολλὰ χρόνια πάναν στῇ γῇ.
6. Νὰ μὴ σκοτώσης.
7. Νὰ μὴν προσβάλῃς τὴν οἰκογενειακὴ τιμὴ τοῦ ἄλλου.
8. Νὰ μὴν κλέψῃς.
9. Νὰ μὴ δώσης ψεύτικη μαρτυρία ἐναντίον τοῦ συνανθρώπου σου.
10. Νὰ μὴ φθονήσης ποτὲ τὰ ὑπάρχοντα τοῦ γείτονά σου.

Ἀπὸ μιὰ πρώτη ματιά, ποὺ ρίχνει κανεὶς στὸ δεκάλογο, βλέπει πὼς οἱ πρῶτες τέσσερις ἐντολὲς μᾶς διδάσκουν τὰ καθήκοντα ποὺ ἔχομε πρὸς τὸ Θεό, ἐνῷ οἱ ὑπόλοιπες ἕξι μᾶς διδάσκουν τὰ καθήκοντα ποὺ ἔχομε ἀπέναντι στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Μέσα σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς δέκα ἐντολὲς βρίσκεται καὶ ἀπὸ μιὰ βαθιὰ ἀλήθεια. Στὴν πρώτη ἐντολὴ ἐπίσημα καὶ γιὰ πάντα καθιερῶνεται ἡ πνευματικὴ λατρεία τοῦ Ἐνὸς Θεοῦ. Μὲ τὴ δεύτερη ἐντολὴ ὁ Μωυσῆς θέλει νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς κινδύνους τῆς εἰδωλολατρείας. Καὶ ἔχει πολὺ δίκιο. Γιατὶ στὰ παλιὰ χρόνια πολλοὶ ἄνθρωποι, μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ πίστη, πίστεψαν καὶ λάτρεψαν τὰ δημιουργήματα ἀντὶ τὸ Δημιουργό.

Ἡ τρίτη ἐντολὴ προστατεύει τὴν ἱερότητα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ συνιστᾷ νὰ ἀναφέρεται τὸ μεγάλο αὐτὸ ὄνομα μόνο σὲ πολὺ σοβαρὲς περιστάσεις.

Ἡ τέταρτη ἐντολὴ τονίζει τὴν ἀξία τῆς ἀναπαύσεως τὴν ἑβδομὴ μέρα καὶ καθιερῶνει τὴν ὑποχρεωτικὴ ἀργία γιὰ κάθε ἑβδομάδα,

ἐπισημοποιώντας ἔτσι τὴ βαθύτερη ἀνάγκη, ποὺ ἔχει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναπαυθῇ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ. Μὲ τὸ νὰ ἀφιερῶνῃ τὸ Σάββατο ἀποκλειστικὰ στὸ Θεὸ ὁ Μωυσῆς, τὸ καθιερώνει σὰν ἀπαράβατη ἡμέρα ἀργίας. Στὸ χριστιανισμὸ σὰν μέρα ἀργίας καθιερώθηκε ἡ μέρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ποὺ ὀνομάστηκε Κυριακή.

Στὴν πέμπτη ἐντολὴ περιγράφονται τὰ καθήκοντα ποὺ ἔχουν τὰ παιδιὰ ἀπέναντι στοὺς γονεῖς τους.

“Ὅταν ἀγαπᾷς καὶ σέβεσαι τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου, θὰ κερδίσης τὴ χαρὰ, ποὺ δίνει στὴ ζωὴ σου ἡ εὐλογία τους, καὶ τὰ χρόνια σου θὰ ’ναι πολλὰ καὶ φωτεινὰ σὲ τοῦτο τὸν κόσμο.

Στὴν ἕκτη ἐντολὴ μὲ μιὰ κοφτὴ φράση ὁ Μωυσῆς καταδικάζει τὸ φόνο. Κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀφαιρέσῃ τὴ ζωὴ τοῦ συνανθρώπου του. Ὁ σεβασμὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σεβασμὸ ποὺ πρέπει νὰ ἔχουμε στὸν ἑαυτὸ μας.

Στὴν ἑβδομὴ ἐντολὴ ὁ Μωυσῆς βάζει τὰ θεμέλια γιὰ μιὰ ἠθικὴ ζωὴ. Ἀπαγορεύοντας νὰ προσβάλλεται ἡ οἰκογενειακὴ τιμὴ χαρίζει στοὺς ἀνθρώπους μιὰ τίμια καὶ καθαρὴ ἐπικοινωνία.

Μὲ τὴν ὄγδοη ἐντολὴ καταδικάζει τὴν κλοπὴ, ποὺ εἶναι βλαβερὴ πράξη γιὰ κεῖνον ποὺ τὸν κλέβουν, ἀφοῦ τοῦ ἀφαιροῦν τὰ ὑπάρχοντα ποὺ τοῦ ἀνήκουν, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐξευτελισμὸς καὶ ταπείνωση γιὰ τὸν κλέφτη.

Ἡ ἕνατη ἐντολὴ ἐπιβάλλει τὴν ἀλήθεια ποὺ πρέπει νὰ χαρακτηρίζῃ τὶς σχέσεις μας μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ καταδικάζει τὴν ψευδομαρτυρία. Ὑπάρχουν, δυστυχῶς, πάντα ἄνθρωποι ποὺ μὲ ἑλαφρὰ συνείδηση καταθέτουν εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων στοιχεῖα, ποὺ δὲν εἶναι ἀληθινὰ.

Στὴ δέκατη ἐντολὴ ὁ Μωυσῆς καταπολεμεῖ τὸ φθόνον, ποὺ πολλές φορές δηλητηριάζει τὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ σωστὸς ἄνθρωπος δὲ λυπᾶται, ἀλλὰ χαίρεται νὰ βλέπῃ τοὺς ἄλλους νὰ ’ναι εὐτυχισμένοι. Κι ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ μὲ κάθε τρόπο προσπαθεῖ νὰ τοὺς κάμῃ ὁ ἴδιος εὐτυχισμένους.

Στὸ σύντομο αὐτὸ διάγραμμα τοῦ δεκαλόγου εἶδαμε πῶς ὁ Μωυσῆς, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ἔκλεισε μέσα σὲ τόσα ἀπλά καὶ λίγα λόγια τόσες μεγάλες καὶ αἰώνιες ἀλήθειες.

3. Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Στή συνομιλία Του με τή Σαμαρείτιδα ὁ Χριστὸς ἀποκάλυψε τὴ μεγάλη ἀλήθεια, πὼς ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα καὶ πρέπει νὰ τὸν λατρεύουμε πνευματικά. Δυστυχῶς, πολὺ συχνά, οἱ ἄνθρωποι ἀπομακρύνονται ἀπὸ αὐτὴ τὴ σημαντικὴ διδασκαλία καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὸ Θεὸ μὲ τρόπο ὑλιστικὸ, πολλὰς φορές τυπικὸ καὶ φλύαρο.

Μέσα στὸ Εὐαγγέλιο ἔχομε δοσμένο ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Χριστοῦ τὸ σχέδιο μιᾶς προσευχῆς, ποῦ, ἐπειδὴ ἀκριβῶς μᾶς τὴν ἔδωσε ὁ Κύριος, ὀνομάζεται «Κυριακή». Εἶναι ἡ γνωστὴ προσευχὴ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν...»

Τὸ κείμενο τῆς Κυριακῆς προσευχῆς εἶναι :

*« Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου·
ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου· γενηθήτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῷ
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·
καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς
ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ
ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν. »*

(Ματθ. στ', 9-13)

Ἑρμηνεία τῆς προσευχῆς :

*Πατέρα μας, ποὺ εἶσαι στοὺς οὐρανοὺς, ἅς ἁγιασθῇ τὸ ὄνομά Σου
κι ἅς ἐλθῇ ἡ βασιλεία Σου, ἅς γίνῃ τὸ θέλημά Σου, ὅπως πάνω
στον οὐρανὸ ἀπ' τοὺς ἀγγέλους Σου ἔτσι καὶ δῶ κάτω στὴ γῇ ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ ψωμί, ποὺ μᾶς χρειάζεται γιὰ νὰ ζήσουμε,
δός μας τὸ σήμερα καὶ συγχώρεσέ μας ὅλα τὰ σφάλματα, ὅπως καὶ
μεῖς μὲ τὴ σειρά μας πρέπει νὰ συγχωρέσωμε ἐκείνους ποὺ μᾶς
ἀδίκησαν καὶ Σὲ παρακαλοῦμε μὴ μᾶς βάλῃς σὲ πειρασμούς, ἀλλὰ
σῶσέ μας ἀπὸ τὰ σχέδια τοῦ πονηροῦ. Ἄς γίνῃ.*

Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ μέσα στὶς λιγοστὲς τῆς φράσεις κλείνει ἓναν ὁλόκληρο κόσμον συναισθημάτων. Εἶναι μιὰ συνομιλία τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὸν πατέρα, γεμάτη ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη γιὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ποὺ νὰ μὴν περιέχεται στὴ συνομιλία αὐτὴ τοῦ πιστοῦ

πρὸς τὸ Θεό. Ἡ λαχτάρα τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ κατέβῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ, εἶναι μιὰ πανάρχαια δίψα. Παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ στὴν Κυριακὴ προσευχὴ νὰ τηρηθῇ τὸ θέλημά Του ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν γίνῃ αὐτό, τὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων θὰ πάψῃ νὰ τὶς ρυθμίζῃ τὸ μίσος καὶ τὸ συμφέρον, θὰ βασιλέψῃ στὴ γῆ ἡ εἰρήνη, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη.

Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ πνευματικὰ αἰτήματα, ὁ χριστιανός, γνωρίζοντας πὼς δὲν εἶναι μόνο ψυχὴ ἀλλὰ εἶναι ταυτόχρονα καὶ σῶμα, γυρεύει ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸν ἀξιώσῃ νὰ ἀπολαύσῃ ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, ποὺ τοῦ εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ ζήσῃ. Χωρὶς πλεονεξία, μὲ σοβαρότητα, ζητεῖ ἀπὸ τὸ Θεὸ ὁ ἄνθρωπος τὸ καθημερινὸ ψωμί.

Ὑστερα δηλώνει στὸ Θεὸ πὼς ἔχει ξεχάσει τὶς παραλείψεις τῶν ἄλλων ἀπέναντί του καὶ τὸν παρακαλεῖ, στὴν ἀγάπη καὶ τῇ μακροθυμίᾳ του, νὰ τοῦ συγχωρήσῃ κάθε ἀμάρτημα.

Τὸν παρακαλεῖ τέλος νὰ μὴν τὸν βάλῃ σὲ πειρασμοὺς γιατί, σὰν ἄνθρωπος ποὺ εἶναι, κινδυνεύει νὰ κυλήσῃ πρὸς τὸ κακό. Κι ἡ προσευχὴ κλείνει μὲ τὴν πανάρχαια βιβλικὴ λέξη « Ἀμήν », ποὺ σημαίνει, ὥς γίνῃ ἢ μακάρι νὰ γίνῃ.

4. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

Ἡ « Κυριακή προσευχή », πού εἶδαμε στό προηγούμενο κεφάλαιο, βρίσκεται στό τμήμα τοῦ Εὐαγγελίου, πού λέγεται : Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία τοῦ Χριστοῦ. Μιά μέρα, πού τὰ πλήθη εἶχαν κατακλύσει τίς πλαγιές ἑνὸς βουνοῦ, ὁ Χριστὸς ἄρχισε νὰ διδάσκη μὲ ζωντανό, ὅπως πάντα, τρόπο γιὰ τὴ συμπλήρωση τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου μὲ τὸ δικό Του νόμο, τὸ νόμο τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία εἶναι ἡ τελειότερη θρησκευτικὴ διδασκαλία, πού δόθηκε ποτὲ στοὺς ἀνθρώπους. Δείχνει, μὲ ἔντονο τρόπο, τὴ διαφορὰ ἐκείνων πού δίδασκαν οἱ ἀρχαῖοι ἀπὸ ἐκεῖνο πού ἔρχεται τώρα ὁ Χριστὸς νὰ φέρῃ σὰ μήνυμα στοὺς ἀνθρώπους. Στὴν παλιὰ ἀντίληψη « *ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος* » ὁ Χριστὸς ἔρχεται νὰ πῇ : ὅποιος σὲ ραπίσει « *ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην* ». Ἄν κάποιος δηλαδὴ σὲ κτυπήσῃ ἀπὸ τὸ ἓνα μάγουλο, γύρισε ἀτάραχος καὶ γαλήνιος νὰ σὲ κτυπήσῃ κι ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἐδῶ δὲν καταδικάζει ἀπλῶς τὴν ἀντεκδίκηση ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ μᾶς ὑποδεικνύει κι ἓνα τρόπο καλοσύνης καὶ ἀνεξικακίας, μὲ τὸν ὁποῖο μποροῦμε νὰ αἰφνιδιάσωμε τὸν ἄλλον, ὅταν μὲ σταθερότητα καὶ ἡρεμία τοῦ προσφέρωμε καὶ τὸ ἄλλο πλευρὸ τοῦ προσώπου μας. Δὲν εἶναι καθόλου ἀπίθανο, τὸ χέρι, πού ἔρχεται ὀρμητικὸ νὰ μᾶς κτυπήσῃ, νὰ μείνῃ ἀναποφάσιστο καὶ μετέωρο.

Μιά ἄλλη ἀντίθεση τοῦ παλιοῦ νόμου μὲ τὸν καινούριο εἶναι στό σημεῖο πού ὁ παλιὸς ὀρίζει τὸ « *ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου* ». Σ' αὐτὸ ὅμως τὸ παράγγελμα, ὁ Χριστὸς ἔρχεται νὰ δώσῃ τὴ δική του « καινὴ », δηλαδὴ καινούρια, ἐντολή, τὴν ἐντολή τῆς ἀγάπης. « *Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς* ». (Ματθ. Ε, 44). Δηλαδὴ, « ἐγὼ ὅμως σᾶς λέω, πὼς πρέπει νὰ ἀγαπᾶτε ἐκείνους πού σᾶς μισοῦν, νὰ εὐλογῆτε ἐκείνους πού σᾶς καταριοῦνται καὶ νὰ προσεύχεσθε γιὰ τὴ σωτηρία ἐκείνων πού σᾶς βασανίζουν καὶ σᾶς καταδιώκουν ».

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Χριστὸς μᾶς καλεῖ νὰ ἀνταποδώσωμε μὲ τὸ καλὸ τὸ κακό, μὲ τὴν ἀγάπη μας τὸ μῖσος τοῦ ἐχθροῦ μας. Γιατί,

ὅπως λέει ἓνας μεγάλος συγγραφέας, ὁ ἐχθρὸς μας ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς ἀγάπης, τῆς ἀγάπης μας.

5. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ἐκεῖ ὅμως ποῦ μᾶς δίνει ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀναλυτικὰ καὶ μὲ ἓναν ποιητικὸ τρόπο τὴν ἀξία τῆς ἀγάπης, εἶναι ὁλόκληρο τὸ δέκατο τρίτο κεφάλαιο τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

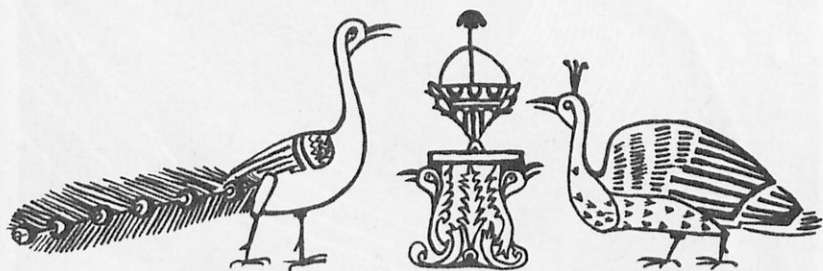
Ἄς δοῦμε αὐτὸ τὸ θαυμάσιο κείμενο :

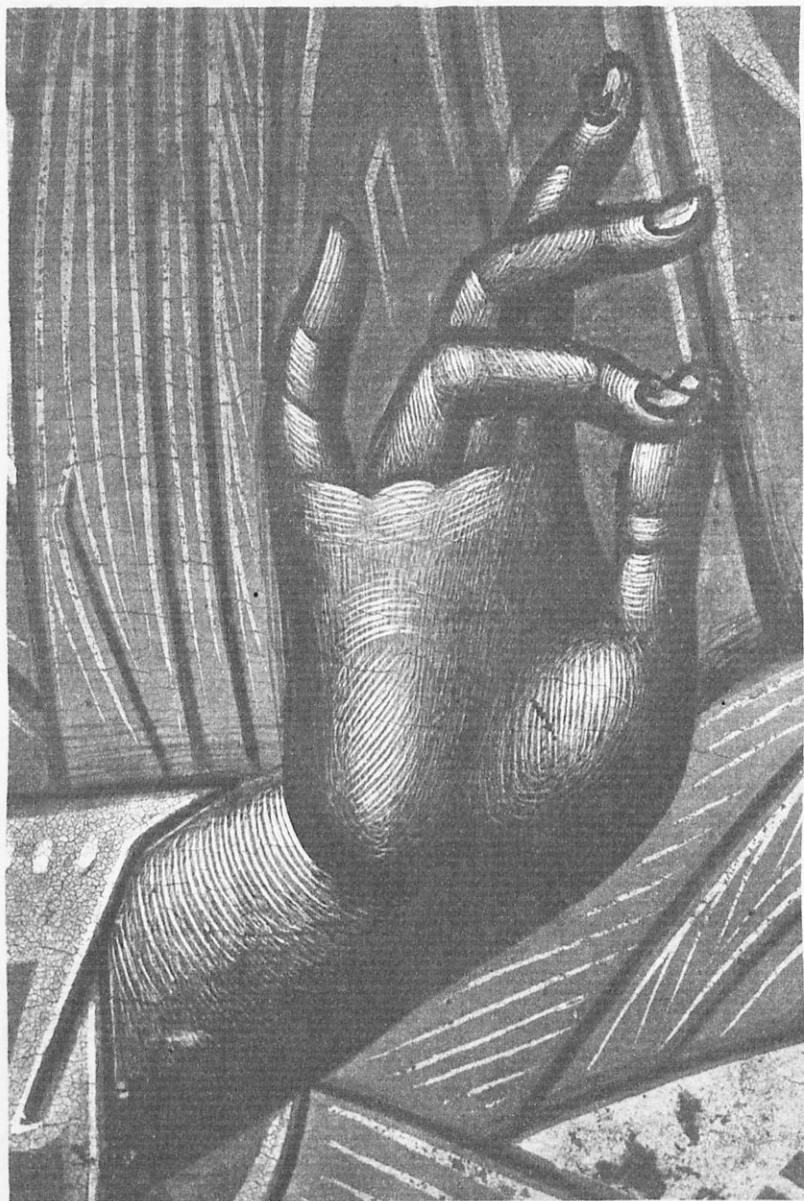
« (1) Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. (2) Καὶ ἐὰν ἔχω προφητεῖαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. (3) Καὶ ἐὰν φωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. (4) Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φουσιοῦται, (5) οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, (6) οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. (7) Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. (8) Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει . . . (13) Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων, ἡ ἀγάπη ».

Καὶ τώρα ἄς δοῦμε τὴν ἐρμηνεία αὐτῶν τῶν τόσο δυνατῶν στίχων :

« (1) Ἐὰν μιλῶ ὅλες τὶς γλῶσσες τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων ἀκόμα, μὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, ἔγινα ἓνας χαλκὸς ποὺ δίνει ἤχους ξερούς ἢ ἓνα κύμβαλο ποὺ θορυβεῖ. (2) Καὶ ἂν εἶμαι προικισμένος μὲ χάρισμα προφητικὸ καὶ γνωρίζω ὅλα τὰ μυστήρια καὶ ὁλόκληρη τὴ σφαῖρα τῆς γνώσης τὴν ἔχω κατακτήσει, μὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, τίποτα δὲν εἶμαι. (3) Καὶ ἂν μοιράσω σὲ ἐλεημοσύνες τὰ ὑπάρχοντά μου ὅλα κι ἂν παραδώσω τὸ σῶμα μου γιὰ νὰ καῇ στὴ φωτιά, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, σὲ τίποτα δὲν ὠφελοῦμαι. (4) Ἡ ἀγάπη εἶναι μακρόθυμη, γεμάτη καλοσύνη, ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι φθονερή, ἡ ἀγάπη δὲν καυχίεται, δὲν εἶναι ὑπερήφανη, (5) δὲν κάνει ἀσχημίες, δὲ γυρεύει τὸ συμφέρον της, δὲν ἐρεθίζεται, (6) δὲ λογαριάζει τὸ κακὸ, δὲ χαίρει μὲ τὴν κακία, ἀλλὰ χαίρεται ὅπου βλέπει τὴν ἀλήθεια. (7) Ὅλα τὰ ἀνέχεται, ὅλα τὰ πιστεύει, ἐλπίζει γιὰ τὸ καθετί, ὑπομένει τὸ καθετί. (8) Ἡ ἀγάπη ποτὲ δὲν ξεπέφτει (13) Ὡστε αὐτὰ τὰ τρία πιά μᾶς ἀπομένουν : πίστη, ἐλπίδα κι ἀγάπη. Μὰ τὸ πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὰ τρία εἶναι ἡ ἀγάπη ».

Αὐτὴ εἶναι λοιπὸν ἡ καινούρια ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἦρθε νὰ ἀνατρέψῃ τὸν τρόπο ποὺ ὁ ἓνας ἄνθρωπος ἀντιμετώπιζε τὸν ἄλλο. Ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ μέσο ποὺ μπορεῖ νὰ μετατρέψῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ θηρία σὲ ἀγίους.

Β' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

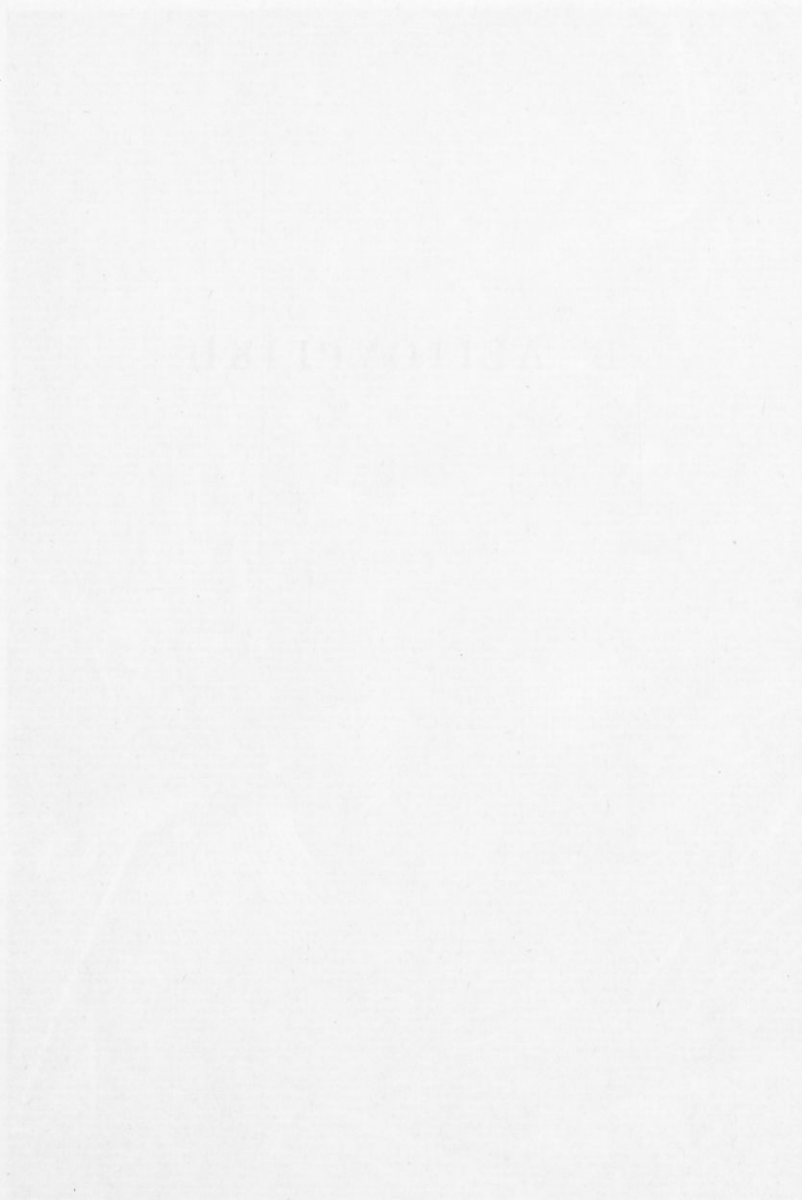
Η 1^η Λειτουργία περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος, ως ελεύθερο πλάσμα, μπορεί να αναπτύξει την ελευθερία του και να γίνει υπεύθυνος για τις πράξεις του.

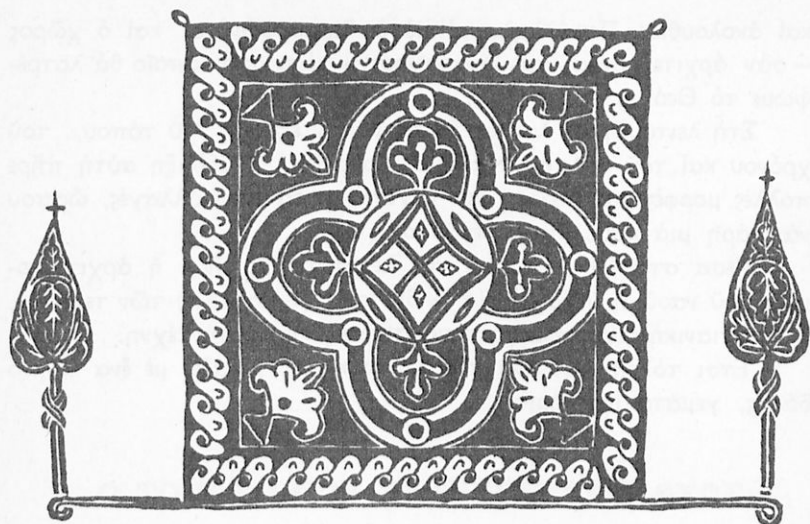
Αυτή η λειτουργία είναι η βάση για την ανάπτυξη της ελευθερίας του ανθρώπου. Η ελευθερία είναι η δυνατότητα να επιλέγουμε τον δρόμο που θέλουμε να ακολουθήσουμε, να αποφασίζουμε για τον τρόπο με τον οποίο θα ζήσουμε, να είμαστε υπεύθυνοι για τις πράξεις μας.

Η ελευθερία είναι η δυνατότητα να επιλέγουμε τον δρόμο που θέλουμε να ακολουθήσουμε, να αποφασίζουμε για τον τρόπο με τον οποίο θα ζήσουμε, να είμαστε υπεύθυνοι για τις πράξεις μας.

Η ελευθερία είναι η δυνατότητα να επιλέγουμε τον δρόμο που θέλουμε να ακολουθήσουμε, να αποφασίζουμε για τον τρόπο με τον οποίο θα ζήσουμε, να είμαστε υπεύθυνοι για τις πράξεις μας.

Η ελευθερία είναι η δυνατότητα να επιλέγουμε τον δρόμο που θέλουμε να ακολουθήσουμε, να αποφασίζουμε για τον τρόπο με τον οποίο θα ζήσουμε, να είμαστε υπεύθυνοι για τις πράξεις μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Ἡ λέξη Λειτουργική παράγεται ἀπὸ τὴ σύνθετη λέξη λειτουργία, πού μὲ τὴ σειρά τῆς παράγεται ἀπὸ τὶς λέξεις: λαῖτος = λαὸς + ἔργο.

Ἄρα: λειτουργία= ἔργο τοῦ λαοῦ. Ἡ ἔργο πού γίνεται γιὰ τὸ λαό. Τὸν ὄρο «λειτουργία» τὸν συναντοῦμε καὶ στὴν κλασικὴ Ἀθῆνα τοῦ Περικλῆ, καὶ δηλώνει τὴν προσφορά διαφόρων ὑπηρεσιῶν διακεκριμένων πολιτῶν στὸ κοινωνικὸ σύνολο. (Τριήραρχοι, χορηγοὶ κλπ.).

Στὸ χριστιανισμό, ὅταν λέμε λειτουργική, ἐννοοῦμε τὸν κλάδο τῆς θεολογίας πού ἀγκαλιάζει ὅλες τὶς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν τόπο, τὸ χρόνο καὶ τὸν τρόπο, πού αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις γίνονται.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς λειτουργικῆς εἶναι πλούσιο καὶ σύνθετο.

Ἐχει γιὰ πρώτη ἀφορμὴ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα, τὴ δίψα δηλαδὴ τῆς ψυχῆς νὰ λατρέψῃ τὸ Θεό. Ἐκδηλώνεται σὲ γραπτὸ ἢ προφορικὸ λόγο καὶ διαμορφώνονται ἔτσι οἱ διάφορες τελετὲς

καὶ ἀκολουθίῃς. Παράλληλα μ' αὐτὸ διαμορφώνεται καὶ ὁ χώρος — σὰν ἀρχιτεκτονικὴ καὶ διακόσμηση — μέσα στὸν ὁποῖο θὰ λατρέψουμε τὸ Θεό.

Στὴ λειτουργικὴ λοιπὸν βλέπομε τὴν ἐξέλιξη τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς θείας λατρείας. Ἡ ἐξέλιξη αὕτη πῆρε πολλὰς μορφὰς καὶ πέρασε μιὰ μεγάλη σειρὰ ἀπὸ ἀλλαγές, ὥσπου νὰ πάρῃ μιὰ καθορισμένη ἔκφραση.

Μέσα στὰ ἐνδιαφέροντα τῆς λειτουργικῆς εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ναοῦ, ἡ ὑμνογραφία, ἡ διάταξη (« τυπικὸ ») τῶν τελετῶν, ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ καὶ μουσικὴ καὶ γενικὰ ἡ τέχνη.

Ἔτσι τὸ περιεχόμενο τῆς λειτουργικῆς μοιάζει μὲ ἓνα πυκνὸ δάσος, γεμάτο μυστήριο.

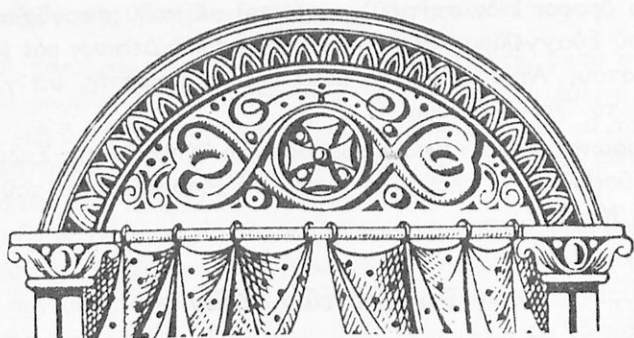
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΤΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΤΟΠΟΣ ΟΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

Ο ΤΟΠΟΣ ΟΠΟΥ ΑΔΥΣΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ

Ἡ ἱστορία του

Ἡ λέξη ναός, πού παράγεται ἀπὸ τὸ ρῆμα ναίω = κατοικῶ, σημαίνει ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια τὸ κατοικητήριό τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ναός ἔχει κι ἄλλες ὀνομασίες, ὅπως «οἶκος Θεοῦ», «εὐκτήριος οἶκος», «οἶκος προσευχῆς».

Ὅπως σημειώσαμε κι ἄλλοῦ, ὁ Θεός, σὰν Πνεῦμα πού εἶναι, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ὑλικές προσφορές, ἐπομένως δὲν ἔχει ἀνάγκη καὶ ἀπὸ ναούς.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, στὴν ὁμιλία του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς εἶπε πὼς ὁ Θεός δὲν κατοικεῖ μέσα σὲ ναούς, πού τοὺς ἐφτιαξαν ἀνθρώπινα χέρια. Ἡ ἀνάγκη ὅμως ἢ ψυχικὴ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἔχουν ἕναν κατὰλληλο χῶρο, γιὰ νὰ ἐκδηλώνουν τὰ λατρευτικὰ τους συναισθήματα, ἐγινε ἡ αἰτία νὰ καθιερωθοῦν στὴν Ἐκκλησία οἱ ναοί.

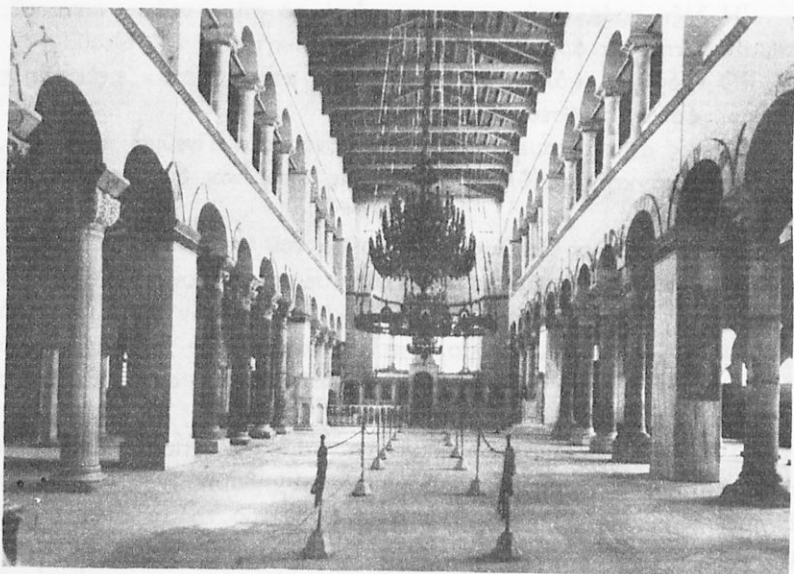
Στὰ πρῶτα βήματα τοῦ χριστιανισμοῦ οἱ πιστοὶ ἀνέβαιναν στὸ ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων γιὰ νὰ προσευχηθοῦν. Σιγὰ σιγὰ ὅμως θέλησαν νὰ λατρεύουν τὸ Χριστὸ μὲ βαθύτερο τρόπο κι ἔτσι διαμορφώθηκαν οἱ χῶροι τῶν χριστιανικῶν συναθροίσεων σὲ εὐρύχωρα ἰδιωτικὰ σπίτια. Αὐτοὶ οἱ χῶροι ὀνομάστηκαν «εὐκτήριοι οἶκοι» ἢ «κυριακά». Ἕνας τέτοιος χῶρος εἶναι καὶ τὸ γνωστὸ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη Ὑπερῶ τῆς Σιών. Τὸ ὑπερῶ αὐτὸ (δηλαδή,

ὁ πάνω ὄροφος ἐνὸς σπιτιοῦ) συνδέεται μὲ πολὺ σπουδαῖα γεγονότα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐδῶ ἔγινε ὁ Μυστικός Δεῖπνος καὶ ἐδῶ κατέβηκε στοὺς Ἀποστόλους τὴ μέρα τῆς Πεντηκοστῆς, σὰ γλῶσσες φωτιᾶς, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Σύμφωνα μὲ μιὰ παλιὰ παράδοση, τὸ Ὑπερώο τῆς Σιών ἀνῆκε σὲ μιὰ εὐσεβέστατη, πλούσια γυναίκα, τὴ Μαρία, μητέρα τοῦ Εὐαγγελιστῆ Μάρκου.

Ρυθμοὶ τῶν ναῶν

Ἀπὸ τοὺς εὐκτήριους οἴκους ἡ λατρεία τῶν χριστιανῶν πέρασε σὲ εἰδικὰ μεγάλα κτήρια, ποὺ χτίζονταν ἢ ἀγοράζονταν γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Ὑπάρχουν διάφοροι τύποι, «ρυθμοὶ» ναῶν. Θὰ δοῦμε τοὺς κυριότερους ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ρυθμούς.

Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς μεγαλόπρεπης βασιλικῆς τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης

α' Ρυθμός τῆς βασιλικῆς

Οἱ βασιλικές ἦταν ὀρθογώνια οἰκοδομήματα, ὅπου στεγάζονταν τὰ ρωμαϊκὰ δικαστήρια. Ἡ στέγη τους ἦταν ξύλινη καὶ ἐπικλινής καὶ ὁ ἐσωτερικός τους χώρος ἦταν χωρισμένος σὲ τρία ἢ καὶ περισσότερα τμήματα, ποὺ λέγονταν κλίτη. Ἀπὸ τὰ κλίτη αὐτά, τὸ μεσαῖο ἦταν φαρδύτερο καὶ ψηλότερο.

Στὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ναῶν τους οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἀντιγράφουν κι ἄλλους ρυθμοὺς ρωμαϊκῶν κτηρίων, ὅπως εἶναι οἱ κυκλικές ἐπιτάφιες οἰκοδομές ἢ τὰ ὀκτάγωνα κτίσματα, ποὺ θύμιζαν μεγάλους τάφους τῶν ἐπισήμων Ρωμαίων. Ναοὶ μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ ρυθμὸ τῆς βασιλικῆς εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τῆς Θεσσαλονίκης (πεντάκλιτος), ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Ἀπολλιναρίου στὴ Ραβέννα κ.ἄ.

β' Ἡ βασιλικὴ μὲ τροῦλο

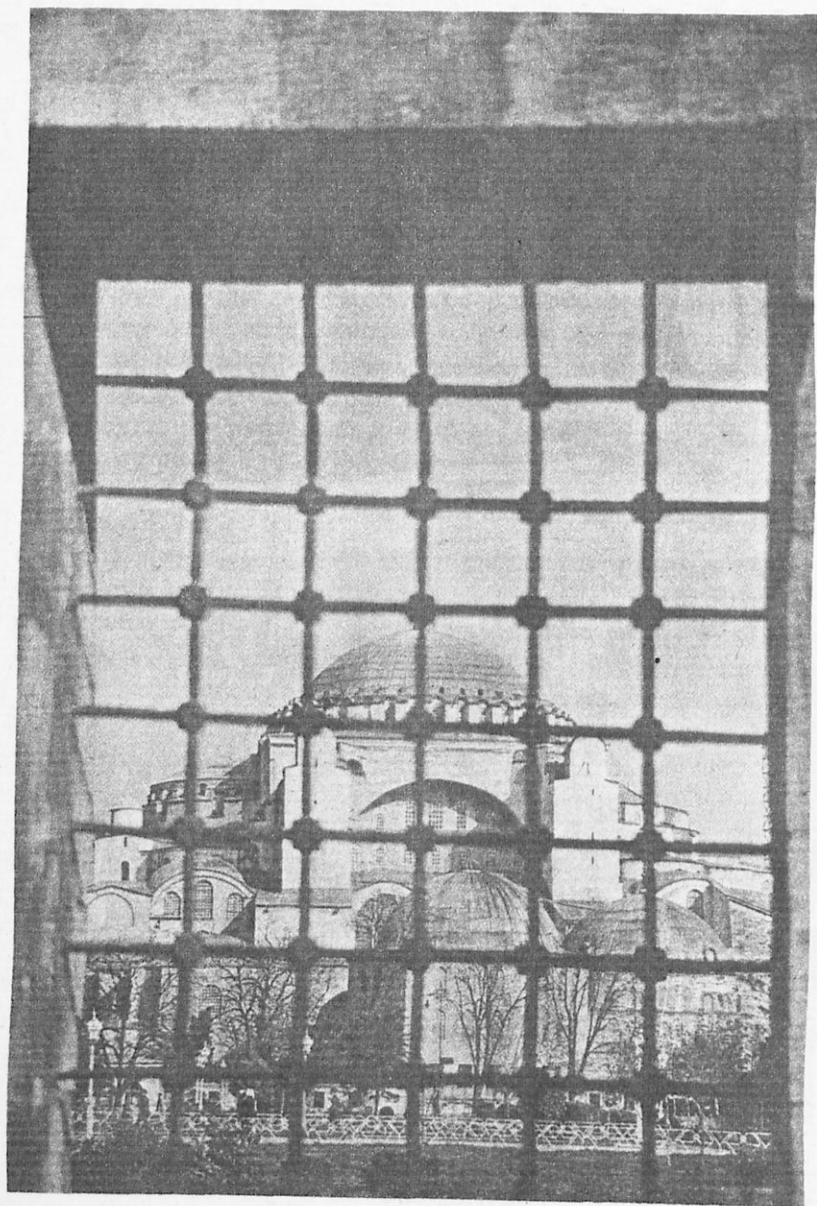
Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δύο μεγάλοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, κατόρθωσαν νὰ στηρίξουν ἓνα μεγάλο τροῦλο ὄχι πάνω σὲ τοίχους ἀλλὰ πάνω σὲ ἰδιαίτερα στηρίγματα (κολόνες ἢ πεσσούς) στὸ μέσο τοῦ ναοῦ. Ἔτσι, δημιουργήθηκε ὁ νέος ἀρχιτεκτονικὸς τύπος ναοῦ, ἡ «βασιλικὴ μετὰ τρούλου».

Γιὰ πρώτη φορὰ ἡ κατάκτηση αὐτὴ βρῆκε τὴν ἐφαρμογὴ της στὸν ἐξαίσιο ναὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας στὴν Κωνσταντινούπολη τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ὁ πελώριος θόλος τῆς Ἀγίας Σοφίας, ποὺ ἀφήνει τὸ φῶς νὰ καταυγάσῃ τὸ ναὸ ἀπὸ τὰ ἀμέτρητα παράθυρά του, ἔτσι καθὼς στέκεται ἀνάλαφρος, μοιάζει σὰ φωτεινὸς οὐρανός, ποὺ χαμήλωσε ν' ἀγκαλιάσῃ τὴ γῆ.

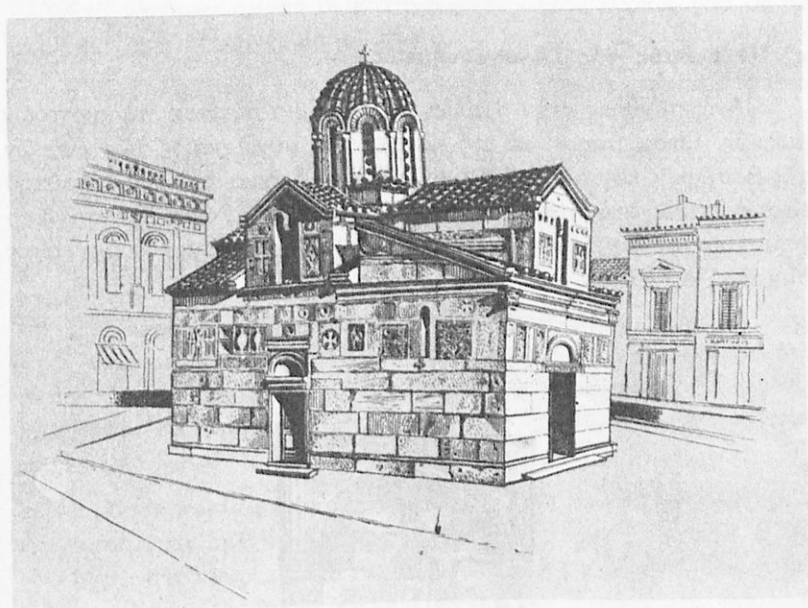
γ' Ὁ βυζαντινὸς ρυθμὸς

Εἶναι ἡ μορφή τοῦ ναοῦ, ποὺ, καθὼς ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ ἐπίτευξη τῆς Ἀγίας Σοφίας, παίρνει σιγὰ σιγὰ, ὡς τὸν ἕνατο αἰῶνα, τὴν ὀλοκληρωμένη ἐκφρασὴ του σὰ «σταυροειδὴς μετὰ τρούλου». Τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ποὺ θ' ἀπλωθῇ σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀνατολή, εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, ποὺ

έχουν οι στέγες. Εκεί, που διασταυρώνονται τα σκέλη του σταυρού, υψώνεται ο τροῦλος.

Χαρακτηριστικός ναός βυζαντινού ρυθμού είναι ο ναός της μονής του Όσιου Λουκά, ο ναός της Καπνικαρέας στην Αθήνα και άλλοι.

Ένας ναός βυζαντινού ρυθμού, αληθινό άριστούργημα αρχιτεκτονικής: ο Άγιος Έλευθέριος, που βρίσκεται δίπλα στο Μητροπολιτικό ναό των Αθηνών

δ' Ο ρωμανικός ή λομβαρδικός ρυθμός

Αναπτύχθηκε κυρίως στη Δύση. Μοιάζει με τις βασιλικές. Είναι άγροτικές εκκλησίες, μικρές και χαμηλές, με μικρά παράθυρα.

ε' Ο γοτθικός ρυθμός

Εμφανίστηκε γύρω στο δέκατο τρίτο αιώνα στη Γαλλία. Από εκεί μεταδόθηκε σ' όλη τη Δυτική Ευρώπη. Κύρια χαρακτηριστικά

του είναι πώς οί τοίχοι, οί στέγες, τὰ καμπαναριά, τὰ παράθυρα ἀπολήγουν σὲ ὀξεία γωνία. Θαρρεῖς ὅτι εἶναι χέρια ἐνωμένα σὲ στάση προσευχῆς, πού ὑψώνονται πρὸς τὸν οὐρανό.

Ὁ ναὸς τοῦ γοθικοῦ ρυθμοῦ ἔχει μεγαλοπρέπεια. Χαρακτηριστικοὶ ναοί, χτισμένοι σ' αὐτὸν τὸ ρυθμὸ εἶναι: ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ὁ καθεδρικός ναὸς τῆς Κολωνίας κ.ἄ.

ς' Ὁ ρυθμὸς τῆς Ἀναγεννήσεως

Ἀναπτύχθηκε στὴν Ἰταλία καὶ εἶναι μιὰ σύνθεση παλαιότερων ρυθμῶν. Εἶναι, μπορεῖ νὰ πῇ κανεῖς, ἓνας συνδυασμὸς τῶν ρυθμῶν τῆς βασιλικῆς καὶ τοῦ βυζαντινοῦ. Ἐξοχο δείγμα τοῦ ρυθμοῦ αὐτοῦ εἶναι ὁ ἐπιβλητικὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Πέτρου στὴ Ρώμη. Τὸν πελώριο θόλο του τὸν ἐσχεδίασε τὸ δέκατο ἕκτο αἶώνα ὁ μεγάλος ζωγράφος Μιχαήλ Ἀγγελος.

Τὰ μέρη τοῦ ναοῦ

Ἀπὸ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια οἱ ναοὶ χτίζονταν μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ χωρίζωνται σὲ τρία μέρη : στὸ νάρθηκα, στὸν κυρίως ναὸ καὶ στὸ Ἅγιο Βῆμα. Τὸ κάθε μέρος τοῦ ναοῦ ἀντιστοιχοῦσε καὶ σὲ μιὰ κατηγορία χριστιανῶν.

Στὸ νάρθηκα ἔμεναν οἱ κατηχούμενοι, στὸν κυρίως ναὸ οἱ πιστοὶ καὶ στὸ Ἅγιο Βῆμα οἱ ἱερεῖς.

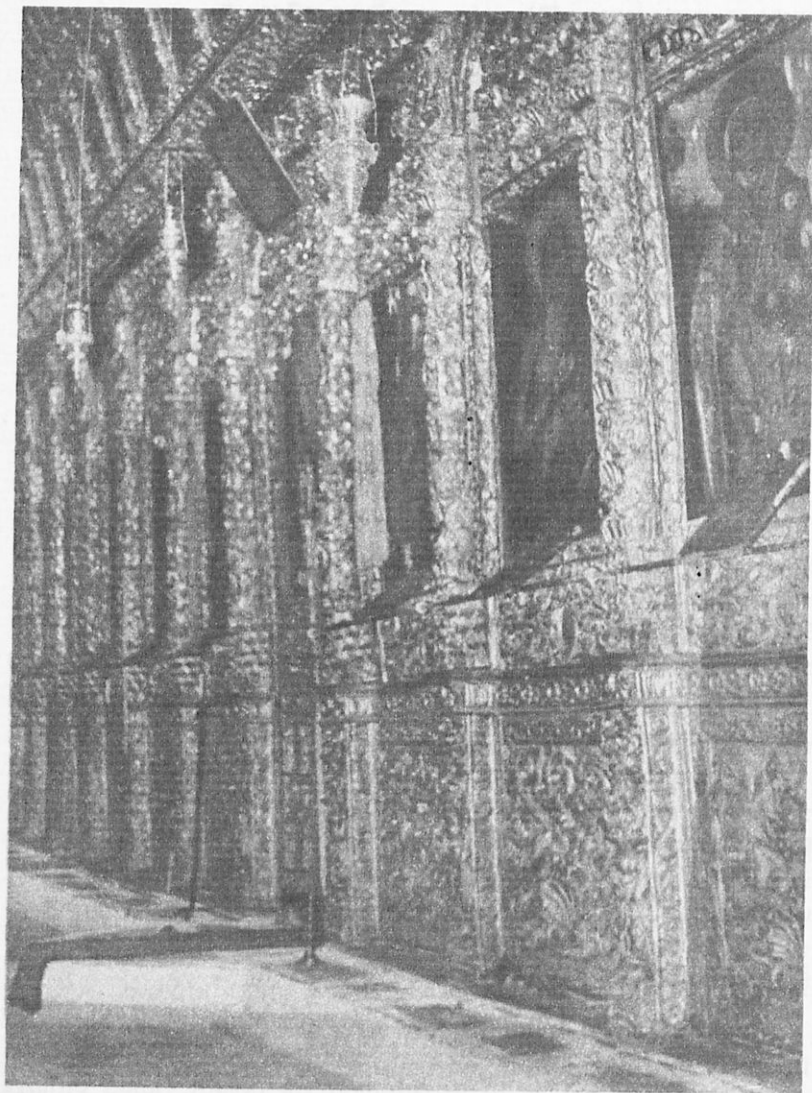
α' Στὸ νάρθηκα, ποὺ μᾶς προετοιμάζει γιὰ νὰ μποῦμε στὸ ναό, στέκονταν στὰ παλιὰ χρόνια σὲ ὀρισμένα σημεῖα τῆς θείας λειτουργίας οἱ κατηχούμενοι, ἐκεῖνοι δηλαδή, ποῦ, ὅπως εἶδαμε, προετοιμάζονταν γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα. Μέσα στὸ νάρθηκα ὑπάρχει σχεδὸν πάντα ἡ « κρήνη » ἢ « φιάλη ». Ἦταν μιὰ μαρμάρινη λεκάνη, στὴν ὁποία ἔπλεναν τὰ χέρια τους οἱ χριστιανοί, πρὶν μποῦν στὸ ναό. Ἦταν μιὰ συμβολικὴ πράξη καθαρμοῦ ψυχικοῦ.

Στὸ νάρθηκα τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπῆρχε στὴν κρήνη ἡ περίφημη « καρκινικὴ ἐπιγραφή » (δηλαδή, διαβάζεται καὶ ἀνάποδα ἀπὸ τὸ τέλος πρὸς τὴν ἀρχή) « Νίψον ἀνομήματα μὴ μόναν ὄψιν », ποῦ θέλει νὰ πῇ : « Πλύνε τὰ ἁμαρτήματά σου κι ὄχι μόνο τὸ πρόσωπό σου ».

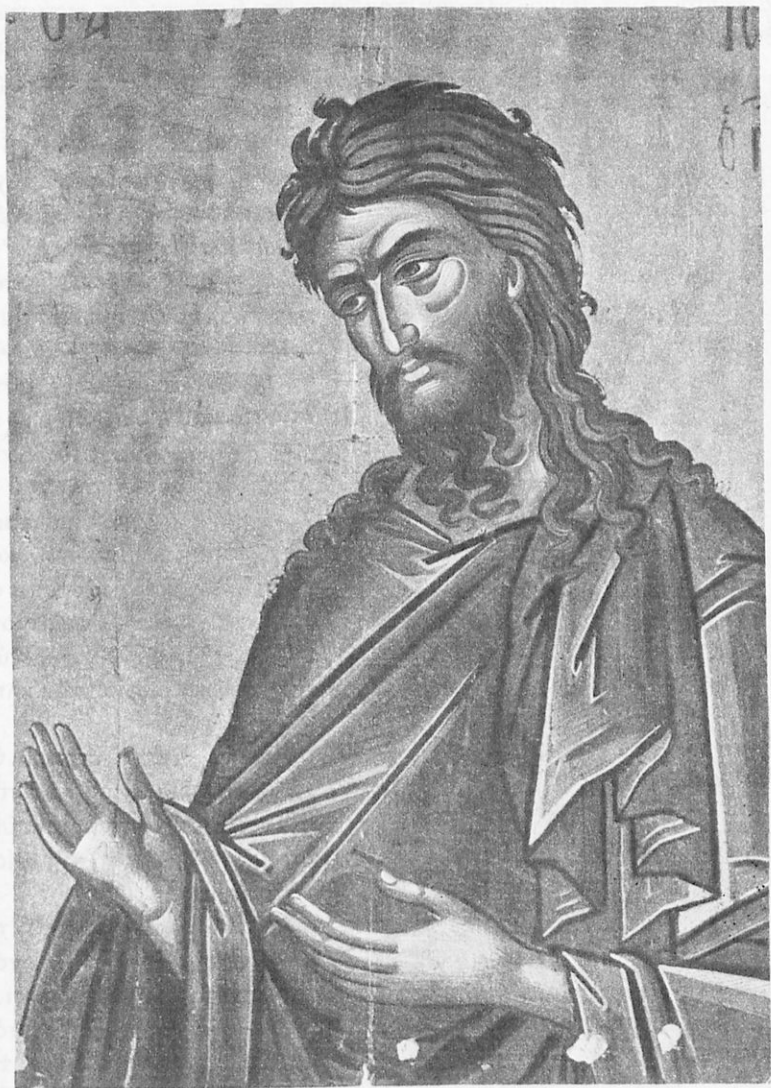
β' Στὸν κυρίως ναὸ στέκονταν οἱ πιστοὶ καὶ παρακολουθοῦσαν τὶς λατρευτικὲς τελετὲς (ἀκολουθίες).

Μέσα στὸν κυρίως ναὸ βλέπομε τὴ σολέα, ὑπερυψωμένο ἐπίπεδο, ποῦ χωρίζει ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βῆμα, τὸν ἁμβωνα, ποῦ ἀνεβαίνει ὁ διάκονος γιὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο, τὰ ἀναλόγια, ὅπου βρίσκονται οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν, τὰ στασίδια, οἱ θέσεις τῶν πιστῶν. Εἶναι ἀκόμα οἱ πολυέλαοι, τὰ μανουάλια, τὰ καντήλια καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα.

γ' Στὸ Ἅγιο Βῆμα, τὸ ἱερώτερο σημεῖο τοῦ ναοῦ, μένουν οἱ ἱερεῖς καὶ ἐπιτελοῦν τὶς ἀκολουθίες τῆς θείας λατρείας. Χωρίζεται ἀπὸ τὸν κυρίως ναὸ μὲ τὰ σκαλοπάτια τῆς σολέας. Παλιὰ ὑπῆρχε ἓνα χαμηλὸ κιγκλίδωμα, ποῦ σιγὰ σιγὰ πῆρε τὴ μορφή τοῦ σημερινοῦ ὑψηλοῦ εἰκονοστασίου ἢ τέμπλου, ποῦ χωρίζει τὸ Ἅγιο Βῆμα ἀπὸ τὸν κυρίως ναὸ.

Τὰ ξυλόγλυπτα τέμπλα, πού χωρίζουν τόν κυρίως ναό ἀπό τò "Άγιο Βῆμα, εἶναι ἀληθινὰ ἔργα τέχνης

Φορητή εικόνα τοῦ τέμπλου, ἀπὸ τὸ Πρωτάτο, τῇ σεβάσμια «Μητρό-
πολη» τῶν Καρυῶν Ἀγίου Ὁρους

Στὸ Ἅγιο Βῆμα βλέπομε τὴν Ἀ γ ί α Τ ρ ά π ε ζ α, πού συμβολίζει τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ καὶ πάνω σ' αὐτὴν τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Τὸ ἄρτοφόριο
(Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν)

Βλέπομε ἀκόμα τὴν π ρ ό -
θ ε σ η, πού εἶναι μιὰ κόγχη
μέσα στὸν τοῖχο. Συμβολίζει
τὴ σπηλιὰ τῆς Βηθλεέμ. Ἐ-
κεῖ ὁ ἱερέας προετοιμάζει τὸν
ἄρτο καὶ τὸν οἶνο, τὰ τίμια
δῶρα, πού προσφέρονται γιὰ
τὴ θεία λειτουργία. Γι' αὐτὸ
λέγεται καὶ π ρ ο σ κ ο μ ι δ ῆ.

Ἀκόμα μέσα στὸ Ἅγιο
Βῆμα ὑπάρχουν τὸ σ ύ ν -
θ ρ ο ν ο, μιὰ σειρὰ καθισμά-
των γιὰ τοὺς ἐπισκόπους καὶ
τοὺς ἱερεῖς, καὶ τὸ σ κ ε υ ο -
φ υ λ ά κ ι ο, ὅπου φυλάγον-
ται τὰ λειτουργικὰ σκεύη
καὶ τὰ ἱερά ἄμφια τῶν κλη-
ρικῶν.

Στὴν Ἀγία Τράπεζα ὑ-
πάρχουν ὀρισμένα ἱερά ἀντι-
κείμενα, πού χρησιμοποιοῦν-
ται γιὰ τὴν τέλεση τῆς θείας
λειτουργίας.

Εἶναι, πρῶτα πρῶτα, τὸ
λινὸ ὕφασμα πού τὴ σκεπάζει.
Λέγεται κα τ α σ ά ρ κ ι ο
καὶ θυμίζει τὸ λευκὸ σεντό-
νι, πού μ' αὐτὸ τύλιξαν τὸ
σῶμα τοῦ Κυρίου στὴν Ἀ-
ποκαθήλωση.

Ὑστερα ἔχομε : (1) τὸ
ἀ ν τ ι μ ῆ ν σ ι ο, τετράγωνο

ὑφασμα με παραστάσεις τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἀπλώνει αὐτὸ ὁ ἱερέας καὶ μπορεῖ νὰ τελέσῃ μ' αὐτὸ παντοῦ τὴ λειτουργία, ἀκόμη καὶ σὲ μέρη ποὺ δὲν ὑπάρχει ἐγκαινισμένος ναός. (2) Τὸ ἄρτοφόριο, μικρὸ κιβώτιο ὠραία φτιαγμένο, ὅπου φυλάγουν ὅλο τὸ χρόνο ἁγιασμένο ἄρτο. Εἶναι γιὰ τὶς ἐπείγουσες ἀνάγκες, (μετάληψη ἁρρώστων κλπ.). (3) Τὸ Εὐαγγέλιο, (βιβλίο ἐπιχρυσωμένο, ποὺ περιέχει τὶς εὐαγγελικὲς περικοπὲς τῆς χρονιᾶς). (4) Τὰ κηροπήγια.

Μέσα στὸ "Ἅγιο Βῆμα συναντοῦμε ἀκόμα καὶ ἱερὰ σκεύη, χρήσιμα γιὰ τὴν τέλεση τῆς θείας λειτουργίας καὶ τῶν ἄλλων ἀκολουθιῶν. Εἶναι: (1) τὸ "Ἅγιο Ποτήριο, (2) ὁ ἅγιος δίσκος, ὅπου τοποθετεῖται ὁ ἄρτος, πρὶν νὰ τεμαχιστῇ καὶ νὰ ριχτῇ στὸ "Ἅγιο Ποτήριο, (3) ὁ ἀστερίσκος. Πάνω ἀπὸ τὸ δί-

Τὸ ἅγιο ποτήριο (Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν)

σκο υπάρχει ένα έλασμα σταυρωτό. Έκεί που σμίγουν τὰ δύο άκρα του υπάρχει ένα άσχημο άστέρι, που συμβολίζει τὸ άστρο τῆς Βηθλεέμ. (4) Ἡ λ ό γ χ η, μικρὸ μαχαιράκι, γιὰ νὰ κόβουν τὸν ἄρτο.

‘Ο ἅγιος δίσκος
(Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν)

(5) Ἡ λ α β ί ς, τὸ κουταλάκι τῆς μεταλήψεως. (6) Ὁ σ π ό γ γ ο ς με τὸν ὁποῖο καθαρίζουν τὰ σκεύη. (7) Τὸ ζ έ ο ν, μικρὸ δοχεῖο που ζεσταίνουν νερὸ καὶ τὸ ρίχνουν μέσα στὸ Ἅγιο Ποτήριο, καὶ (8) ὁ ἁ ή ρ, τετράγωνο ὕφασμα, που σκεπάζονται μ’ αὐτὸ τὰ τίμια δῶρα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα ἔχουν καὶ κάποιο βαθύτερο συμβολισμό. Ἡ λόγχη π.χ. συμβολίζει τὴ λόγχη, με τὴν ὁποία ὁ ρωμαῖος στρατιώτης κέντησε τὴν πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ σπόγγος θυμίζει τὸ σφουγγάρι,

που μ’ αὐτό, στὴ φριχτὴ ὥρα τῆς ἀγωνίας, ποτίσανε τὸ Χριστὸ με χολὴ καὶ ξύδι. Τὸ ζέον συμβολίζει τὸ νερό, που ἔτρεξε ἀπὸ τὴν « κεντημένη » με τὴ λόγχη πλευρά, κ.ά.

Ἄλλα ἱερὰ σκεύη εἶναι: ἡ κ ο λ υ μ π ή θ ρ α, ὅπου γίνεται τὸ ἅγιο βάπτισμα. Τὸ μ υ ρ ο δ ο χ εῖ ο (με τὸ ἅγιο μύρο γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ χρίσματος). Ὁ ἁ ε τ ό ς, ἓνα μεγάλο ὕφασμα, πάνω στὸ ὁποῖο πατᾶ ὁ ἐπίσκοπος ὅταν χειροτονηταί. Εἶναι ἡ ζωγραφιὰ μιᾶς πολιτείας, που ἐπάνω της πετάει ἓνας ἀετὸς (συμβολίζει τὴν ἐπισκοπικὴ ἐξουσία). Ὁ ἐ π ι τ ά φ ι ο ς, παράσταση τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου. Τὰ ἐ ξ α π τ έ ρ υ γ α, τὸ θυμιατήρι, τὰ δ ί π τ υ χ α (στὴν κόγχη τῆς προθέσεως, με τὰ ὀνόματα — ζωντανῶν καὶ νεκρῶν — που μνημονεύει ὁ ἱερέας), τὰ κ η ρ ο π ή γ ι α, τὰ δ ι κ η ρ ο τ ρ ί κ η ρ α, (κηροπήγια που εὐλογεῖ μ’ αὐτὰ ὁ ἐπίσκοπος τοὺς χριστιανούς).

Στὰ ἱερὰ σκεύη κατατάσσονται τέλος καὶ οἱ κ α μ π ά ν ε ς.

2. ΣΥΜΒΟΛΑ, ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΑΜΦΙΑ

Εἰκόνες καὶ Σύμβολα

Στὴν ἀρχὴ τοῦ χριστιανισμοῦ δὲ συναντοῦμε ζωγραφικὴ. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμό, ποὺ ἀπὸ φόβο πρὸς τὸν κίνδυνο τῆς εἰδωλολατρείας ἀπαγόρευσε τὶς εἰκόνες (δεύτερη ἐντολὴ τοῦ δεκαλόγου), ὁ χριστιανισμός ἀπέφυγε στὴν ἀρχὴ νὰ ἐκφραστῇ ζωγραφικά. Μὰ σιγὰ σιγὰ οἱ φόβοι παραμερίστηκαν καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐκδηλώσανε τὰ θρησκευτικὰ τους συναισθήματα μὲ τὴ ζωγραφικὴ καὶ τὴν τέχνη γενικότερα. Ἀλλωστε ἡ τέχνη στάθηκε σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς μιὰ ἱερὴ ἐκφραστὴ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Στὴν ἀρχὴ οἱ χριστιανοὶ ἐκφράσανε τὸν ψυχικὸ τους κόσμον μὲ παραστάσεις συμβολικῆς. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς εἶναι: Ὁ σ τ α ρ ό ς, τὸ πιὸ ἱερὸ σύμβολο τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ σημάδι τῆς θυσίας καὶ τῆς ἀγάπης.

Τὰ γράμματα Α καὶ Ω. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Συμβολίζουν τὸ Χριστό, ποὺ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Τὸ μονόγραμμα Χ ἢ Χρ, ποὺ σημαίνει Χριστός.

Τὸ σχῆμα ἐνὸς ψαριοῦ ἢ ἡ λέξη ΙΧΘΥΣ, ποὺ μὲ τὰ γράμματά της σχηματίζεται μιὰ συμβολικὴ ἀκροστοιχίδα μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς πίστεως:

Ἰησοῦς
Χριστὸς
Θεοῦ
Υἱὸς
Σωτὴρ

Ἄλλα σύμβολα εἶναι :

Ἡ λύρα. Συμβολίζει τὸ ρόλο τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν ἐξημέρωση τῶν ἀνθρώπων. (Ὁ Ὀρφείας, λέει ἡ παράδοση, ὅταν ἔπαιζε τὴ λύρα του, ἡμέρωνε τὰ θηρία).

Ἡ ἄγκυρα, ποὺ συμβολίζει τὴν ἐλπίδα.

Ἡ ναῦς, τὸ καράβι, ποὺ συμβολίζει τὴν Ἐκκλησία.

Τὸ περιστέρι, ποὺ συμβολίζει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἐνα στεφάνι, ποὺ συμβολίζει τὴν νίκη. Τὴ νίκη συμβολίζει καὶ τὸ κλαδὶ τῆς φοινικιάς, ἐνῶ τὸ κλαδὶ τῆς ἐλιάς συμβολίζει τὴν εἰρήνη.

Ὁ ἄμνος συμβολίζει τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ.

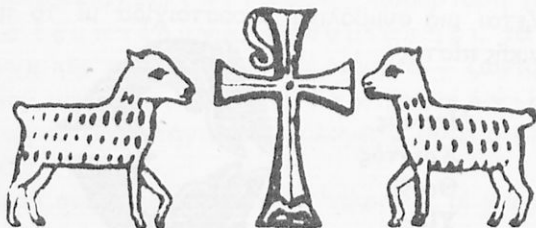
Ἡ ἄμπελος συμβολίζει τὴν Ἐκκλησία.

Ἡ λυχνία συμβολίζει τὸ αἰώνιο φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ παράσταση τοῦ «Καλοῦ Ποιμένου» συμβολίζει τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους.

Τὰ παγῶνια, ποὺ πίνουν νερό, συμβολίζουν τὴ Θεία Κοινωνία.

Σιγὰ σιγὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σύμβολα, ὁ χριστιανισμὸς ἀνάπτυξε τὴ ζωγραφικὴ, παίρνοντας θέματα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἀπὸ τὶς βιογραφίες τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι δημιουργήθηκε μιὰ θαυμάσια καλλιτεχνικὴ κληρονομιά ἀπὸ εἰκόνες (φορητές, πάνω σὲ ξύλο) καὶ τοιχογραφίες καὶ εἰκονογραφήσεις πάνω σὲ κείμενα. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει στὴν ἱστορία της τὴν ἐξοχὴ παράδοση τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς, ποὺ σήμερα τὴ θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος.

Τὰ ἄμφια τῶν κληρικῶν

Στὶς διάφορες τελετὲς οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας φοροῦν εἰδικές στολές, πού λέγονται ἄμφια καὶ διαφέρουν ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ τῆς ἱεροσύνης.

α' Τὰ ἄμφια τοῦ διακόνου. Εἶναι τὸ στιχάριο, ἓνας μακρὺς χιτῶνας, τὰ ἐπιμάνικα, μικρὰ κομμάτια ἀπὸ χρυσοκέντητο ὕφασμα γύρω ἀπὸ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν, καὶ τὸ ὀράριο, μακρὺ κομμάτι ὕφασμα πού τυλίγει τὸ σῶμα τοῦ διακόνου.

Ἀπὸ τὰ ἄμφια τῶν κληρικῶν. Ἐπιμάνικο
(Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν)

β' Τὰ ἄμφια τοῦ πρεσβυτέρου. Εἶναι τὸ στιχάριο καὶ τὰ ἐπιμάνικα, τὸ ἐπιτραχήλιο (πετραχήλι), ταινία, πού κρέμεται ἀπὸ τὸ λαιμό, ἡ ζώνη, τὸ φαλόνιο, εἶδος χιτῶνα χωρὶς μανίκια πού τὸ ρίχνει στοὺς ὤμους τοῦ ὁ ἱερέας, καὶ τὸ ἐπιγονάτιο, ὕφασμα σὲ σχῆμα ρόμβου, πού τὸ κρεμοῦν ἀπὸ τὴ ζώνη καὶ συμβολίζει τὴ «ρομφαία τοῦ λόγου».

Φελόνιο

Ὁράριο

Ἐπιγονάτιο

Ἐπιτραχήλιο

Λεπτομέρεια ἀπὸ ἐπιτραχήλιο (Βυζαντινὸ Μοναστεῖο Ἀθηνῶν)

γ' Τὰ ἄμφια τοῦ ἐπισκόπου. Εἶναι τὰ ἴδια μὲ τοῦ πρεσβυτέρου. Σ' αὐτὰ προσθέτονται : ὁ σάκος, φαρδὺ ἄμφιο ποὺ φθάνει ὡς τὰ γόνατα (κατάλοιπο ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ αὐτοκρατορικὴ στολή). Τὸ ὠμοφόριο, μικρὸ καὶ μεγάλο, φαρδιὰ ταινία χρυσοκέντητη, ποὺ μ' αὐτὴν τυλίγουν τοὺς ὤμους τοὺς οἱ ἐπίσκοποι.

Είναι ακόμα ὁ μανδύας, μεγαλόπρεπο μακρὺ ἄμφιο, ποὺ τὴν ἄκρη του κρατεῖ ἓνας διάκονος ἢ ἓνα παιδί. Ἡ μίτρα, τὸ ἐπισκοπικὸ στέμμα. Ἡ ἐπισκοπικὴ ράβδος. Τὸ ἐγκόλπιο, στρογγυλὸ κόσμημα ποὺ κρέμεται μὲ χρυσὴ ἀλυσίδα ἀπὸ τὸ λαιμὸ τοῦ ἐπισκόπου μαζί μὲ ἓναν πολύτιμο σταυρό.

Ἀρχιερατικὴ ράβδος (Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν)

Ἄοχιερατικός σάκος

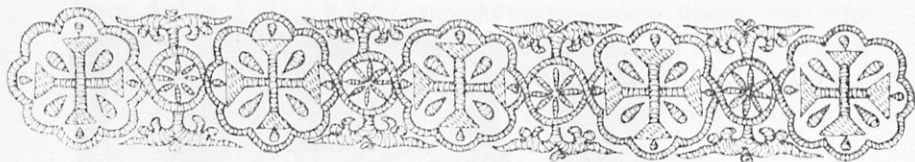

Ὠμοφόριο

Λεπτομέρεια ἀπὸ τὸ σάκο

(Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν)

3. ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τὰ κυριότερα βιβλία, ποὺ χρησιμοποιοῖ ἡ Ἐκκλησία μας γιὰ τὴν τέλεση τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν της, εἶναι :

α' Τὸ Εὐαγγέλιο. Περιέχει ὅλες τὶς περικοπές, ποὺ διαβάζονται στὶς ἀκολουθίες, ἀπὸ τὰ τέσσερα Εὐαγγέλια. Συνήθως εἶναι δεμένο μὲ πολύτιμο μέταλλο καὶ φέρνει πάνω του θαυμάσιες σκαλιστές παραστάσεις.

β' Ὁ Ἀπόστολος. Εἶναι τὸ βιβλίο μὲ τὶς περικοπές ἀπὸ τὶς Πράξεις καὶ τὶς Ἐπιστολές τῶν Ἀποστόλων, ποὺ διαβάζονται στὶς ἀκολουθίες, πάντα πρὶν ἀπὸ τὴν περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου.

γ' Τὸ Ψαλτήριο. Ἡ συλλογὴ τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ. Τὸ βιβλίο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὲ τὴ γοητευτικὴ ποίησιν καὶ τὶς μεγάλες ἀλήθειες.

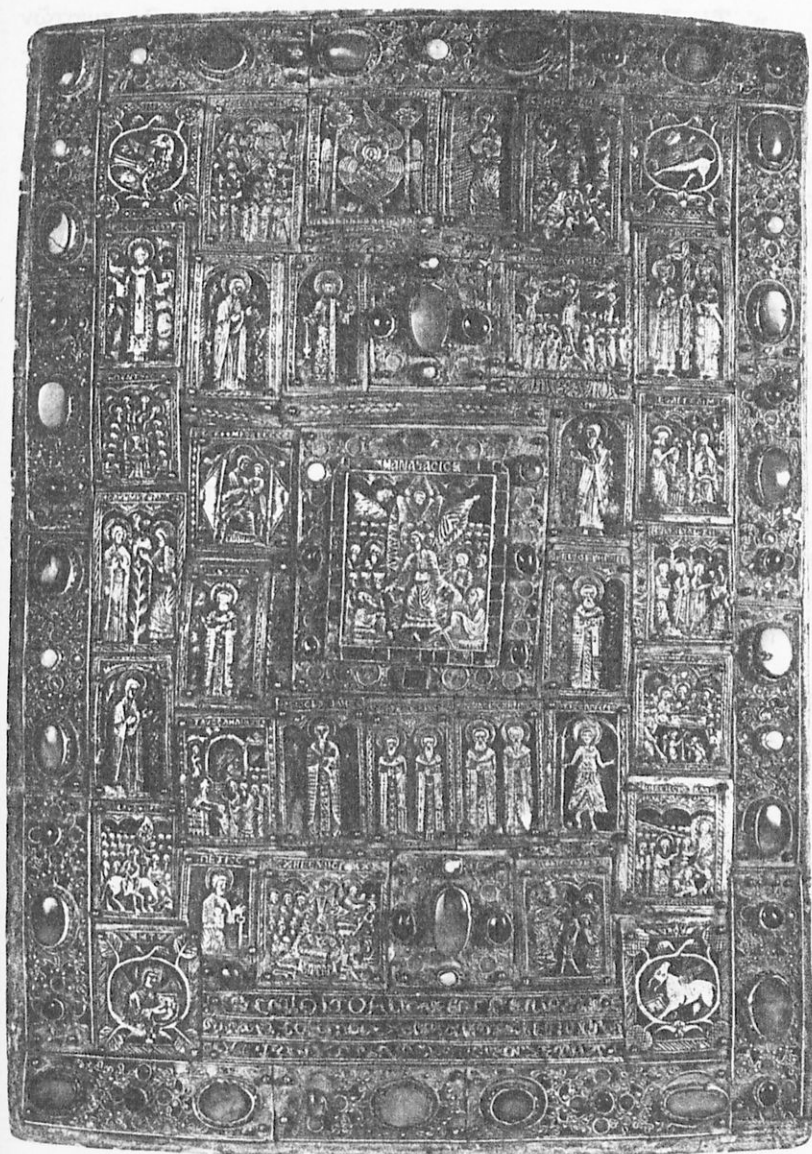
δ' Τὸ Εὐχολόγιο. Περιέχει τὶς εὐχές τῶν Μυστηρίων καὶ τῶν ἄλλων ἀκολουθιῶν.

ε' Τὸ Ὁρολόγιο. Περιέχει τὶς ἀκολουθίες ποὺ ψάλλονται στὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας : Τὶς « ὥρες » (πρῶτη, τρίτη, ἕκτη, ἑβδόμη), τὸν ἑσπερινό, τὸ ἀπόδειπνο, τὸ μεσονυκτικὸ καὶ τὸν ὄρθρο.

Περιέχει ἀκόμα τὸν παρακλητικὸ κανόνα καὶ τὴν ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν.

ς' Τὰ Μηναιᾶ. Δώδεκα βιβλία, ἓνα γιὰ κάθε μῆνα, μὲ τὶς ἀκολουθίες τῶν ἁγίων τοῦ ἡμερολογίου.

ζ' Τὸ Τριῶδιο. (Λέγεται ἔτσι γιατί στὴν ἀρχὴ περιεῖχε τρεῖς ὥδές). Περιέχει διάφορες ἀκολουθίες - ὥδές τῶν κινητῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελώνη καὶ Φαρισαίου ὡς τὸ Μεγάλον Σάββατον.

Ένα βαρύτιμο εὐαγγέλιο ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν

η' Τὸ Πεντηκοστάριο. Περιέχει τὶς ἀκολουθίες τῶν κινητῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, ὡς τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς (πενήντα ἡμέρες).

θ' Ἡ Ὀκτώηχος. Περίφημο ποιητικὸ βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ περιέχει τροπάρια καὶ ὕμνους. Λέγεται ὀκτώηχος, γιατί τὰ τροπάρια αὐτὰ ψάλλονται σύμφωνα μὲ τοὺς ὀκτὼ βυζαντινοὺς ἤχους. Λέγεται καὶ παρακλητική.

ι' Τὸ Τυπικό. Εἶναι τὸ βιβλίο ποὺ ὀρίζει τὴ σειρά, τὴ διάταξη τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Εἶναι ἓνα βιβλίο χρήσιμο γιὰ τὴ σωστή τέλεση τῶν λειτουργικῶν ἐκδηλώσεων. Ἀκόμη καὶ σήμερα στὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπάρχει ἓνας εἰδικὸς μοναχός, ὁ « τυπικάρης », ποὺ ἐποπτεύει μὲ αὐστηρότητα καὶ ζῆλο γιὰ τὴν πιστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ « τυπικοῦ ».

ια' Τὸ Λειτουργικό. Εἶναι τὸ βιβλίο ποὺ περιέχει τὶς λειτουργίες τῆς Ἐκκλησίας μας : Τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τῶν Προηγιασμένων Δώρων. Περιέχει ἀκόμη καὶ τὴν ἀκολουθία τοῦ μικροῦ καὶ μεγάλου ἑσπερινοῦ.

ιβ' Τὸ Ἀρχιερατικό. Βιβλίο εὐχῶν, ποὺ χρησιμοποιεῖ στὶς διάφορες ἀκολουθίες μόνον ὁ ἐπίσκοπος (ἀρχιερεὺς).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΤΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

Το Πανεπιστήμιο της Αθήνας, το οποίο είναι
το μεγαλύτερο και το πιο σημαντικό
παιδί της Ελλάδας.

Το Πανεπιστήμιο της Αθήνας είναι
το μεγαλύτερο και το πιο σημαντικό
παιδί της Ελλάδας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Το Πανεπιστήμιο της Αθήνας είναι
το μεγαλύτερο και το πιο σημαντικό
παιδί της Ελλάδας.

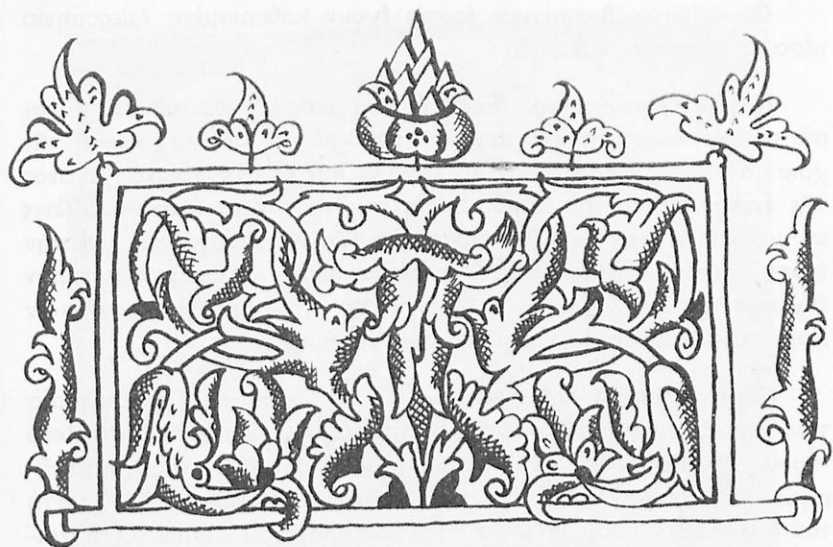
Το Πανεπιστήμιο της Αθήνας είναι
το μεγαλύτερο και το πιο σημαντικό
παιδί της Ελλάδας.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΔΑΤΕΥΤΑΛ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Το Πανεπιστήμιο της Αθήνας είναι
το μεγαλύτερο και το πιο σημαντικό
παιδί της Ελλάδας.

Το Πανεπιστήμιο της Αθήνας είναι
το μεγαλύτερο και το πιο σημαντικό
παιδί της Ελλάδας.

1. ΟΙ ΕΟΡΤΕΣ

Οι έορτές είναι μέρες του χρόνου αφιερωμένες στη λατρεία του Θεού και στην τιμή και ανάμνηση της Παναγίας και των 'Αγίων.

Οι χριστιανοί τίμησαν πρώτα πρώτα την ημέρα της Κυριακής, γιατί ήταν η μέρα της 'Αναστάσεως του Χριστού. Σιγά σιγά όμως, όσο η μνήμη της 'Εκκλησίας μας πλήθαινε από συγκινητικές παραδόσεις και γεγονότα, οι χριστιανοί καθιέρωσαν τον κύκλο των εορτών της χρονιάς, πού, ανάλογα με το πού αναφέρονται, πήραν τα τρία χαρακτηριστικά σαν έορτές: α) δεσποτικές, β) θεομητορικές, γ) έορτές των 'Αγίων.

Δεσποτικές είναι οι έορτές πού αφιερώνονται στο Χριστό, θεομητορικές είναι οι έορτές πού αναφέρονται στην Παναγία και οι έορτές των 'Αγίων αφιερώνονται στα ιερά πρόσωπα, πού άφησαν ένα ζωντανό παράδειγμα άξιο θαυμασμού και μιμήσεως.

α' Δεσποτικές έορτές

Διαιρούνται σε άκίνητες και κίνητες.

Οί ακίνητες δεσποτικές έορτές έχουν καθορισμένη ήμερομηνία μέσα στο χρόνο και είναι :

(1) Τά Χριστούγεννα. Έορτάζονται στις 25 Δεκεμβρίου. Είναι μια μεγάλη έορτή, ή πιό μεγάλη (μαζί με τὸ Πάσχα) έορτή τῆς χριστιανοσύνης. Έορτάζουμε τὸ μεγάλο καί κοσμοϊστορικό γεγονός τῆς ένσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ. Στους πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες οἱ χριστιανοί πανηγύριζαν τὴν έορτή τῶν Χριστουγέννων καί τὴν έορτή τῶν Θεοφανίων μαζί. Ἀργότερα ὅμως τὰ Θεοφάνια πῆραν ξεχωριστή μέρα. Σύμφωνα με ἔθιμο παλιό, πριν ἀπὸ τὴν έορτή τῶν Χριστουγέννων ἔχομε νηστεία σαράντα ἡμερῶν.

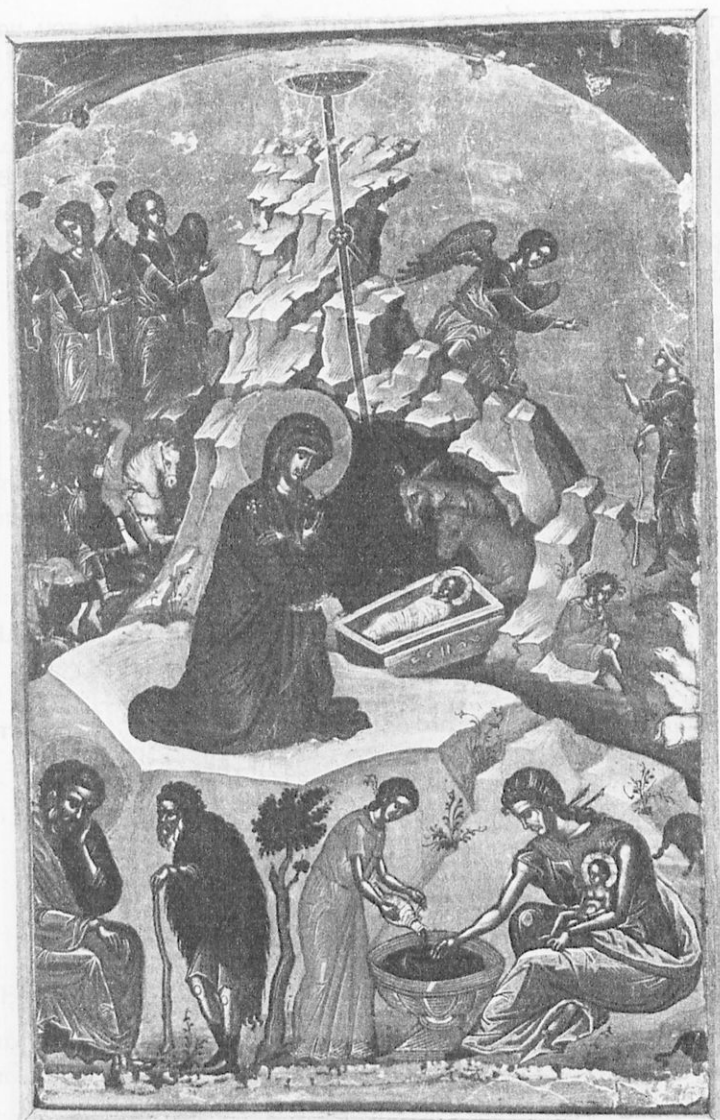
(2) Ἡ Περιτομή τοῦ Χριστοῦ. Τὴν 1η Ἰανουαρίου ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν ἀνάμνηση τῆς περιτομῆς τοῦ Κυρίου, ἔθιμο τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ποὺ ἀφοροῦσε τὰ ἄρσενικά παιδιά, ὅταν γίνονταν ὀκτῶ ἡμερῶν. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη δίναν καί τὸ ὄνομα στὸ βρέφος. Τὸ Χριστὸ τὸν ὀνόμασαν Ἰησοῦ, ποὺ θὰ πῇ : Σωτήρας τοῦ κόσμου. Στὸ χριστιανισμό τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ δίνεται με τὸ μυστήριο τοῦ βαπτίσματος.

(3) Τὰ Θεοφάνια ἢ Ἐπιφάνια ἢ Φῶτα. Έορτάζεται στις 6 Ἰανουαρίου σὲ ἀνάμνηση τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου στὸν Ἰορδάνη ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸ βαπτιστή. Λέγονται καί Θεοφάνια ἢ Ἐπιφάνια, γιατί αὐτὴ τὴν ἡμέρα, τὴν ὥρα τῆς βαπτίσεως, φάνηκαν καί τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδας (ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καί τὸ Ἅγιο Πνεῦμα).

Φῶτα ὀνομάστηκαν, γιατί στὰ παλιὰ χρόνια βαπτίζονταν (φωτίζονταν) πολλοὶ χριστιανοὶ αὐτὴ τὴν ἡμέρα.

(4) Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου. Έορτάζεται στις 2 Φεβρουαρίου καί εἶναι ἡ θύμηση τῆς ὑποδοχῆς (ὕπαπαντῆ) τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ γέρο ἱερέα Συμεών, ποὺ προφητικά τὸν περίμενε με λαχτάρα. Ὅταν τὸ βρέφος τὸ ἔφερε ἡ Μαρία στὸ ναό, ὁ γέροντας σκίρτησε ἀπὸ χαρά, τὸ ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του καί δακρυσμένος ψιθύρισε τό : *«Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου Δέσποτα! . . .»*

(5) Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος στις 6 Αὐγούστου. Θυμίζει τὴ θαυμαστὴ στιγμή, ποὺ πάνω στὸ βουνὸ Θαβώρ ὁ Χριστὸς

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἔργο τοῦ Κρητικοῦ ζωγράφου Θεοφάνη
(16ος αἰώνας). (Μοῖρ) Στανθοιχίτα Ἀγίου Ὁρους)

« μεταμορφώθηκε » μπροστά στα μάτια τῶν ἀγαπημένων του μαθητῶν, Πέτρου, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννη.

(6) Ἡ Ὑψωση τοῦ Τίμιου Σταυροῦ στίς 14 Σεπτεμβρίου. Αὕτῃ τὴν ἡμέρα τὸ ἔτος 629 μ.Χ. ὁ Ἡράκλειος ξανάφερε τὸν Τίμιο Σταυρό, ποὺ εἶχαν λεηλατήσει οἱ Πέρσες, καὶ τὸν « ἀνύψωσε » πάλι στὴ θέση του, στὰ Ἱεροσόλυμα, στὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ ἑορτὴ αὕτῃ θεωρεῖται « δεσποτική », γιατί ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ ὄργανο τῆς μεγάλης θυσίας τοῦ Χριστοῦ.

β' Κινητὲς δεσποτικὲς ἑορτὲς

Εἶναι ἐκεῖνες ποὺ δὲν ἑορτάζονται σὲ ὀρισμένη ἡμερομηνία τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ἔχουν σὰ βάση τους τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ Πάσχα εἶναι πάντοτε Κυριακὴ, ὅλες οἱ κινητὲς ἑορτὲς, ἔχουν καθορισμένη μέρα τῆς ἐβδομάδας. Δέκα ἐβδομάδες πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα ἀρχίζει ὁ κύκλος τῶν κινητῶν ἑορτῶν :

(1) Κυριακὴ τοῦ Τελῶνῃ καὶ Φαρισαίου.

Πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὴ σχετικὴ παραβολὴ τοῦ Εὐαγγελίου.

(2) Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου.

Πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὴ σχετικὴ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου, ποὺ διαβάζεται στὴν Ἐκκλησίᾳ αὕτῃ τὴν ἡμέρα.

(3) Ἡ Κυριακὴ τῶν Ἀπόκρεω.

Ἀρχίζει ἡ προετοιμασία τῆς νηστείας.

(4) Ἡ Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου.

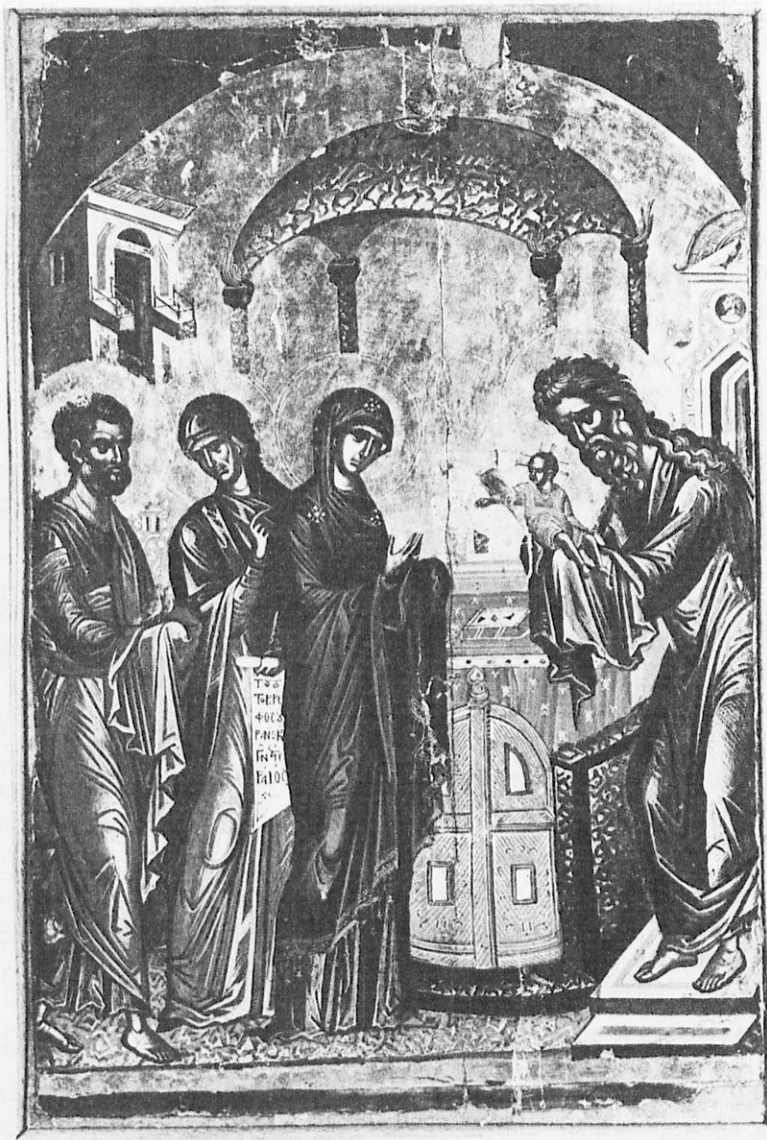
Ἀρχίζει ἡ νηστεία.

(5) Πρώτῃ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ἢ Κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας.

Ἑορτάζεται ἡ ἀνάμνηση τοῦ σπουδαίου γεγονότος τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων. Εἶναι ἡ σημαντικὴ νίκη τῶν εἰκόνων, ποὺ τίς ξανάφερε σὲ χρῆσιν ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα τὸ 842 μ.Χ.

(6) Δεύτερῃ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.

(7) Τρίτῃ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ἢ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Ἡ Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου. ("Ἔργο τοῦ Θεοφάνη)

Εἶναι τὸ μέσο τῆς Τεσσαρακοστῆς καὶ ἡ Ἐκκλησία προβάλλει τὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ σὰν ἠθικὴ ἐνίσχυση γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα τῶν χριστιανῶν.

(8) Τετάρτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.

(9) Πέμπτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.

Ὅλες αὐτὲς τὶς ἐβδομάδες τῆς Σαρακοστῆς, κάθε Παρασκευὴ βράδυ, ψάλλεται κατανυκτικὰ ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου («Χαιρετισμοί»). Ἐξὶ «οἴκοι» κάθε Παρασκευῇ, καὶ τὴν πέμπτῃ Παρασκευῇ καὶ οἱ εἴκοσι τέσσερες «χαιρετισμοί» μαζί.

(10) Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Αὕτῃ τῇ μέρᾳ ἡ Ἐκκλησία θυμᾶται τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο τοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅταν τὰ πλήθη ἔσειαν ἐνθουσιασμένα τὰ «βάια», κλαδιὰ τῆς φοινικιάς. Τὴν παραμονὴ ἡ Ἐκκλησία θυμᾶται τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ Σάββατο αὐτὸ χαρακτηρίζεται σὰ Σάββατο τοῦ Λαζάρου.

Ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Εἶναι ὁ κύκλος τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων ἡ Ἐκκλησία μᾶς καλεῖ νὰ παρακολουθήσουμε μὲ συντριβὴ καὶ κατάνυξη τὰ πάθη ποὺ ὑπέφερε γιὰ μᾶς ὁ Χριστός.

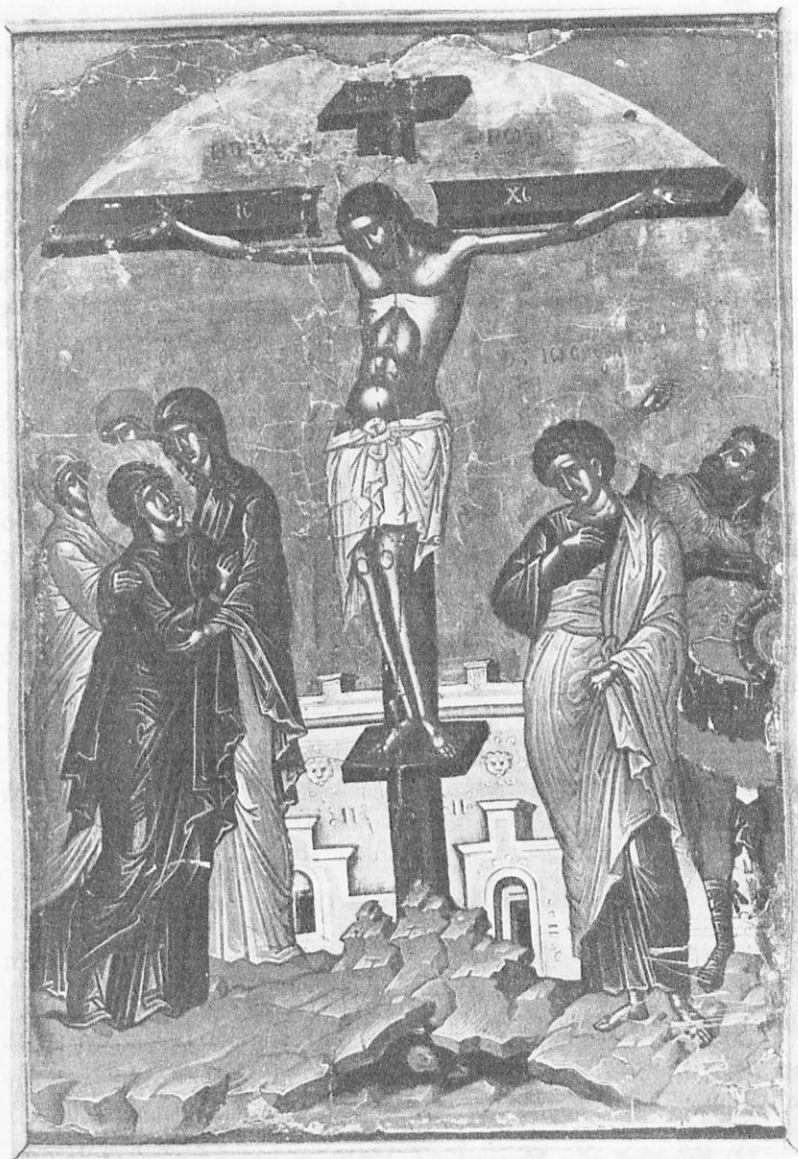
Σὲ κάθε ἡμέρα τῆς Μ. Ἑβδομάδας, παρακολουθοῦμε καὶ ἀπὸ ἓνα δραματικὸ περιστατικόν.

Μεγάλῃ Δευτέρᾳ. Θυμόμαστε τὴν περίπτωσι τοῦ Ἰωσήφ, ποὺ ἦταν γεμάτος καλοσύνη καὶ τὸν πούλησαν τ' ἀδέρφια του. Τὸν παραλληλίζει ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τὸ Χριστό.

Μεγάλῃ Τρίτῃ. Θυμόμαστε τὴν ἀμαρτωλὴ γυναῖκα ποὺ ῥθε συντετριμμένη καὶ ἄλειψε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ μὲ μύρα καὶ μὲ δάκρυα. Ἀκοῦμε τὸ ὠραῖο ποίημα τῆς Κασσιανῆς, ποὺ ψάλλεται τὸ βράδυ: «*Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσούσα γυνή...*».

Μεγάλῃ Τετάρτῃ. Ἡ ἡμέρα τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα.

Μεγάλῃ Πέμπτῃ. Ἡμέρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Τὸ βράδυ στὴν Ἀκολουθία διαβάζονται τὰ «δώδεκα Εὐαγγέλια», δώδεκα περικοπὲς δηλαδὴ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ποὺ διηγοῦνται παράλληλα τὸ θεῖο πάθος.

Ἡ Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. (Ἄλλη μιὰ συγκλονιστικὴ εἰκόνα τοῦ Θεοφάνη)

‘Σ’ ένα σημείο τῆς ἀκολουθίας ὁ ἱερεὺς παίρνει ἀπὸ τὸ “Ἅγιο Βῆμα τὸν Ἑσταυρωμένο, τὸν περιφέρει μέσα στὸ ναὸ καὶ ψάλλει τὸ συγκλονιστικὸ ὕμνο: «*Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου...*».

Μεγάλη Παρασκευή. Ἡμέρα τῆς Ταφῆς τοῦ Χριστοῦ. Τὸ βράδυ ψάλλεται μὲ πολλή συγκίνηση ὁ Ἑπιτάφιος θρῆνος καὶ περιφέρεται ὁ νεκρὸς Ἰησοῦς μέσα στὴν ἀνοιξιὰτικὴ νύχτα μὲ ὀδύνη καὶ κατάνυξη.

Μεγάλο Σάββατο. Τὸ πρωὶ γίνεται ἡ προαναγγελία τοῦ μεγάλου γεγονότος μὲ τὴ φράση τοῦ ἱερέα: «*Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρίνων τὴν γῆν...*». Τὰ μεσάνυχτα ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἀρχίζει ὁ κύκλος τῆς χαρᾶς καὶ τῆς νίκης.

Κυριακὴ τοῦ Πάσχα. Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ ἀνάστησε μαζί καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς ἁμαρτίας. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἑορτὴ τῆς Χριστιανοσύνης. Ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία τὴν ἑορτάζει μὲ ἰδιαίτερη λαμπρότητα, γι’ αὐτὸ καὶ οἱ ξένοι τὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία τὴν ὀνόμασαν «Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως».

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς τελεῖται ἡ λεγόμενη «δεύτερη Ἀνάσταση», ἡ «Ἀγάπη» (γιατὶ οἱ χριστιανοὶ ἀνταλλάσσουν ἀδερφικὸ ἀσπασμό).

Τὸ πότε θὰ ἑορτάζεται τὸ Πάσχα καθορίστηκε ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδο στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας τὸ 325 μ.Χ. Ἀποφασίστηκε νὰ ἑορτάζεται τὸ Πάσχα τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πανσέληνο τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας.

Κινητὲς ἑορτὲς μετὰ τὸ Πάσχα

Ἡ ἑβδομάδα ὕστερα ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα λέγεται «Ἑβδομάς τῆς Διακαινησίμου». Ἀκολουθοῦν:

(1) Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ. Θυμόμαστε τὴν ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ στοὺς μαθητὲς του καὶ τὸ Θωμᾶ ποὺ ἀμφέβαλε ἀρχικὰ γιὰ τὴν Ἀνάσταση, γιὰ νὰ πιστέψη ὅμως ὕστερα δυνατὰ!

(2) Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων. Ἡ Ἐκκλησία θυμᾶται μὲ εὐγνωμοσύνη τὶς μυροφόρες γυναῖκες, ποὺ συμπαραστάθηκαν μὲ τόση

Ἡ κάθοδος τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἅδη. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ Βυζαντινοὶ ἁγιογράφοι ἀπεικόνιζαν τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ (Θεοφάνης)

ἀφοσίωση στο Χριστό, στη ζωή και στο θάνατό του. Γι' αυτό ἀξιώθηκαν νὰ πάρουν ἐκείνες πρῶτες τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως.

(3) **Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου.** Διαβάζεται ἡ περικοπὴ μὲ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ.

(4) **Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος.** Διαβάζεται ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ ἀναφέρεται στὴ συνάντηση τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Σαμαρείτιδα.

(5) **Κυριακὴ τοῦ Τυφλοῦ.** Διαβάζεται ἡ περικοπὴ μὲ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ «ἐκ γενετῆς τυφλοῦ».

(6) **Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου.** Τὴν Πέμπτη αὐτῆς τῆς ἐβδομάδας, σαράντα μέρες ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ στοὺς οὐρανούς.

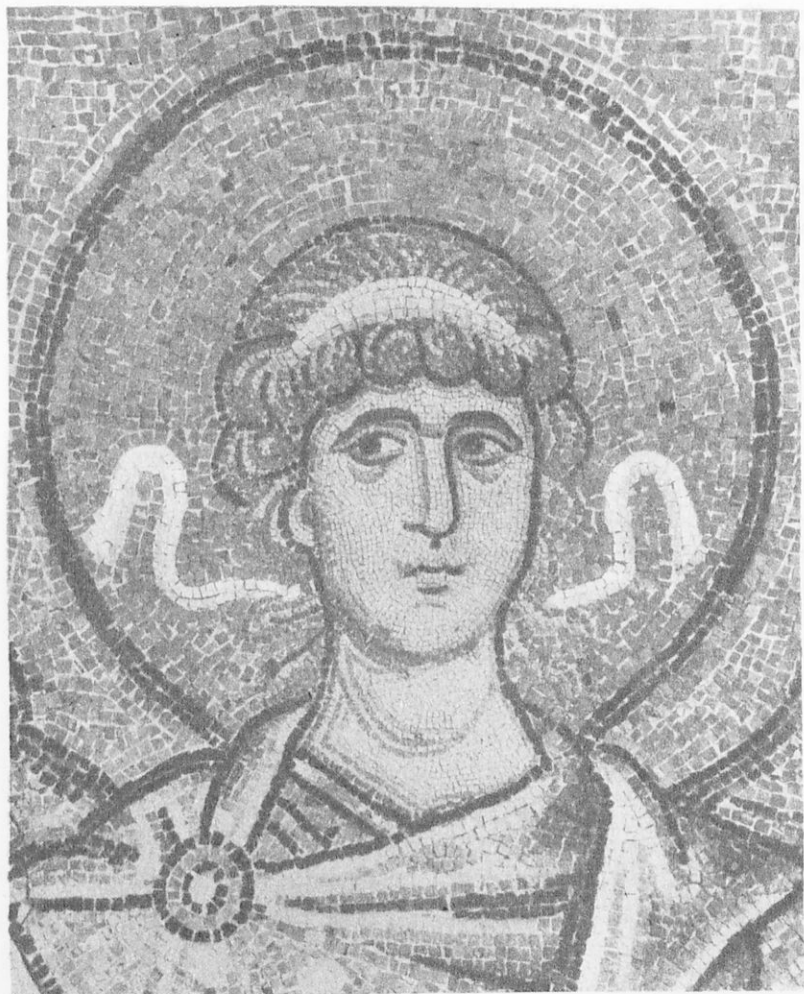
(7) **Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων.** Τιμᾶται ἡ μνήμη τῶν 318 «Θεοφόρων» Πατέρων, ποὺ πῆραν μέρος στὴν Α' Οἰκουμενικὴ σύνοδο.

(8) **Πεντηκοστή.** Πενήντα μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸ Πάσχα, ἐορτάζουμε τὴν ἡμέρα ποὺ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε καὶ φώτισε τοὺς Ἀποστόλους. Αὐτὴ ἡ ἡμέρα θεωρεῖται σὰν «ἡ γενέθλιος» τῆς Ἐκκλησίας.

(9) **Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων.** Ἡ σκέψη τῆς Ἐκκλησίας στρέφεται μὲ τιμὴ καὶ συγκίνηση σ' ὅλους τοὺς Ἁγίους τοῦ χριστιανισμοῦ.

Οἱ ἀκολουθίες τῶν κινητῶν ἐορτῶν πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα περιέχονται, ὅπως εἶπαμε, στὸ λειτουργικὸ βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας μας ποὺ λέγεται «Τριώδιο». Οἱ ἀκολουθίες τῶν μεταπασχάλινῶν ἐορτῶν στὸ βιβλίο ποὺ λέγεται «Πεντηκοστάριο».

Ένας Ἀρχάγγελος. Ἀπὸ τὰ θαυμάσια «ψηφιδωτά», πὺ εἶναι μιὰ μεγάλη στιγμή τῆς βυζαντινῆς τέχνης (Μονὴ Δαφνιοῦ)

γ' Θεομητορικές ἑορτές

Εἶναι οἱ γιορτὲς πὺ ἀναφέρονται στὰ διάφορα περιστατικά τῆς ζωῆς τῆς Θεοτόκου. Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά της ἡ Ἐκκλησία

περιέβαλε με βαθύ θαυμασμό και εύγνωμοσύνη την Παναγία, γιατί εκείνη έγινε η Μητέρα του Θεού, η γέφυρα που ένωσε τη γη με τον ουρανό.

Οι κυριότερες έορτές της Μητέρας του Θεού είναι :

- α) Ἡ Γέννηση τῆς Θεοτόκου 8 Σεπτεμβρίου.
- β) Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου 21 Νοεμβρίου.
- γ) Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου 25 Μαρτίου.
- δ) Ἡ Κοίμηση τῆς Θεοτόκου 15 Αὐγούστου.

δ' Οἱ έορτές τῶν Ἀγίων

Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ πολύτιμη κληρονομία της. Γι' αὐτὸ καὶ κάθε μέρα τοῦ χρόνου ἡ Ἐκκλησία μας φέρνει στὴ μνήμη της τὴς μορφές πολλῶν ἁγίων, γνωστῶν καὶ ἀγνωστων, δοξασμένων καὶ ταπεινῶν, ποὺ μετὰ τὴ ζωὴ τους, τὸ λόγο τους, τὰ βιβλία τους, τὰ θαύματά τους, τὴ θυσία τους, γίνηκαν ἡ θριαμβευτικὴ χορεία τῆς νίκης τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνάλογα μετὰ τὸν τρόπο τῆς δράσεως τῶν Ἀγίων, ἡ Ἐκκλησία τοὺς χαρακτηρίζει σάν : ἀποστόλους, μάρτυρες, ἄσκητές, Πατέρες, ὁμολογητές κλπ.

Οἱ πιὸ γνωστὲς έορτές Ἀγίων εἶναι :

Ἰανουάριος

- 1. Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.
- 7. Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ.
- 17. Τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου.
- 30. Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἀπρίλιος

- 23. Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου.

Μάϊος

- 5. Τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.
- 21. Τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.

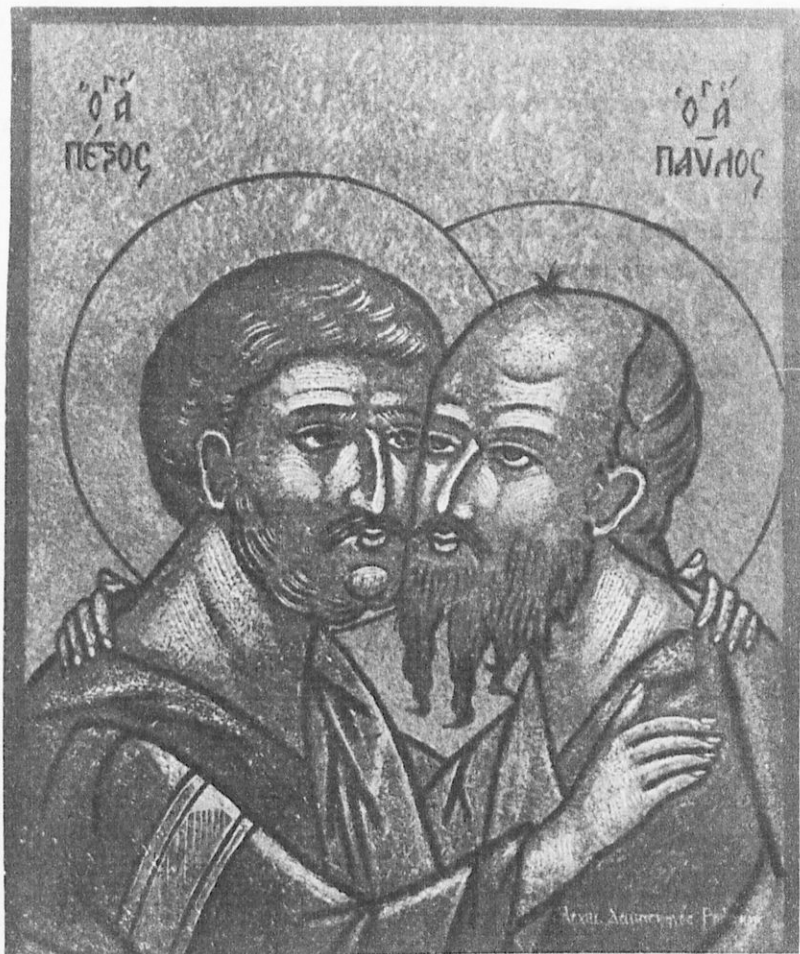
Ἰούνιος

29. Τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

30. Τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων.

Ἰούλιος

20. Τοῦ Προφήτη Ἠλία.

Σημερινή ἀγιογραφία. Οἱ κορυφαῖοι Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος.
(Ἔργο τοῦ ἀγιογράφου ζωγράφου Δαμασκηνοῦ Ροδάκη)

Αύγουστος

24. Τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ.

Ὀκτώβριος

26. Τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Νοέμβριος

9. Τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου.

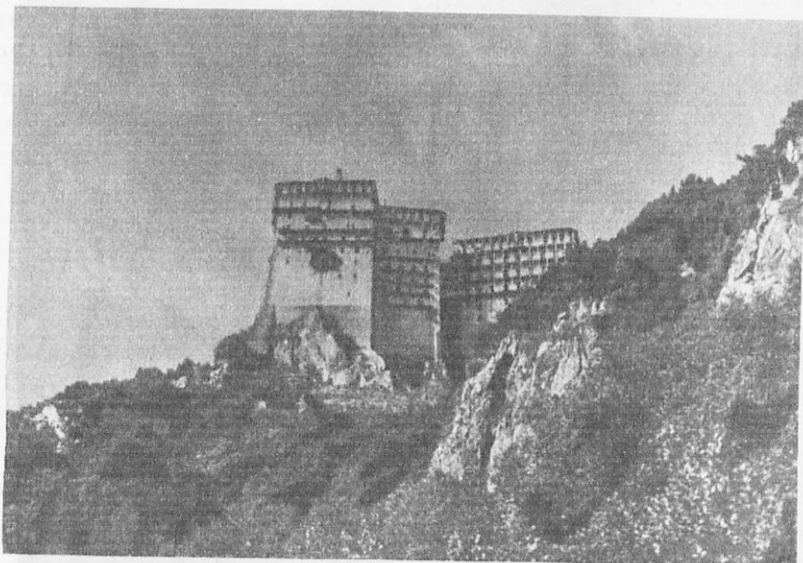
25. Τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Δεκέμβριος

6. Τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

12. Τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος.

27. Τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου

Στὸ Ἅγιον Ὄρος, τὴν Ἀκρόπολη τῆς Ὁρθοδοξίας, ζῇ μέχρι σήμερα ὅλη ἡ συγκίνηση πού χαρίζει ἡ ἱστορία καὶ ἡ παράδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΤΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

24. Το Άνω Αιγαίο

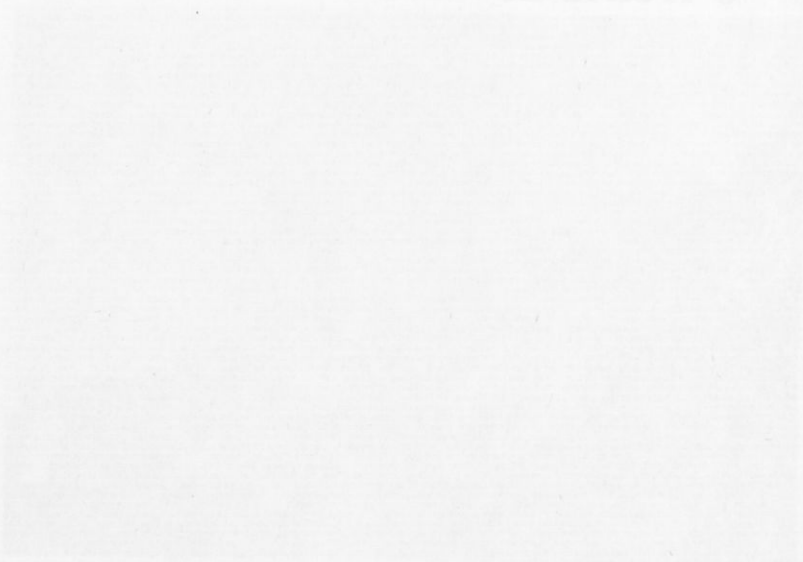
25. Το Άνω Αιγαίο

26. Το Άνω Αιγαίο

27. Το Άνω Αιγαίο

28. Το Άνω Αιγαίο

29. Το Άνω Αιγαίο

30. Το Άνω Αιγαίο

1. ΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

Οι διάφορες τελετές του χριστιανισμού, έπειδή δέ γίνονται με τυχαίο τρόπο, άλλα «ἀκολουθοῦν» στη διάταξη τῶν ὕμνων καί τῶν προσευχῶν μιὰ ὀρισμένη σειρά, ὀνομάστηκαν ἀκολουθίες.

Ἀναφέρομε μάλιστα πῶς ὑπάρχει ἀνάμεσα στά λειτουργικά βιβλία ἕνα εἰδικό γιά τίς ἀκολουθίες, τὸ «Τυπικό», πού περιγράφει λεπτομερειακά τὴ διάταξη τῶν τελετῶν.

Οἱ ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δύο εἰδῶν· οἱ τακτικὲς καί οἱ ἑκτακτες.

Οἱ πρῶτες τελοῦνται τακτικά καί κανονικά στήν Ἐκκλησία π.χ. οἱ ὥρες, ὁ ἑσπερινός, τὸ ἀπόδειπνο, τὸ μεσονυκτικό, ὁ ὄρθρος, ἡ λειτουργία.

Οἱ ἑκτακτες δέ γίνονται τακτικά ἀλλά σέ περίπτωση ἀνάγκης π.χ. τὰ Μυστήρια, ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία, ὁ ἀγιασμός κ.ἄ.

α' Οἱ τακτικὲς ἀκολουθίες

(1) Οἱ ὥρες. Ἀκολουθίες με ψαλμούς καί τροπάρια. Οἱ ὥρες εἶναι τέσσερις: Ἡ πρώτη, ἡ τρίτη, ἡ ἕκτη καί ἡ ἑνάτη.

Στίς μεγάλες ἑορτὲς τῶν Χριστουγέννων, τῶν Θεοφανίων καί τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ὑπάρχουν καί ἄλλες «ὥρες», οἱ «βασιλικές», πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ τίς κανονικὲς, πού τίς διαβάζουν συνήθως μόνο οἱ ἱερεῖς.

(2) Ὁ ἑσπερινός. Σύντομη ἀκολουθία, ποὺ ψάλλεται τὸ βράδυ τῆς ἡμέρας καὶ θεωρεῖται σὰν τὸ προοίμιο τῆς ἐπομένης. Ὁ ἑσπερινὸς διακρίνεται σὲ μεγάλο καὶ μικρό. Ὁ μεγάλος ἑσπερινὸς ψάλλεται τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου καὶ στὶς παραμονὲς μεγάλων ἑορτῶν.

Ὁ ἑσπερινὸς ἀρχίζει, ὅπως καὶ ὅλες οἱ ἀκολουθίες, μὲ τὴν ἐξύμνηση τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ: «*Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*».

Ὑστερα διαβάζεται ὁ 103ος ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ σὰν εἰσαγωγή, γι' αὐτὸ καὶ λέγεται «προοιμιακός».

Μετὰ ἀκολουθοῦν τὰ τροπάρια ποὺ λέγονται «στιχηρά» καὶ γίνεται ἡ «εἴσοδος», ὅπου ὁ ἱερέας ἀναγγέλλει: «*Σοφία, ὀρθοί!*» Τότε ψάλλεται ὁ περίφημος ἐπιλύχνιος ὕμνος:

«*Φῶς ἱλαρὸν ἀγίας δόξης
ἀθανάτου Πατρὸς, οὐρανίου,
ἀγίου, μάκαρος,
Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίον δύσιν,
ιδόντες φῶς ἑσπερινόν,
ὕμνοῦμεν Πατέρα, Υἱὸν
καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Θεόν.
Ἄξιόν Σε, ἐν πᾶσι καιροῖς
ὕμνεϊσθαι φωναῖς αἰσίαις,
Υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν ὁ διδούς,
δι' ὃ ὁ κόσμος Σε δοξάζει...*»

Ὑστερα ψάλλονται ἀκόμη μερικὰ τροπάρια, ἀπαγγέλλεται ὁ ὕμνος τοῦ Συμεῶν «*Νῦν ἀπολύεις...*», λέγεται τὸ «*Ἄγιος ὁ Θεός...*» καὶ γίνεται ἡ «Ἀπόλυσις».

(3) Τὸ ἀπόδειπνο. Μετὰ τὸν ἑσπερινὸ σειρὰ ἔχει τὸ ἀπόδειπνο. Συνήθως τὸ διαβάζει ὁ ἱερέας στὸ σπίτι του, ὅπως μπορεῖ νὰ τὸ διαβάξη καὶ κάθε χριστιανικὴ οἰκογένεια. Στὰ μοναστήρια τὸ διαβάζουν μετὰ τὴν «τράπεζα», δηλαδὴ τὸ βραδινὸ φαγητό, μέσα στὸ Νάρθηκα.

Τὸ ἀπόδειπνο ψάλλεται καὶ κάθε ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Σαρακοστής.

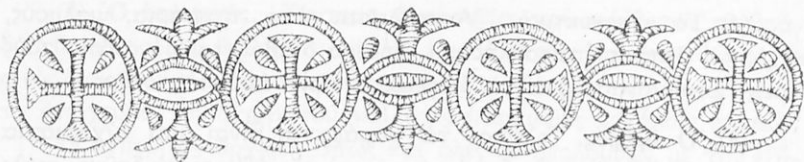
(4) **Τὸ μεσονυκτικό.** Ἀποτελεῖται ἀπὸ τροπάρια, ψαλμούς, εὐχές καὶ δεήσεις (παρακλήσεις). Σήμερα διαβάζεται μόνο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς. Στὰ μοναστήρια τὸ διαβάζουν πρὶν ἀπὸ τὸν ὄρθρο.

(5) **Ὁ ὄρθρος.** Τελεῖται τὰ χαράματα. Εἶναι μιὰ εὐχαριστία στὸ Θεό, γιατί μᾶς φύλαξε τὴ νύχτα καὶ μᾶς ἀξίωσε νὰ δοῦμε πάλι τὴν καινούρια μέρα ποὺ χαράζει.

Ὁ ὄρθρος εἶναι τὸ προοίμιο τῆς θείας λειτουργίας καὶ σ' αὐτὸν ὁ ἱερέας τελεῖ τὴν «προσκομιδὴ», δηλαδὴ προετοιμάζει τὰ Τίμια δῶρα.

Περιέχει ψαλμούς, ὕμνους καὶ δεήσεις. Ὅταν ὁ ψάλτης ψάλλῃ τὸ «*Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν*», ὁ ναὸς φωτίζεται μὲ λαμπάδες. Ὑστερα διαβάζεται τὸ «Εὐαγγέλιο τοῦ ὁρθρου» καὶ ὁ 50ος ψαλμὸς τοῦ Δαβίδ, ὁ περίφημος ψαλμὸς τῆς μετανοίας. Τέλος ψάλλεται ὁ «κανὼν» καὶ οἱ «αἵνοι» καὶ τελειώνει ἡ ἀκολουθία τοῦ ὁρθρου.

2. Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Γενικά

Είναι η θεμελιακή ακολουθία της 'Εκκλησίας. Σ' αυτήν τελείται τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Στὴν ἀρχὴ τοῦ χριστιανισμοῦ ἦταν μιὰ ἀπλή τελετὴ στὶς κοινὲς τράπεζες, τὶς «ἀγάπες». Μὰ σιγὰ σιγὰ αὐτὴ τὴν ἀπλή μορφή τὴ διαδέχτηκε ἡ προσθήκη ὕμνων, δεήσεων, ἡ ἀνάγνωση περικοπῶν ἀπὸ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ τὰ Εὐαγγέλια, τὸ κήρυγμα. Ἔτσι ἡ θεία λειτουργία πῆρε μεγαλοπρέπεια καὶ μυστικὸ βάρος.

Διαμορφώθηκαν διάφορα εἶδη λειτουργιῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα σώθηκαν τέσσερις :

- α) Τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, ἡ πιὸ παλιὰ τῆς Ἀνατολῆς.
- β) Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Τελεῖται δέκα φορές τὸ χρόνο: Τὶς πέντε πρῶτες Κυριακὲς τῆς Τεσσαρακοστῆς, τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ, τὸ Μεγάλο Σάββατο, τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, τὴν ἑορτὴ τῶν Θεοφανίων καὶ τὴν 1 Ἰανουαρίου, ἡμέρα τῆς μνήμης του.
- γ) Τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, συντόμηση τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Εἶναι ἡ λειτουργία ποὺ καθιερώθηκε σ' ὅλες τὶς ὑπόλοιπες μέρες τοῦ χρόνου.
- δ) Τῶν Προηγιασμένων: Ἀρχαία λειτουργία, ποὺ τελεῖται κάθε Τετάρτῃ καὶ Παρασκευὴ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς.

Διαίρεση τῆς θείας λειτουργίας

Ἡ θεία λειτουργία χωρίζεται σὲ δύο μέρη :

1. Στὴ λειτουργία τῶν κατηχουμένων καὶ
2. Στὴ λειτουργία τῶν πιστῶν.

Εἶπαμε πὼς προοίμιό τῆς εἶναι ἡ προσκομιδὴ.

Στὴν προσκομιδὴ ὁ ἱερέας ἐτοιμάζει στὴν πρόθεση· τὰ Τίμια δῶρα (ἄρτο καὶ οἶνο), ποὺ τὰ προσφέρουν οἱ χριστιανοί.

Διαβάζει εὐχές καὶ μὲ τὴ λόγχη κόβει ἀπὸ τὸν ἄρτο τὸ τετράγωνο κομμάτι τῆς σφραγίδας του. Ἡ σφραγίδα αὐτὴ λέγεται « ἁμνός » καὶ συμβολίζει τὸ Χριστό, ποὺ ἔρχεται* νὰ θυσιαστῇ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Τὴ σφραγίδα τὴν τεμαχίζει καὶ σὲ ἄλλα συμβολικὰ κομμάτια καὶ τὰ τοποθετεῖ ὅλα στὸν ἅγιο δίσκο. Ὑστερα βάζει τὸν ἀστερίσκο καὶ χύνει τὸν οἶνο μέσα στὸ Ἅγιο Ποτήριο. Τὰ σκεπάζει καὶ διαβάζει μερικὲς εὐχές γιὰ τὴν υἰεὶα τῶν ζωντανῶν καὶ τὶς ψυχές τῶν πεθαμένων. Ὅταν ἐτοιμαστῇ ἡ προσκομιδὴ, ἀρχίζει ἡ λειτουργία.

Τὸ προοίμιον : Ἀρχίζει μὲ τὸ « *εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς . . .* ». Ὁ διάκονος διαβάζει τὴ συνναπτὴ ποὺ εἶναι μιὰ σειρὰ ἀπὸ δεήσεις, ὁ λαὸς ψάλλει ἐνδιάμεσα τὸ « *Κύριε ἐλέησον* ». Τὸ λαὸ σιγὰ σιγὰ ἔχουν ἀντικαταστήσει οἱ ψάλτες στὶς τελετές.

Ὅταν τελειώσῃ ἡ συνναπτὴ, γίνεται ἡ μικρὰ εἴσοδος ἢ εἴσοδος τοῦ Εὐαγγελίου.

Καθὼς ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιο τῆς ἡμέρας, ὁ ἱερέας καὶ ὁ διάκονος βγαίνουν ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πύλη τοῦ Ἁγίου Βήματος. Προπορεύονται παιδιὰ μὲ λαμπάδες.

Στέκονται στὴ μέση τῆς ἐκκλησίας. Ὁ διάκονος ὑψώνει τὸ Εὐαγγέλιο καὶ λέει μὲ ζωερὴ φωνή: « *Σοφία, ὁρθοί!* » Δηλαδὴ πρέπει νὰ τιμῆσετε μὲ προσοχὴ τὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ ἔναι ὁ λόγος καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ψάλτες ψάλλουν τὸ εἰσοδικόν, δηλαδὴ τὸ « *δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ* ». Ἀκολουθοῦν τροπάρια, δεήσεις καὶ ὁ « τρισάγιος ὕμνος » (Τὸ « *Ἅγιος ὁ Θεός . . .* »). Κατόπιν ὁ ψάλτης διαβάζει τὴν περικοπὴ τοῦ Ἀποστόλου καὶ ὁ διάκονος ἀπὸ τὸν ἄμβωνα ἢ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐαγγελικὴ περικοπὴ. Ἀκολουθεῖ τὸ

κήρυγμα, μιὰ σειρὰ ἀπὸ δεήσεις — ἡ «ἐκτενὴς» δέηση — καὶ ἐδῶ τελειώνει ἡ λειτουργία τῶν κατηχουμένων.

Οἱ κατηχούμενοι ἔβγαιναν ἔξω στὸ νάρθηκα καὶ παραμένανε στὸν κυρίως ναὸ μόνο οἱ πιστοί.

Τὸ δεύτερο αὐτὸ μέρος τῆς θείας λειτουργίας, ποὺ λέγεται, ὅπως εἴπαμε, καὶ λειτουργία τῶν πιστῶν εἶναι τὸ σημαντικότερο, γιατί περιβάλλει τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἔχει καὶ αὐτὸ τὰ τμήματά του :

Εἶναι ἡ μεγάλη εἴσοδος, ποὺ συμβολίζει τὴν πορεία τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ Γολγοθᾶ. Πρέπει νὰ τονίσωμε ὅτι ὁλόκληρη ἡ λειτουργία εἶναι μιὰ «ἀναπαράσταση» τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴν προσκομιδὴ, ποὺ εἶναι ἡ Γέννηση στὴ Βηθλεέμ, ὡς τὴν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ συμβολίζει τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς τὴ μεγάλη εἴσοδο, ποὺ συμβολίζει τὸ δρόμο τοῦ πάθους. Ἡ Θεία Εὐχαριστία συμβολίζει τέλος τὴ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ.

Πρὶν ἀπὸ τὴ μεγάλη εἴσοδο ψάλλεται ὁ «*χερουβικὸς ὕμνος*».

Ὑστερα βγαίνουν ἀπὸ τὸ ἱερὸ ὁ διάκονος καὶ ὁ πρεσβύτερος κρατώντας τὸν ἅγιο δίσκο καὶ τὸ Ἅγιο Ποτήριο. Στὴ μέση τοῦ ναοῦ σταματοῦν καὶ ὁ ἱερέας ἀπαγγέλλει διάφορες εὐχές.

Μετὰ τὴν εἴσοδό τους στὸ Ἅγιο Βῆμα, συνεχίζει ὁ ἱερέας νὰ διαβάζῃ εὐχές καὶ σὲ μιὰ στιγμή ἀναφωνεῖ : «*Τὰς θύρας, τὰς θύρας, ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν !*» Δηλαδή, προσέξτετε καλὰ τὶς πόρτες, γιὰ νὰ μὴν μπῇ κανένας ἀμύητος ἐδῶ . . .

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ὕστερα μιὰ εὐχαριστία καὶ ὁ ἀγιασμός τῶν Τιμίων δώρων.

Αὕτῃ εἶναι ἡ πιὸ συγκινητικὴ στιγμή τῆς λειτουργίας, ἡ ἀνάμνηση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου : «*Λάβετε, φάγετε . . .*» καὶ «*Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες . . .*», «*Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, σοὶ προσφέρομεν . . .*». Καὶ οἱ ψάλτες ἀνυμνοῦν τὸ Χριστό : «*Σὲ ὑμνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν . . .*» Αὕτῃ ἡ στιγμή, ποὺ εἶναι τὸ κέντρο τῆς λατρείας μας, λέγεται στιγμή τῆς μετουσίωσης, γιατί ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μετατρέπονται σὲ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ.

Μετὰ τὸν ἀγιασμό τῶν Τιμίων δώρων ἀπαγγέλλεται ἡ Κυριακὴ Προσευχή («*Πάτερ ἡμῶν . . .*»). Ὑστερα γίνεται ἡ θεία Κοινωνία. Πρῶτα κοινωνοῦν μέσα στὸ Βῆμα οἱ ἱερεῖς (ἔξω οἱ ψάλτες

“Άλλο ένα λειτουργικό χειρόγραφο από τον κώδικα της Μονής Διονυσίου

ψάλλουν τον ύμνο που λέγεται «κοινωνικό»). Έπειτα μεταλαμβάνουν οί πιστοί. Ό ιερέας στέκεται στην Όραία Πύλη και τους προσκαλεί : « Μετά φόβον Θεού, πίστεως και αγάπης προσέλθετε ! ». Διαβάζονται λίγες εύχες και γίνεται ή ά π ό λ υ σ η.

3. ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

Είναι οί τελετές τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων, μέ εὐχές, ὕμνους, ἀναγνώσματα (ἐξωτερικά στοιχεῖα) καί διάφορες συμβολικές πράξεις. Χρησιμοποίηση τοῦ νεροῦ καί τοῦ λαδιοῦ στό βάπτισμα, ἐπάλειψη μέ τὸ Μύρο στό χρίσμα, ἐπίθεση τοῦ χεριοῦ στό κεφάλι τοῦ ὑποψηφίου κληρικοῦ στήν ἱεροσύνη, τὰ στέφανα στό γάμο, τὸ ἁγιασμένο λάδι στό εὐχέλαιο κλπ.

Οἱ ἀκολουθίες τῶν Μυστηρίων διαμορφώθηκαν σιγά σιγά ὅπως καί οἱ ἄλλες τελετές τῆς Ἐκκλησίας μας. Στήν ἀρχή ἦταν ἀπλές καί συμβολικές πράξεις καί εὐχές.

Ἡ ἄλλη ἑκτακτη ἀκολουθία εἶναι ἡ τελετή τῶν ἐγκαίνιων τοῦ ναοῦ. Πολύ σημαντική τελετή πού προϋποθέτει τή συμμετοχή ἐπισκόπου.

Ἡ ἄλλη πολὺ γνωστή τελετή εἶναι ἡ τελετή τοῦ ἁγιασμοῦ. Ὁ ἱερέας ραντίζει τοὺς πιστοὺς μέ τὸ ἁγιασμένο νερό. Πολλές χριστιανικές οἰκογένειες προσκαλοῦν τὸν ἱερέα νὰ κάμῃ ἁγιασμό στό σπίτι τους κάθε πρώτη μέρα τοῦ μήνα.

Γνωστή ἐπίσης ἑκτακτη ἀκολουθία εἶναι ἡ «νεκρώσιμος», μέ συγκινητικά τροπάρια, εὐχές ὑποβλητικές καί ἀναγνώσματα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, σχετικά μέ τὸ θάνατο καί τὴν ἐλπίδα τῆς Ἀναστάσεως.

Κάθε ἀπόγευμα τέλος ἀπὸ τὴν 1η ὡς τὴ 15η Αὐγούστου (Δεκαπενταύγουστο) ψάλλεται στήν Ἐκκλησία μας ἡ «παράκλησις» ἢ ὁ «παρακλητικός κανόνας», μιὰ ἀκολουθία ἀφιερωμένη — ὅπως καί ὁ ἀκάθιστος ὕμνος — στήν Παναγία, τὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ καί τὴν παρηγοριά, τὴ «Μεσίτρια» τῶν ἀνθρώπων.

4. KEIMENA YMNΩN

Α'

Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς προσκυνούμενος καὶ δοξαζόμενος Χριστὸς ὁ Θεός, ὁ μακρόθυμος, ὁ πολυέλεος, ὁ πολυεύπλαγχος, ὁ τοὺς δικαίους ἀγαπῶν καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐλεῶν, ὁ πάντας καλῶν πρὸς σωτηρίαν διὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, Αὐτός, Κύριε, πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τὰς ἐντεύξεις καὶ ἴθνην τὴν ζωὴν ἡμῶν πρὸς τὰς ἐντολάς Σου. Τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀγίασον, τὰ σώματα ἁγνισον, τοὺς λογισμοὺς διόρθωσον, τὰς ἐννοίας κάθαρσον καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, κακῶν καὶ οὐδύνης. Τείχισον ἡμᾶς τοῖς ἁγίοις Σου ἀγγέλοις, ἵνα τῇ παρεμβολῇ αὐτῶν φρουρούμενοι, καὶ ὁδηγούμενοι, καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀπροσίτου Σου δόξης, ὅτι εὐλογητὸς εἰ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Β' Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

Δόξα Σοι τῷ δείξαντι τὸ φῶς, δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Ὑμνοῦμέν Σε, εὐλογοῦμέν Σε, προσκυνοῦμέν Σε, δοξολογοῦμέν Σε,
εὐχαριστοῦμέν Σοι διὰ τὴν μεγάλην Σου δόξαν.

Κύριε βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, Πάτερ παντοκράτωρ,
Κύριε Υἱὲ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ καὶ Ἅγιον Πνεῦμα.

Κύριε ὁ Θεός, ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς
ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν ὁ κατήμενος
ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Ὅτι Σὺ εἶ μόνος Ἅγιος, Σὺ εἶ μόνος Κύριος

Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, Ἀμήν.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογήσω Σε καὶ αἰνέσω
τὸ ὄνομά Σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ
ἀναμαρτίτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν καὶ αἰνετὸν
καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά Σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός Σου ἐφ' ἡμᾶς
καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ Σέ.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά Σου.

Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

Ἐγὼ εἶπα : Κύριε, ἐλέησόν με,
ἴασαι τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἡμαρτόν Σοι.

Κύριε, πρὸς Σὲ κατέφυγον, δίδαξόν με
τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά Σου, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεός μου.

Ὅτι παρὰ Σοὶ πηγὴ ζωῆς,
ἐν τῷ φωτί Σου ὁφόμεθα φῶς.

Παράτεινον τὸ ἔλεός Σου, τοῖς γινώσκουσί Σε.

Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΣ

Δόξα σέ Σένα πού μᾶς ἔδειξες τὸ φῶς,

δόξα σέ Σένα τὸ Θεὸ πού βρίσκεσαι στὰ ἐπουράνια

καὶ ἄς ἔρθῃ κι ἐδῶ στὴ γῆ ἡ εἰρήνη
καὶ ἡ χαρὰ στοὺς ἀνθρώπους, ἄς ἔρθῃ.
Σὲ ὑμνοῦμε, Σὲ εὐλογοῦμε, Σὲ προσκυνοῦμε καὶ Σὲ δοξολογοῦμε
καὶ Σ' εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ μεγάλη Σου δόξα.
Κύριε, Ἐσὺ εἶσαι ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἴδια στιγμή εἶσαι κι ὁ
Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ θυσιάζεται κι ὁ Υἱὸς τοῦ Πατέρα εἶσαι
ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου.
Σῶσε μας, Ἐσὺ ποὺ σηκώνεις τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου.
Σκύψε καὶ ἄκουσε εὐνοϊκὰ τὴ δέησή μας
Ἐσὺ ποὺ κάθεσαι στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα Σου καὶ ἐλέησέ μας.
Γιατὶ μονάχα Ἐσὺ εἶσαι ὁ Ἅγιος, ὁ μοναδικὸς κυρίαρχος,
ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, γιὰ νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ Πατέρας.
Ἀμήν! (Ἄς γίνη).

Κάθε μέρα θὰ Σὲ εὐλογήσω καὶ θὰ δοξολογήσω τὸ ὄνομά Σου
κι ἡ δοξολογία μου αὐτὴ θὰ βαστήξῃ ὡς τὴ συντέλεια τῶν αἰώνων.
Ἀξίωσέ μας, Κύριε, τούτῃ τὴ μέρα νὰ κρατήσωμε τὸν ἑαυτὸ μας
χωρὶς ἁμαρτία.
Εὐλογημένος εἶσαι, Κύριε, ὁ Θεός, ποὺ μᾶς κληρονόμησαν οἱ
πατέρες μας καὶ τραγουδισμένο καὶ δοξασμένο τὸ ὄνομά Σου
στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἄς γίνη, Κύριε, κι ἄς ἀπλωθῇ ἀπάνω μας τὸ ἔλεός Σου,
καθὼς κι ἐμεῖς ἀποθέσαμε ἀπάνω Σου τὴν κάθε μας ἐλπίδα.
Εὐλογημένος νὰ ᾿σαι, Κύριε! Δίδαξέ με ποια εἶναι ἡ θέλησή Σου.
Κύριε, Ἐσὺ γεννήθηκες γιὰ μᾶς, τὸ καταφύγιο γιὰ τὶς τρικυμίες
ἐδῶ καὶ γενεές γενεῶν.

Ἐγὼ εἶπα μέσ' ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου : Κύριε, ἐλέησέ με,
γιατρέψε τὴν ψυχὴ μου, Κύριε, γιατί εἶμαι ἁμαρτωλὸς ἀπέναντί Σου.
Κύριε, σὲ Σένα καταφεύγω! Δίδαξέ με νὰ πράττω τὸ θέλημά Σου,
γιατὶ Ἐσὺ εἶσαι ὁ Θεός μου!

Μόνο κοντά Σου ὑπάρχει ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς
καὶ μέσα στὸ δικό Σου τὸ φῶς θὰ λάμψῃ καὶ γιὰ μᾶς.
Ἀπλωσε τὸ ἔλεός Σου πάνω σὲ κείνους ποὺ Σὲ γνωρίζουν
καὶ Σ' ἀγαποῦνε.

Ἐσὺ εἶσαι ὁ Ἅγιος Θεός, ὁ Ἅγιος Δυνατός,
ὁ Ἅγιος ὁ Ἀθάνατος. Γι' αὐτὸ ἐλέησέ μας!

Πρόχες Ἐνρίε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν
 ἐξ ἁγίας καὶ τοῦ πατρὸς σου καὶ ἀπὸ τοῦ
 Δόξης τῆς Βασιλείας σου, καὶ εἰς τὸ
 ἅγιασαι ἡμᾶς. (ΜΑΡΤΥΡΙΑ Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίς

Α' ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Εισαγωγικά	7
1. Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΓΕΝΙΚΑ	7
2. ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ	9
3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ	9
Α' 'Ινδοισμός	10
1) Βεδισμός	10
2) Βραχμανισμός	10
3) Βουδισμός	10
Β' 'Η θρησκεία της Κίνας	11
Γ' 'Η θρησκεία των 'Ιαπώνων	11
Δ' Ζωροαστρισμός	12
Ε' Μωαμεθανισμός	12
ΣΤ' 'Ιουδαϊσμός	13
4. Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ	14
5. ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ	14
Α' 'Η 'Αγία Γραφή	15
Β' 'Η 'Ιερά Παράδοση	16

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

1. ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ	19
2. ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ	21
3. ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΓΕΝΙΚΑ	24
4. ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ	25
5. ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ	26
6. Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ	26
7. Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ	27
8. Η ΙΕΡΟΣΥΝΗ	28
9. Ο ΓΑΜΟΣ	29
10. ΤΟ ΕΥΧΕΛΑΙΟ	29

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

ΗΘΙΚΟ

1. ΓΕΝΙΚΑ	33
2. Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΩΥΣΗ	34
3. Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ	37
4. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ	39
5. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ	40

Β' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΤΟΠΟΣ ΟΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ	49
'Η 'Ιστορία του.....	49
Ρυθμοί τῶν ναῶν.....	50
α' Ρυθμός τῆς βασιλικῆς	51
β' Βασιλική με τροῦλο.....	51
γ' Βυζαντινός ρυθμός.....	51
δ' Ρωμανικός ἢ λομβαρδικός ρυθμός	53
ε' Ὁ γοτθικός ρυθμός	53
ς' Ὁ ρυθμός τῆς Ἀναγεννήσεως	54
Τὰ μέρη τοῦ ναοῦ.....	55
α' Νάρθηκας.....	55
β' Ὁ κυρίως ναός	55
γ' Τὸ Ἅγιο Βῆμα.....	55
2. ΣΥΜΒΟΛΑ, ΕΙΚΟΝΕΣ, ΑΜΦΙΑ	61
3. ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ.....	68

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. ΟΙ ΕΟΡΤΕΣ	73
α' Δεσποτικές ἐορτές.....	73
β' Κινητές δεσποτικές ἐορτές.....	76
γ' Θεομητορικές ἐορτές	83
δ' Οἱ ἐορτές τῶν Ἀγίων	84

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΕΤΑΙ Ο ΘΕΟΣ

1. ΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ.....	89
2. Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.....	92
Γενικά.....	92
Διάρρηση τῆς θείας λειτουργίας.....	94
3. ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ.....	97
4. ΚΕΙΜΕΝΑ ΥΜΝΩΝ	98
Α' «Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ...»	98
Β' Ἡ μεγάλη δοξολογία	99

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', 1975 (VII) — ΑΝΤΙΤ. 175.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ: 2590/17-5-75
ΕΚΤΗΘΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ - Α.Ε.

